

T.C.

MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

**İLK ÇAĞDAN GÜNÜMÜZE GELENDOST' DAKİ YERLEŞİMLER
VE KÜLTÜREL İLİŞKİLER**

Ersin ÖZEN

1530202013

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PROF. DR. MEHMET ÖZHANLI

Doç. Dr. Ralf BECKS

Dr. Öğr. Üyesi Şevket AKTAŞ

BURDUR-2019

MAKÜ SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

T.C.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ersin ÖZEN (1530202013) tarafından hazırlanan “İLKÇAĞDAN GÜNÜMÜZE GELENDOST'TAKİ YERLEŞİMLER VE KÜLTÜREL İLİŞKİLER” başlıklı bu çalışma, 11.10.2019 tarihinde *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin* ilgili **maddesi** uyarınca yapılan **Tez Savunma Sınavı** sonucunda **başarılı** bulunarak, jürimiz tarafından **Arkeoloji Anabilim Dalında** yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İMZA

ARKEOLOJİ/ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

TEZ DANIŞMANI : Prof. Dr. Mehmet ÖZHANLI

ÜYE : Doç. Dr. Ralf BECKS

ÜYE : Dr. Öğr. Üyesi Şevket AKTAŞ

Enstitü Müdürü İMZA

T.C
MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ETİK BEYAN

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “İLK ÇAĞDAN GÜNÜMÜZE GELENDOST’ DAKİ YERLEŞİMLER VE KÜLTÜREL İLİŞKİLER” adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik etik ilkeleri ihlal etmediğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

ERSİN ÖZEN

ÖZET

İLK ÇAĞDAN GÜNÜMÜZE GELENDOST' DAKİ YERLEŞİMLER VE KÜLTÜREL İLİŞKİLER

Ersin ÖZEN

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Mehmet ÖZHANLI

Bu çalışmada Gelendost İlçesinin tarih öncesi ve tarihi çağlarıyla ilgili bilgi verilmesi amaçlanmaktadır.

Giriş bölümü hariç olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Gelendost ilçesinin tarihsel coğrafyası antik kaynaklar ve bölgede günümüze kadar yapılmış olan bilimsel çalışmalar vasıtası ile anlatılmakta, ikinci bölümde ilçeye bağlı günümüz yerleşimlerinden kısaca bahsedilmekte, üçüncü bölümde tarih öncesi dönemden günümüze değin ilçeye ve çevresine ulaşımı sağlayan yol güzergâhlarından bahsedilmektedir. Dördüncü bölümde İlçe sınırları içerisinde tespit edilmiş olan yerleşimler kronolojik olarak değerlendirilmektedir. Son bölümde ise Prehistorik Dönemden, günümüze değin ilçede sınırlarında bulunan tüm yerleşimler bir bütün olarak ele alınıp değerlendirilmiştir.

Sonuç itibari ile Gelendost sınırları içerisinde yer alan yerleşimlerin Paleolitik dönemden günümüze kadar aslında çokta fazla bir değişim olmaksızın yerleşim gördüğü tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Pisidia, Gelendost, Yerleşim, Mimari,

ABSTRACT

SETTLEMENTS AND CULTURAL RELATIONS IN GELENDOST SINCE ANCIENT TIMES TO TODAY

Ersin ÖZEN

Master Thesis in Archeology Department in Mehmet Akif Ersoy University

Advisor: Prof. Dr. Mehmet ÖZHANLI

In this study, it is aimed to give information about the prehistoric and historical ages of Gelendost district.

It consists of five parts, excluding the introduction part. In the first part, the historical geography of Gelendost district is explained by means of ancient sources and scientific studies which are researched in the region until today, in the second part, today's settlements of the district are briefly mentioned, in the third part, it is mentioned about the road routes that provide transportation to the district and its surroundings from the prehistoric period to the present day. In the fourth part, the settlements identified within the district boundaries are evaluated chronologically. In the last part, all the settlements in the districts from the prehistoric period to the present day are considered as a whole.

As a result, it is determined that the settlements within the borders of Gelendost have been inhabited since the Paleolithic period without much change.

Keywords: Pisidia, Gelendost, Settlement, Architecture

İÇİNDEKİLER

İÇ KAPAK.....	I
TEZ ONAY SAYFASI.....	II
YEMİN METNİ.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	XII
LEVHALAR LİSTESİ.....	XII
KISALTMALAR	XIII
GİRİŞ.....	1
1.GELENDOST İLÇESİNİN TARİHİ VE COĞRAFİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	3
1.1.GELENDOST İLÇESİ TARİHSEL COĞRAFYASI.....	3
1.2. GELENDOST İLÇESİ TARİHİ.....	5
1.3.GELENDOST İLÇESİNİN COĞRAFYASI	6
2. GELENDOST İLÇESİNE BAĞLI GÜNÜMÜZ YERLEŞİMLERİ.....	8
2.1.AFŞAR KÖYÜ.....	8
2.2.AKDAĞ KÖYÜ	10
2.3.BAĞILLI KÖYÜ	10
2.4.BALCI KÖYÜ	11
2.5.ÇALTI KÖYÜ	11
2.6.ESİNYURT(ŞARAPHANE) KÖYÜ	12
2.7.HACILAR KÖYÜ	13
2.8.KEÇİLİ KÖYÜ.....	13
2.9.KÖKE KÖYÜ	14
2.10. MADENLİ KÖYÜ.....	15
2.11.YAKA KÖYÜ	15
2.12.YENİCE KÖYÜ	16
2.13.YEŞİLKÖY KÖYÜ	17
3.GELENDOST ve ÇEVRESİ ANTİK DÖNEM YOL AĞLARI	19

3.1.ANTALYA KÖRFEZİNDEN BÖLGE ULAŞAN YOL GÜZERGÂHI	20
3.2.İZMİR HATTINDAN GELEN YOL GÜZERGÂHI.....	20
3.3.KONYA-BEYŞEHİR HATTINDAN GELEN YOL GÜZERGÂHI	21
4.ARKEOLOJİK VERİLER DOĞRULTUSUNDA GELENDOST İLÇE SINIRLARI İÇERİSİNDE TESPİT EDİLMİŞ OLAN ANTİK DÖNEM YERLEŞİMLERİNİN KRONOLOJİK OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ	22
4.1.PALEOLİTİK DÖNEM YERLEŞİMLERİ	22
4.1.1. Kabız İn Mağarası	23
4.2.NEOLİTİK DÖNEM YERLEŞİMLERİ	24
4.2.1. KÖŞK HÖYÜK.....	24
4.3.KALKOLİTİK- TUNÇ ÇAĞI YERLEŞİMLERİ	25
4.3.1.GELENDOST HÖYÜK	27
4.3.2.İSKELE HÖYÜK	28
4.3.3.AKMESCİT HÖYÜK.....	29
4.3.4.TAŞLI HÖYÜK	29
4.3.5. AKÇIPA HÖYÜK	29
4.3.6. MADENLİ HÖYÜK.....	30
4.4.DEMİR ÇAĞI YERLEŞİMLERİ.....	30
4.4.1.MADENLİ KALESİ	31
4.4.2.ÇEŞTEPE TÜMÜLÜSLERİ	32
4.4.3.KİREMİT BURNU (Elmalı Sırt) YERLEŞİMİ.....	33
4.5.HELLENİSTİK –ROMA- BİZANS DÖNEMLERİ YERLEŞİMLERİ	34
4.5.1 AVDAN MEVKİİ YERLEŞMESİ	35
4.5.2 .KATRANCI KALESİ ve ROMA DÖNEMİ KUYULARI	36
4.5.3.GÜDÜL MEVKİ YERLEŞİMİ	38
4.5.4.HALEPOĞLU ÖRENİ.....	39
4.5.5.KILLI KIRI ANTİK YERLEŞİM ALANI	39
4.5.6.KİLİSEARDI MEVKİİ YERLEŞİM ALANI.....	40
4.5.7.TAŞOLUK YERLEŞİM ALANI.....	41
4.5.8.TOPRAK TEPE YERLEŞİMİ.....	43
4.5.9.KEPENEKLİ KAYA	44
4.6.SELÇUKLU VE OSMANLI DÖNEMİ YERLEŞİMLERİ	45
4.6.1.AFŞAR KÖYÜ CAMİİ	46

4.6.2.AFŞAR KÖYÜ HAMAMI	47
4.6.3.AFŞAR KÖYÜ KÖPRÜSÜ.....	49
4.6.4.ERTOKUŞ HAN	49
4.6.5. SENİTLİ MEVKİ YERLEŞİM ALANI.....	51
5.GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	52
6.BİBLOĞRAFYA	56
7.LEVHALAR	59
ÖZGEÇMİŞ.....	118

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1: Pisidia Haritası.

Resim 2: Gelendost haritası.

Resim 3: Anamaslar Üzerinden Gelendost Ovasının Görüntüsü.

Resim 4: Afşar Köyü Uydu Görüntüsü

Resim 5: Akdağ Köyü Uydu Görüntüsü

Resim 6: Bağlılı Köyü Uydu Görüntüsü

Resim 7: Balcı Köyü Uydu Görüntüsü

Resim 8: Çaltı Köyü Uydu Görüntüsü

Resim 9: Esinyurt Köyü Uydu Görüntüsü

Resim 10: Hacılar Köyü Uydu Görüntüsü

Resim 11: Keçili Köyü Uydu Görüntüsü

Resim 12: Köke Köyü Uydu Görüntüsü

Resim 13: Madenli Köyü ve Yerleşimleri

Resim 14: Yaka Köyü ve Yerleşmeleri

Resim 15: Yenice Köyü ve Çevresi Uydu Görüntüsü

Resim 16: Yeşilköy köyü uydu görüntüsü

Resim 17: Via Sebaste Yol Güzergâhı

Resim 18: Kabız inler

Resim 19: Kabız İnler Seramik Buluntuları

Resim 20: Kabız İnlerde Ele Geçen Dalgiler

Resim 21: Köşk Höyük ve Çevresinde Bulunan Yerleşimler

Resim 22: Gelendost Höyük Uydu Görüntüsü

Resim 23: Gelendost Höyük ve Yakınında Bulunan Diğer Höyükler

Resim 24: İskele Höyüğün Güneyden Görüntüsü

Resim 25: Akçıpa Höyük Uydu Görüntüsü

Resim 26: Taşlı Höyük ve Yakınında Bulunan Yerleşmeler

Resim 27: Madenli Höyük ve Çevresi Uydu Görüntüsü

Resim 28: Madenli Kalesi Uydu Görüntüsü

Resim29: Madenli Kalesinde Bulunan Yapıların Yer Aldığı Teraslar

Resim 30: Kalenin Güneyinde Bulunan Doğal Kayalık Alan

Resim 31: Kalenin doğusunda uzanan sur hattı

Resim 32: Sur içerisinde yer alan yapılara ait yıkıntılar

Resim 33: Kalenin batısında bulunan Erenler Boğazı

Resim 34: Madenli Kalesinden Gelendost İlçesine uzanan vadi genel görünüm

Resim 35: Madenli Kalesinden Bahtiyar Köyü istikametine açılan vadi genel görünüm

Resim 36: Madenli Kalesi Erenler Boğazı içerisinde yer alan çeşmeye giden künk sistemi

Resim 37: Madenli Kalesi ve çevresinde ele geçen seramik parçaları

Resim 38: Madenli Kalesi ve çevresinde ele geçen seramik parçaları

Resim 39: Çeştepe I Genel görünümü

Resim 40: Çeştepe II Genel Görünüm

Resim 41: Çeştepe I Mezar Odası

Resim 42: Çeştepe I Kline görünümü

Resim 43: Kiremitburnu Yerleşim Alanı

Resim 44: Hellenistik ve Roma Dönemi Yerleşimleri Genel Görünümü

Resim 45: Avdan Yerleşimi

Resim 46: Avdan Çeşmesi

Resim 47: Avdan Yerleşiminde bulunan mekanlara ait duvar hatları

Resim 48: Avdan Gözetleme Kulesi

- Resim 49:** Avdan yerleşiminde ele geçen buluntular
- Resim 50:** Çaltı Kalesi Genel Görünüm
- Resim 51:** Çaltı Kalesi Kuzey Sur Duvarı
- Resim 52:** Çaltı Kalesi İç Kısım
- Resim 53:** Çaltı Kalesi Ana Kayaya Oyulmuş Su Sarnıcı
- Resim 54:** Çaltı Kalesi Gözetleme Noktası
- Resim 55:** Çaltı Kalesinden Gelendost Ovasının Görünümü
- Resim 56:** Çaltı Kalesinin Doğusunda Yer Alan Yapı
- Resim 57:** Çaltı Köyü Merkez 1. Kuyu
- Resim 58:** Çaltı Köyü Merkez 2. Kuyu
- Resim 59:** Çaltı Köyü Merkez 3. Kuyu
- Resim 60:** Çaltı Köyü Cami Şadırvanından Bulunan Kuyu
- Resim 61:** Çaltı Köyü Yukarı Kuyu
- Resim 62:** Çaltı Köyü Aşağı Kuyu
- Resim 63:** Çaltı Köyü Akdan Kuyusu
- Resim 64:** Güdül mevki bitki örtüsü
- Resim 65:** Doğu yamaçta bulunan mekân
- Resim 66:** Tepenin doğusu boyunca uzanan çevre duvarı
- Resim 67:** Ana kayanın tıraşlanması ile oluşturulmuş mekân temeli
- Resim 68:** Ana kayanın tıraşlanması ile oluşturulmuş mekân temeli
- Resim 69:** Ana kayanın tıraşlanması ile oluşturulmuş mekân temeli
- Resim 70:** Kuzey-güney uzantılı yol ağı
- Resim 71:** Böğrüdellik Mevkii
- Resim 72:** Halepoğlu Öreni Genel Görünümü
- Resim 73:** Halepoğlu Örenindeki Mekanlara Ait Duvar Kalıntıları

- Resim 74:** Halepoğlu Öreni Gözetleme Kulesi Temel Kalıntıları
- Resim 75:** Halepoğlu Öreninden Yalvaç ve Gelendost Ovaları
- Resim 76:** Halepoğlu Öreninden Getirilmiş olan Mezar Kapısı
- Resim 77:** Kıllı kırı yerleşim alanının Gelendost ovasındaki konumu
- Resim 78:** Kıllı Kırı Yerleşiminde Açığa Çıkmış olan duvar hattı
- Resim 79:** Kıllı kırıdan güneydeki ovaya bakış
- Resim 80:** Kiliseardı Tepesi
- Resim 81:** Kilise Ardı Tepesinin Doğu Eteğindeki Teraslar
- Resim 82:** Yamaçtaki yapılara Ait Duvar Kalıntıları
- Resim 83:** Taşoluk yerleşiminin bulunduğu tepenin güneyden görüntüsü
- Resim 84:** Taşoluk kalesi kuzeyden görünümü
- Resim 85:** Taşoluk gözetleme kulesi
- Resim 86:** Taşoluk Gözetleme noktasında Barla ve Camili yaylası
- Resim 87:** Kaledibi Kilisesi
- Resim 88:** Kaledibi Kilisesi duvar örgüsü
- Resim 89:** Kaledibi Kilisesi Giriş Kapısı
- Resim 90:** Taşoluk kilisesi planı
- Resim 91:** Taşoluk Kilisesi Apsis Görünümü
- Resim 92:** Taşoluk Kilisesi Kuzey Duvarı
- Resim 93:** Adıgüzel Kilisesi Planı
- Resim 94:** Adıgüzel Kilisesi Genel Görünümü
- Resim 95:** Adıgüzel Kilisesi Kuzey Duvarı
- Resim 96:** Adıgüzel Kilisesinde Açığa Çıkarılmış olan İskelet Kalıntıları
- Resim 97:** Toprak Tepenin Güneyden Görünümü
- Resim 98:** Toprak Tepeden Çevredesin deki Tarım Arazilerinin Görünümü

- Resim 99:** Toprak Tepeyi Çevreleyen Duvar Hattı
- Resim 100:** Toprak Tepede Tespit Edilen Mekanlar
- Resim 101:** Toprak Tepe Güney Yamaç Görüntüsü
- Resim 102:** Toprak Tepede Ele Geçen Buluntular
- Resim 103:** Kepenekli Kaya Giriş kapısı
- Resim104:** Kepenekli Kaya Arka Cepheden Görüntüsü
- Resim 105:** Kepenekli Kaya İç Mekan
- Resim 106:** Afşar Köyü Camii
- Resim 107:** Afşar Köyü Camii
- Resim 108:** Afşar Köyü Hamamı
- Resim 109:** Afşar Köyü Köprüsü
- Resim 110:** Ertokuş Han genel görünümü
- Resim 111:** Senitli Köyün batısında ve güney batısında bulunan çeşmeler
- Resim 112:** Senitli yerleşimi güney yamacında bulunan yapılar
- Resim 113:** Senitli Köy merkezinde bulunan su sarnıcı
- Resim 114:** Senitli Güneybatı yamaç mezarlık alanı
- Resim 115:** Senitli Mezar Örneği (?)

KISALTMALAR

ANMED: Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Antalya

AST: Araştırma Sonuçları Toplantısı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu

Bkz: Bakınız

BOATD: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tahrir Defteri

cm: Santimetre

Çev: Çeviri

KST: Kazı Sonuçları Toplantısı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu

m: Metre

M.Ö: Milattan Önce

M.S: Milattan Sonra

Res: Resim

S: Sayı

s: Sayfa

Tay: Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri

GİRİŞ

Anadolu coğrafyasının zengin toprakları üzerinde zorlu yüzey şekilleri ve sert doğa koşulları ile bilinen Torosların dağlık ve ovalık kesimleri prehistorik dönemlerden itibaren birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Bu kadim topraklarda yerleşmiş olan halklardan bir tanesi de Pisidialılardır.

Pisidia bölgesi bugün göller yöresi olarak nitelendirilen alanı ihtiva etmekte, Isparta ve Burdur illerinin tamamını, Antalya'nın ise kuzeyini içerisine almaktadır.

Pisidia ismi antik kaynaklarda geçmekte olup birçok seyyah ve araştırmacı tarafından ziyaret edildiği bilinmektedir

Bölgede yapılan araştırmalar Anadolu'nun birçok noktasında olduğu gibi 19.yy ilk yarısından itibaren yoğunluk kazanarak devam etmiştir.

Fakat Anadolu'nun kıyı bölgeleri kadar sistematik araştırmalar yapılmamış olup günümüzden yaklaşık olarak yüzyıl önce yapılmış tam anlamı ile bilimsel olmayan dar kapsamlı ve belirli noktalara yoğunlaşarak elde edilmiş yüzeysel veriler ile değerlendirilip yorumlanmaya çalışılmıştır.

Son dönemlerde bölgede gerçekleştirilen birkaç kentin kazısı ve sayıları giderek artan yüzey araştırmalarında elde edilen veriler bu zorlu coğrafya içerisinde saklı kalmış olan önemli bir kültürün varlığına işaret etmektedir.

Bu coğrafyada yer alan kültürün daha net algılanabilmesi ve değerlerinin gün yüzüne çıkarılabilmesi adına gerçekleştirilen çalışmalardan biri de Pisidia uygarlığına başkentlik yapmış olan Isparta ili Yalvaç ilçesi sınırları içerisinde bulunan Pisidia Antiokheia kentinde yürütülmektedir.

Pisidia Antiokheia sahip olduğu konumu ve başkentlik rolü gereği oldukça geniş bir territoriuma sahip yerleşim merkezidir. Kentin hakimiyet alanı her ne kadar günümüzde de netlik kazanmamış olsa da coğrafi faktörler ve stratejik konumu göz önünde bulundurulduğu takdirde güneyde Eğirdir Gölü çanağının bitimi ile kuzeyde Sultan dağlarına kadar uzanan geniş ovalık alan olarak değerlendirilebilir.

Bu alan içerisinde ana kenti besleyen küçük boyutlarda da olsa birçok yerleşim birimi ve yol ağlarını denetim altında tutan güvenlik noktaları bulunmaktadır.

Çalışma alanımızı oluşturan Gelendost ilçe sınırları da Eğirdir Gölü çanağının bittiği noktada başlayıp Pisidia Antiokheia kentinin hakimiyet alanı içerisinde yer almaktadır.

Tez kapsamında elde edilen veriler Pisidia Antiokheia kentinde yürütülen çalışmalar ile birlikte değerlendirilerek büyük bir bilgi eksikliğimizin olduğu bölge kültürünün daha net algılanıp bölge değerlerinin gün yüzüne çıkmasını sağlayacaktır.

Tez çalışmasında öncelikle bölge geneli ve özelinde şimdiye kadar yapılmış olan mevcut yayınları bir araya toplamak, böylece bölgenin hangi başlıklar altında irdelendiğini görmek amaçlanmıştır.

Bölge ile ilgili çalışmalar 19. Yy itibari başlamış olsa da Gelendost ilçesi özelindeki araştırmalar sadece 1990'lı yıllarda Mehmet Özsait'in gerçekleştirmiş olduğu yüzey araştırmasında elde edilen veriler ile sınırlıdır. 1990'lı yıllarda gerçekleştirilen çalışmalar ise son derece kısıtlı olup maalesef geçen zaman içerisinde devam ettirilememiştir. Çalışma alanı ile ilgili bulgular ise sadece kaçak kazılar ve satın almalarla toparlanan malzemenin varlığı kadardır.

Gelendost ilçe sınırları içerisinde yer alan yerleşimlerin sadece kütsel boyutları değil kronolojik dönemlere göre en erken ne zaman başlamış olduğu, konumu jeopolitik önemi ve nasıl bir amaca hizmet ettiği konusundaki hususlarında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca Pisidia Antiokheia kenti ve territorium içerisinde yer alan diğer yerleşim birimleri arasındaki siyasal, sosyal ve kültürel, dinsel bağın ne şekilde gerçekleştiği, günümüz yerleşimlerine bu kültürün nasıl, ne şekilde yansıdığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çalışmaların odak noktasını Pisidia Antiokheia kentinin oluşturması neticesinde yapılan araştırmalar Gelendost ilçesinin güney sınırında yer alan Yeşilköy Köyü ile başlamış ve Kuzeye doğru Yerleşim birimlerinin tamamı tek tek ele alınmıştır.

Böylece değerlendirme kısmında, ana başlıklar halinde ele alınan bu bölümlerin bir bütün halinde irdelenerek bölge kültürü ve tarihine katkı sağlaması ve her geçen gün yok olmak üzere olan birçok somut eserin belgelenecek sonraki kuşaklara aktarımının sağlanması hedeflenmiştir.

1.GELENDOST İLÇESİNİN TARİHİ VE COĞRAFİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

1.1.GELENDOST İLÇESİ TARİHSEL COĞRAFYASI

Antik Dönem yazarlarından, Pisidia Bölgesi ilk değinen Xenophon'dur. Arkasından Strabon, Hellenistik Dönem yazarlarından Artemidoros'un Pisidia Bölgesi şehirleri listesine¹ değinir² ve böylece arkeoloji bilimine büyük katkı sağlar. Strabon; Artemidoros'un Pisidia şehir listesini saydıktan sonra Bölge hakkında şu şekilde devam etmiştir: “ *Bunlardan bazıları dağlarda yaşarken, bazıları da her iki yamaçta yer alan dağ eteklerine, Pamphylia ve Miliar kadar uzanırlar ve kuzeye doğru yerleşmiş oldukları halde hepsi de sulhsever insanlar olan Phrygia, Lydia ve Karia ile komşudurlar*”³.

Özellikle Strabon'un tanımlamalarıyla bölgenin sınırları şu şekildedir:

Pisidia Bölgesi'nin güneybatı sınır komşusu Lykia'dır. Lykia-Pamphylia sınırındaki Trebenna'nın kuzeyinden, kuzeybatıda yer alan Solyma Dağı'na kadar uzanan bu sınırın belirleyicisidir. Batıda İside'yi Pisidia'da bırakarak Tauros Vadisi (Bozçay), Kolobatos Nehri (Bozçay) ve Karalitis Gölü içine alır. Lykia ve Pisidia arasında, zaman içerisinde sınırları değişiklik gösterse de Pisidia Bölgesi'ne dahil olan Miliar bulunur.

Güney sınır komşusu Pamphylia'dır. Çünkü Pisidia ve Pamphylia antik kaynaklarda birlikte anılır. Bu iki bölge arasındaki ayrımı Kotenna (Göden), Erymna (Ormana), Selge (Zerk), Pednelissos (Kozan), Sia (Karaot), Ariassos (Bademağacı) ve Termessos gibi dağlık şehirler çizer.

İsaura ve Kilikia Bölgenin güneydoğu sınır komşusudur. Sıklıkla değişikliklere uğramış olsa da, Lykaonia Bölgenin doğu sınır çizgisini oluşturur ve kuzeyde Neapolis'den (Karağaç), Amblada'ya (Asardağ) kadar uzanır⁴.

¹ Artemidoros'un Pisidia Şehirleri Listesi: Selge, Sagalassos, Pednelissos, Adada, Tymbrida, Kremna, Pityassos Amblada, Anabura, Sinda, Arrassos, Tarbassos, Termessos olarak sayılabilir.

² Mehmet Özsait, *İlkçağ Tarihinde Pisidia*, XII., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1980, s. 56

³ Strabon, *Geographika-Antik Anadolu Coğrafyası*, çev. A. Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2012, s. 7-12

⁴ Nuriye Karakaya, *Hellenistik ve Roma Döneminde Pisidia Tanrıları*, Ege Yayınları, İstanbul, 2007, s. 1

Pisidia Bölgesi batıda ve kuzeyde Phrygia ile komşudur. Bu iki bölge arasındaki sınırı Polyetta (Bademli), Kormesa (Eğneş), Takina (Yarışlı), Malgasa (Kavacık), Lysinia (Üveyik Burnu), Apollonia (Uluborlu) ve Tymandos (Yassıören) gibi Pisidia'ya dahil edilen kentler oluşturur.

M. S. 2. yy'da ise Ptolemaios Seleukia Sidera, Pisidia Antiokheia, Baris, Lisinia, Konane, Kormasa ve Neapolis kentlerini Phrygia Pisidiası olarak anlatır⁵. Ptolemaios'un Phrygia Pisidiası olarak anlattığı bu kentlerin içerisinde Neapolis'in ve Pisidia Antiokheia'nın isminin yer alması ve Gelendost'a oldukça yakın bir noktada yer almaları, Gelendost'unda Ptolemaios'un yaptığı tanımda olduğu gibi Phrygia Pisidiası'na dahil edilebileceğini gösterir.

Göller Bölgesi coğrafi sınırlarındaki İlçe'nin tarihsel coğrafyası Pisidia Bölgesiyle benzerlik gösterir. İlçe'nin antik dönemdeki kent⁶ ismi henüz bilinmemektedir. İlçe'nin isminin bilinmemesi, 19. yy araştırmacılarından olan Ramsay'in yaptığı tanımlamayla açıklanabilir. Bölgeyi tanımlarken dağların iç içe geçtiği zorluklarla dolu bir coğrafyadır, ve bu zorluklar bölgede yer alan kentlerin lokalizasyonunu belirlemeyi güçleştirir şeklinde bir açıklama yapar. Gelendost İlçesi içinde Ramsay'in yaptığı açıklama geçerli olabilir. Bölge sınırlarını ve içerisinde yer alan kent lokalizasyonlarını belirlerken her ne kadar güçlüklerle karşılaşılrsa da sınırları antik dönem kaynakları yardımıyla belirlenmiştir⁷. Gelendost ve territoryumunun coğrafi sınırlarına bakıldığında ise, batısında Hoyran ve Eğirdir Gölleriyle, kuzeyinde Sultan Dağları ve kuzeydoğusunda Karakuş Dağlarıyla ve doğusunda Anamas Dağlarıyla çevrelenen bir topografyaya sahiptir. Gelendost ve çevresinde Antiokheia (Yalvaç), Apollonia (Uluborlu), Anaboura (Enevre), Neapolis (Şarkikarağaç), Barlais(Barla), Mallos(Sarıdris) ve Prostanna (Eğirdir) önemli Pisidia şehirleri vardır.(Resim 1) Gelendost'un bahsi geçen bu kentlerde olduğu gibi lokalizasyonu henüz yapılmamış olsa da Ptolemaios'un Ouranopolis adında bir Pisidia kentinden bahsettiği anlaşılır. Bu

⁵ Ptolemaios, *Ptolemy's, "Geographia"* Annototated Translation of the Therotical Chapters, çev. J. Lennart Bergren, Prenceton University Press, 2002, 5.5.5.

⁶ Gelendost'un antik dönemde yerleşim gördüğü İlçe sınırlarında yer alan arkeolojik verilerden anlaşılmaktadır.

⁷Xenophon'dan sonra Pisidia Bölgesi'ne sırasıyla Artemidoros, Strabon, Ptolemaos, M.S. 325/869 yılları arasında yapılan konsüllerde tutulan kayıtlar, Hiorecles, Notitia'e'larda değinilmiştir.

farklı isim Ouramma ile kesin ilişkilidir. Ouramma; üç tarafı tepelerle, dördüncü kısmı gölle çevrili bir alanı içine alan verimli bir arazidir⁸. Bu arazi içerisinde Avşar, Gelendost ve bilinmeyen diğer köyler vardır. Ouramma Ülkesi adı verilen bu bölüm şu şekilde anlatılmıştır. “Manes⁹ Anaboura kentinin atası, komşu Ouramma’nın tanrısıydı. Phrygia savaşçıları M. Ö. 900’de Yılan’ın kafasının burundan¹⁰ tahta çıktığını görmüşler. Olympos Dağ’ından¹¹ uzanan ve başını Limnai’ye kadar uzatan yılan Tanrının kendisini dönüştürdüğü ilahi bir yılanıdır. Hikâyelerde adanmışların “Yılan’ın Boğa Babası veya Yılan Boğası” olduğunu öğrendiler¹². Anlatılan bu hikâyeye birlikte Gelendost ve Çevresindeki alanın Phrygia’lılar tarafından kutsal sayılan bir bölge olduğu anlaşılmaktadır.

1.2. GELENDOST İLÇESİ TARİHİ

Pisidia Bölgesi, Üst Paleolitik Döneme kadar inen tarihiyle Anadolu arkeolojisine büyük katkı sağlamıştır. Üst Paleolitikten başlayarak günümüze kadar yerleşim alanı olarak kullanılması Bölge’yi önemli lokalizasyonlardan biri haline getirir.

Bölgenin kuzeyinde yer alan Gelendost modern yerleşiminde sırasıyla Orta Paleolitik Dönemde Balcı köyü Böğrüdilik mevki Kaya Altı Sığınakları, Geç Neolitik Dönemden kesintisiz olarak Roma Dönemine kadar yerleşim görmüş olan, Köşk Höyük (Yakaköy) ve birçok Tunç çağı yerleşimi bilinir. Gelendost çevresinde yer alan Tunç Çağı yerleşimleri; Gelendost Höyük, Madenli Höyük (Madenli), Akmescit Höyük, Akçıpa Höyük, İskele Höyük (İskele Mevkii) ve Taşlı Höyük (Yaka Köy)’tür¹³. Tunç çağı ardından bölgenin sırasıyla; Hitit¹⁴, M. Ö. 9. yy sonrasında Phrygia, M. Ö. 6. yy’da Lydia, Pers, Hellenistik Krallıklar, Roma ve Bizans egemenliğine girdiği söylenebilir¹⁵. Hellenistik krallıklardan Seleukos hakimiyetine girmesi Kurpedion savaşıyla gerçekleşir. M. Ö. 188’de Apemeia Antlaşmasıyla Roma’nın müttefiği olan Bergama

⁸ Tanımlama Gelendost ve çevresine birebir uygundur.

⁹ Tanrı Men kastedilmektedir.

¹⁰ Hoyran Gölünün formu yılanın kafasına benzetilmektedir.

¹¹ Sultan Dağları’ı Olympos Dağı olarak adlandırılır.

¹² W. M. Ramsay, “Geography and History in a Phrygo-Pisidia Glen”, The Geographical Journal, 1923, s. 292-293

¹³ *Isparta Kültür Envanteri*, Cilt 2, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Isparta, 2010, s.5

¹⁴ Pisidia’nın Hitit Dönemindeki ismi “Pedassa” olarak düşünülmüştür. Detaylı bilgi için bakınız:

M.Alparslan-M.Alparslan, “Tarhuntassa’nın Lokalizasyonunda Yeni Adımlar”, Türk Eski Çağ Bilimleri Enstitüsü, Haberler 7, 1999, s. 4

¹⁵ Senem Özden, “ Pisidia Bölgesi’nde Yunan ve Roma Dönemine Ait Kültür Varlıkları”, TAY 7 (Türkiye Arkeolojik Yerleşimleri), İstanbul, 2007, s. 5

Krallığına dahil olur. Bu tarihten itibaren M.Ö 133 yılına gelindiğinde miras yoluyla Roma egemenliğine girer. Roma egemenliğine girmesiyle birlikte önce Kilikia eyaletine bağlanır. Kilikia eyaletine bir süre dahil olduktan sonra Galatia eyaletine dahil edilir. Galatia eyaletine Galatia eyaletine dahil edildiği M Ö. 25 yılından M S. 395 yılına kadar Roma egemenliğinde kalmıştır. Roma egemenliğinde olduğu M S. 1. yy'da Aziz Paulus'un Pisidia Bölgesi'ne gelerek yaymaya başladığı Hıristiyanlık tıpkı diğer Pisidia kentlerinde olduğu gibi Gelendost'ta da etkili olmalıdır. İlçede Hıristiyanlık etkisi yapılan detaylı çalışmalarda ortaya çıkacaktır. M.S 395'te Roma'nın ikiye bölünmesiyle Bölge Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans) sınırlarında kalır. M S. 713 yılında Arapların düzenlediği yıkıcı işgallerin etkisinde kalmıştır¹⁶. Arap akınlarından ardından Gelendost Malazgirt Savaşıyla Tüm Anadolu'da olduğu gibi Türkleşmeye başlamıştır. Sonrasında Bizanslılar ve Selçuklular arasında yapılan Mirykefelon Savaşıyla Selçuklu hâkimiyetine girer 1301'de Hamitoğulları Beyliği hâkimiyetindedir. 1380 yılı itibari ile de Osmanlı egemenliğini altına alınmıştır.

1415 yılında Konya vilayetine bağlanan ilçenin ismi Fatih Sultan Mehmet döneminde Gelende den Gelendost' a dönüştürülmüştür¹⁷. Daha sonraki dönemlerde Afşar Köyünün gelişerek nahiye olması ile birlikte Afşar nahiyesine bağlı bir köy konumuna gelmiştir. 1930 yılında tekrar nahiye merkezi olan Gelendost Şarkikaraağaç kazısına tabi olmuştur. 1954 yılında ilçe konumuna gelen Gelendost toplam nüfusu 15.553 olup 13 köyü bulunmaktadır¹⁸.

1.3.GELENDOST İLÇESİNİN COĞRAFYASI

Gelendost göller yöresinde yer alan, Isparta iline bağlı bir ilçedir. İlçe, Isparta'nın kuzeydoğusunda yer almaktadır. Yüzölçümü 624 km² olan Gelendost' un deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 940 metredir. Gelendost' un kuzeyinde Yalvaç, güneyinde Eğirdir, doğusunda Şarkikaraağaç ve Yenişarbademli, batısında ise Eğirdir Gölü yer alır.(Res.2)

İlçenin içerisinde yer almış olduğu havza, kuzeybatı da Kirişli dağı, doğu da Toros dağlarının bir uzantısı olan ve kuzey-kuzeybatı ve güney-güneydoğu doğrultuda uzanan

¹⁶ Isparta Kültür Envanteri, 2010, s. 5

¹⁷ Isparta Kültür Envanteri2010., s. 5

¹⁸ Isparta Kültür Envanteri,2010, s. 3-22

Anamas dağları, kuzeyde ise Sultan dağları ile çevrilidir. İlçenin kuzeyindeki Ak Dağ (Bozdağ), ilçenin en yüksek yerini oluşturur.

Afşar-Gelendost ovaları arasında yer alan tepelik ve bozkırlar kırıklı yapıya sahiptir. İlçe toprakları 3. ve 4. jeolojik zamanlarda şekillenmiştir. Topraklar tuzlu, tınlı ve killi özelliklere sahiptir. Kahverengi step toprakları çoğunluktur. Göl kenarları alüvyal ve göl tabanı toprakları özelliğindedir.(Res.3)

Alüvyal birikintiler sonucu oluşmuş ve akarsular tarafından yarılmış dalgalı düzlüklerden oluşan ova kuzeyde bulunan Sultan dağlarına doğru eğimli ve engebeli bir karakter kazanmaktadır.

Ovayı Sultan dağlarının eteklerinden doğup Gelendost ovası içerisinde geçerek Eğirdir gölüne dökülen Antihos çayı direne etmektedir.

İlçenin kurulmuş olduğu ovayı çevreleyen sıradağlardan çıkan akarsuların taşımış olduğu alüvyal birikintiler Gelendost ve Afşar ovalarının verimliliğini iki katına çıkartmaktadır. Özellikle başta Antihos çayı olmak üzere ova içerisinde akan bu kaynak suları ovayı, sulu tarım, bahçecilik ve sebzeçiliğin yapılabildiği önemli bir yer haline getirmektedir.

İklimi, Akdeniz iklimi ile karasal iklim arasında geçiş özelliği gösterir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlı geçer. Göl kıyısında ise, gölün yumuşatıcı etkisinden dolayı iklim biraz ılımanlaşır. Ancak kış mevsiminin çok sert geçtiği yıllarda göl yüzeyinin buz tuttuğu zamanlar da olur. Sıcaklık ortalaması 12°C, yağışlı gün sayısı 53, yıllık yağış ortalaması 547 mm ortalama nispi nem oranı ise %60 civarındadır. Alçak yerlerdeki tepelikler küçük meşe koruluğu ve bozkır bitki örtüsüne sahiptir. Yükseklerde doğru çıkıldıkça pınar (pınar meşesi), daha yukarılarda ise köknar, ardıç, dişbudak, karaağaç, dağ armudu, dağ eriği, karamık ve seyrek yapıda çam çeşitleri yer alır¹⁹.

---

¹⁹ Isparta Kültür Envanteri2010, s. 5

2. GELENDOST İLÇESİNE BAĞLI GÜNÜMÜZ YERLEŞİMLERİ

Afşar nahiyesine bağlı bir köy konumunda olan Gelendost 1954 yılında ilçe konumuna yükselmiştir. Günümüzde Gelendost toplam nüfusu 15.553 olup, ilçeye bağlı 13 köy bulunmaktadır. Bu bölümde Gelendost İlçesine bağlı bulunan köyler sırası ile ele alınıp değerlendirilecektir.

2.1.AFŞAR KÖYÜ

Afşar köyü Gelendost ilçesinin 4 km. batısında Eğirdir gölü ile Hoyran gölünün birleştiği nokta istikametinde bir ova içerisine kurulmuştur.(Res4.) 1528 yılı Osmanlı kayıtlarında Afşar köyü “ yevmi yirmi akçelik” bir kaza olarak geçmektedir²⁰.

Kâtip Çelebi Afşar köyünden Isparta ilinin kuzeyinde, Eğirdir Gölüne bir buçuk saat uzaklıkta 13 köyü bulunan bir kaza olarak bahsetmiştir. Cihannümada Afşar kazasını düz bir ova içerisinde akarsuları, bağları ve bahçeleri olduğunu anlatır. Ayrıca köyün çarşı ve pazarlarının bulunduğunu Hamamı ve Camiinin olduğunu yazar²¹.

Hamid sancağının ilk kayıtlarına bakıldığında Afşar köyü Eğirdir kazasına bağlı bir nahiye olarak görülmektedir. Eğirdir kazasına bağlı nahiyenin 2 mahalle ve 23 köyden oluştuğu aktarılmıştır.

1478'. Göçet, Göl, Maziye, Yaka ve Yenice köyleri Afşar nahiyesine bağlı olarak kaydedilmiştir. Bu tarihte en kalabalık köy olarak Gelendost Köyü 10.378 akçe hasıl ve 137 hane ile büyük köy konumundadır. Nahiyeye bağlı en küçük köy ise 3 hanelik Dere köyüdür²².

1522 yılı kayıtlarında kaza merkezi olan Afşar' da mahalle sayısı değişmez iken köy sayısı 25 olmuştur. 1568 ve 1570 yılı kayıtlarında ise Afşar kazasına bağlı olan bazı köylerin Barla kazasına tabi olarak yazıldığı görülmüştür²³.

1522 tarihli tahrir defterinde Afşar' ait Ak Çapa, Akmescid, Bağlu, Çatlı, DereAğzı, Eskeles, Gelendost, Güdül, Ilgın, İn, İt Burnu, Karzı, Kızık, Kızılkaya, Kozyaka,

²⁰ Başbakanlık Osmanlı Arşivleri Tahrir Defteri, 438

²¹ Katip Çelebi; Çev. Işık H. “Cihannüma” İstanbul Büyükşehir Belediyesi,2010, İstanbul s.640

²² Neşet Çağatay; “Hamid Sancağı Köylerine ait bir vesika” *Ün Dergisi*, XI, 125-126

²³ Serkan Sarı, *XVI. Yüzyılda Hamid Sancağı Yer Adları*, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2000 s. 114-118

Kuyucak, Kütrenek, Melengömi, Şarabhane, Taty, Umdeğen, Yaka, Yazır, Yenice köyleri görülmektedir. Bu köylerin nüfusuna bakıldığında Kuyucak köyü 7 hane ile en küçük köy 195 hane ile Yazır Köyü ise en kalabalık köydür²⁴.

Böcüzade Süleyman Sami “Kuruluşundan Bu Güne Kadar Isparta Tarihi” adlı eserinde Afşar kazasında her türlü sebze ve meyvenin yanı sıra kendir ve yonca yetiştiriciliği yapılmaktadır şeklinde bahseder. Yoncanın tohumu alınarak Isparta’da satıldığını, Ketenlik Yaylası’nda yetişen ketenler, kırıklarda eğrilerek, kaba dokumalar yapıldığını, Gömlek ve elbise yapıp giyilmezse de yatak çarşafı ve benzeri ihtiyaçlar için kullanıldığını aktarır²⁵. Ayrıca Afşar kazası yakınlarına Eskişehir Lüle taşına benzer bir maden yatağının bulunduğu söz eder.

Bu kaza ve köylerinde yetişen afyon ve üretilen dokumaların İzmir Limanında oldukça değer gördüğünü de söylemiştir.

Afşar köyü İzmir Limanından ve Antalya Körfezinden gelen yol hatlarını Anadolu’nun iç kısımlarına bağlayan nokta üzerinde yer alması ile oldukça önemlidir. Antalya Körfezinden gelen mallar Eğirdir limanına indirildikten sonra küçük tekne ve kayıklar vasıtası ile İskele Höyükte yer alan limana aktarılır. İskele höyükten çıkan yol göl çanağını takip ederek sırası ile Kiremit burnu ve Dodas yerleşimlerini geçerek köyün güneyinde yer alan Selçuklu dönemi köprüsü ile Afşar köyüne ulaşır.

İzmir limanından gelen yol ise Uluborlu ve Senirkent ovalarından geçerek Yenice Köyü sınırları içerisindeki Kemer boğazı köprüsü ile Afşar Köyüne varır. Afşar Köyünde birleşen bu iki yol hattı kuzeyde Çaltı boğazı vasıtası ile Yalvaç (Pisidia Antiokheia) ovasına oradan da

İç Anadolu’ya doğru devam eder.

İlkçağlardan itibaren bölge ticaret ve ulaşımı açısından oldukça önemli olan bu iki yol güzergâhının kesiştiği noktada yer alan köy uzun yıllar bölgenin önemli merkezlerinden bir tanesi olmuştur.

---

²⁴ BOA, TD, nr. 121 s.443

²⁵ Böcüzade 77

1614 yılı Osmanlı kayıtlarından anlaşıldığı kadarı ile Göl sularının yükselmesi ile bu iki yol hattı önemini yitirip, yol güzergâhı daha güvenli noktalara taşınmıştır.

Yol güzergâhının değişmesi ile birlikte yerleşim küçülmeye başlamış 1930 yıllarında Afşar Gelendost'a bağlı bir köy durumunda olmuştur.

Günümüzde 783 nüfusu sahip köyün ana geçim kaynağını tarımsal faaliyetler oluşturmaktadır

2.2.AKDAĞ KÖYÜ

Gelendost ilçe merkezinin batısından ilçeye 9 km mesafede yer almaktadır. (Res5) Kirişli dağlarının eteklerinde kurulmuş olan köyün ismini Osmanlı kayıtlarında rastlanılamamıştır.

186 nüfusa sahip küçük bir yerleşim olan köyün güneybatısında Yenice köyü, güneyinde Afşar köyü, kuzeyinde ise köke köyü yer almaktadır.

Akdağ köyü çevresinde yapılan araştırmalarda köyün eteklerinde kurulmuş olduğu kirişli dağı üzerindeki sarnıçlar dışında her hangi bir arkeolojik veriye rastlanılamamıştır.

2.3.BAĞILLI KÖYÜ

Gelendost ilçe merkezinin 3 km. kuzeyinde yer almaktadır, Deniz seviyesinden 943 metre yükseklikte olan köyün içerisinden Öz deresi ismini alarak Antihos çayı geçmektedir. Kuzeyinde Madenli Köyü yer almaktadır. Bağilli Köyü Eski, Orta ve Yeni mahalle olarak 3 mahalleden oluşmaktadır. Eski mahalle Antihos Çayı kenarına Kiliseardı Tepesinin uzantısı olan tepenin eteklerine kurulmuştur. Mahallenin 500 m. doğusundan Modern Isparta-Konya karayolunun geçmesi ile köy yola paralel olarak gelişmeye devam etmiş orta ve yeni mahalleler oluşmuştur. Eski mahalle içerisinden Öz deresine paralel olarak uzanan antik Yalvaç pazara yolu geçmektedir. (Res6) Bu yol kuzeyde Kiliseardı, Güdül yerleşmelerinden geçerek Madenli Kalesinin yer aldığı noktaya ulaşır. Bu alanda ikiye ayrılan yollardan bir tanesi Erenler boğazından Antiokheia istikametine devam etmekte olup bir diğeri ise doğuda bugün ki Modern Isparta Konya karayolunu takip ederek Şarkîkaraağaç ovasına uzanır.

Halkının genel geçim kaynağı tarımdır. Tarım alanları köy yüzölçümünün % 85 ini teşkil etmektedir. Elmacılık köy halkının gelirleri içerisinde önemli bir paya sahiptir.

Ortalama 20-22 bin ton yıllık ürün kapasitesine ulaşılır. Halkın %99'u elmacılıkla iştegal etmektedir. Mevcut elma bahçeleri her yıl genişlemekte yılda yaklaşık 7-8 bin elma fidanı dikilmektedir.

Bağıllı kasabası sınırları içerisinde süt kuyusu mevkiinde Akçıpa Höyük ve Kiliseardı mevkiinde Hellenistik ve Roma dönemine tarihlenen yerleşim alanı olmak üzere iki adet yerleşme tespit edilmiştir.

2.4.BALCI KÖYÜ

Balcı köyü Gelendost ilçe merkezinin 10 km doğusunda Anamas Dağları üzerinde yer almaktadır. Köy doğuda Balcı taşı tepesi, güneyde Şekerci tepesi kuzeyde Demircilik ve Sazlı tepeleri batıda ise Kaplangı tepeleri ile çevrilidir.(Res7) Köye Gelendost ovası içerisinde doğuda Kocakoru tepesinin solundan Orta tepe ve Arı tepesi arasında kalan vadi içerisine uzanan yol ile ulaşılır. Bu yol köy içerisinden geçerek Keçili köyü sınırları içerisinde kalan Halepoğlu Öreninin güneyinden Bögrü delik boğazına ulaşır. Bögrü delik boğazından geçerek Göç yoluna bağlanan güzergâh Yenice kale köyü yakınlarından Şarkıkaraağaç ovasına iner. Bir diğer yol ise Balcı köyü içerisinden kuzeye devam ederek Göç yolunu Madenli köyü Erenler boğazından Yalvaç ovasına bağlar.

1250 rakımda Anamas dağlarından bir yayla niteliğinde olan köyün ana geçim kaynağı hayvancılıktır. Bögrü delik boğazına Balcı barajının yapılması ile köyün çevresindeki arazilerde sulu tarım uygulamaları da yapılmaktadır. Bögrü delik boğazının doğusunda Yenice Kale köyüne giden yol üzerinde Danaağlı tepesi ve Tolos tepesi arasında kalan düzlük kuru tarıma oldukça elverişlidir.

Balcı köyü çevresinde yapılan araştırmalarda köy sınırları içerisinde bölgedeki Prehistorik dönem yaşantısına ışık tutacak 4 adet mağara ve korudibi mevkiinde kepenekli kaya tespit edilmiştir. Ayrıca köy çeşmelerinde farklı yapılara ait devşirme blok taşların kullanılmış olduğu görülmüştür. Bölge halkı bu blokların Halepoğlu öreninden getirilmiş olduğunu aktarmaktadır.

2.5.ÇALTI KÖYÜ

Çaltı köyü Gelendost ilçe merkezinin 15 km kuzeyinde yer almaktadır. Kirişli dağı eteklerinde kurulmuş olan köy 1522 yılından itibaren Osmanlı kayıtlarında Afşar

nahiyesine bağılı olarak görülmektedir²⁶. (Res8) Daha sonra Gelendost'un ilçe merkezi olması ile birlikte Gelendost ilçesine bağlanmış ve günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir.

Köy kurulmuş olduğu alan itibari ile değerlendirildiği zaman Yalvaç Ovası ile göl çanağı içerisinde yer alan Gelendost ve Afşar ovalarını birbirine bağlayan boğaza yakın bir noktada bulunması ve ilk çağlardan itibaren bu yol hattını denetim altında tutması ile son derece önemli bir konuma sahiptir.

Köy içerisinde Roma döneminde inşa edilmiş ve bazıları günümüzde de faal olan 11 adet su kuyusu bulunmaktadır. Günümüzde bu kuyulardan sadece 6 tanesi açık olup diğerleri kapatılmıştır. Ayrıca köyün eteklerine kurulmuş olduğu Katrancı tepesi üzerinde bir Roma Dönemi Gözetleme Noktası mevcuttur.

2.6.ESİNYURT(ŞARAPHANE) KÖYÜ

Esinyurt köyü Gelendost ilçe merkezinin 11 km güneyinde yer almaktadır. Isparta Konya karayolunun hemen doğusunda konumlandırılmış olan köyün kuzeyinde Hacılar, güneyinde Yeşilköy köyleri, batısında Eğirdir Gölü ve doğusunda Anamas Dağları bulunur. Esinyurt köyünün eski ismi Şaraphane olarak bilinmektedir. (Res.9) Şaraphane köyünün ismi Osmanlı belgesinde1478 ve 1568 yılları arasında Avşar nahiyesine bağılı olarak geçmektedir²⁷. Köyün ilk yerleşimi bugün bulunduğu noktanın kuş uçuşu 2 km doğusunda Taşboyun tepesi eteklerindedir. Taşboyun tepesinin güneyinden, doğuda Altınoluk yaylasından başlayıp batıda Eğirdir gölüne dökülen kuru çay deresi akmaktadır. Eski Şaraphane köyü bu derenin oluşturmuş olduğu vadinin kuzey yamaçlarında güneybatı bakışımılı olarak konumlandırılmıştır. Şaraphane köyünün bulunduğu noktada ve Taşboyun tepesinin hemen doğusunda iki adet çeşme yer alır. Köye ulaşım Eğirdir gölü çanağı içerisinde Kuru çay deresine paralel olarak uzanan ve Kavurmacı yaylasında Göç yoluna bağlanan yol hattı ile sağlanmaktadır. Eski köyün yerleşim alanı ve çevresi günümüzde tarım arazisi olarak kullanılmaktadır. Yerleşme alanında tarım faaliyetleri yapıldığı için eski köye ait mezarlık alanı dışında herhangi bir yapı veya yerleşmeye dair iz bırakılmamıştır. Köy Göç yolunun önemini kaybedip

---

²⁶ Serkan Sarı,2000,s.114-118

²⁷ Serkan Sarı,2000,s.114-118

1950'li yıllarda bugün ki modern Isparta – Konya karayolunun açılması ile birlikte aşağı taşınmıştır.

Ortalama 400 nüfusa sahip olan köyün ana geçim kaynağı tarımdır. Tarımsal faaliyetin büyük bir kısmını elma yetiştiriciliği oluşturmaktadır. Elma üretimi yanı sıra kiraz, kayısı, şeftali gibi ürünlerde yetiştirilir. Köyün bulunduğu göl ovasında sulu tarım uygulamaları yapılır iken doğuda Anamas Dağı eteklerinde ve yaylalarda kuru tarım yapılmaktadır.

2.7.HACILAR KÖYÜ

Hacılar köyü Gelendost ilçe merkezinin 11 km güneyinde yer almaktadır. Köy günümüzde Kuzeyde Yılanlık ve Yapraklı, güneyde ise Taşboyun Tepelerinin arsında kalan vadinin Eğirdir Gölü çanağı ile birleştiği noktadadır. Köyün güneyinde Esinyurt köyü, kuzeyinde Gelendost ilçesi, batısında Eğirdir gölü, doğusunda ise eteklerine kurulmuş olduğu Anamas Dağları yer alır. Yukarı ve Aşağı olarak iki mahalleden oluşan köyün ilk yerleşimi doğuda Anamas Dağı üzerinde Yapraklı tepesinin güneydoğu eteklerinde göç yolu güzergâhındadır. Köyün ilk yerleşim alanının bulunduğu noktada günümüzde sadece köy mezarlığı bulunmaktadır. (Res10) Göç yolunun önemini yitirip modern Isparta-Konya karayolunun kullanıma açılması ile birlikte köy kademeli olarak göl çanağı içerisine doğru inmiştir. Hacılar köyü nüfusu 510 dur. Köyün ana geçim kaynağını tarımsal çalışmalar oluşturmaktadır. Elma yetiştiriciliği yanı sıra son dönemlerde köyde seracılıkta yapılmaya başlanmıştır. Tarım uygulamaları yanında, Eğirdir Gölü kenarında olmasından dolayı balık ve kerevit avcılığı da yapılmaktadır.

Köy çevresinde yapılan araştırmalarda Topraklık mevkiinde Roma-Bizans Dönemlerine tarihlendirilebilecek bir yerleşim yeri tespit edilmiştir.

2.8.KEÇİLİ KÖYÜ

Keçili köyü Gelendost (18 Km.), Yalvaç (21 Km.), Şarkikaraağaç (24 Km.) olmak üzere üç ilçenin ortasında, Toros dağlarının kuzey yamaçlarında bulunmaktadır. 1530 tarihli tahrir defterlerinde Afşar nahiyesine bağlı olarak kaydedilmiş köy daha sonraki yıllara ait kayıtlarda görülmemektedir²⁸. 1900'lı yılların hemen başından eski yerinde tekrar

---

²⁸Serkan Sarı,2000,s.114-118

kurulduğu görülmüştür. Köyün bir süreliğine kayıtlarda görülmemesi bölge halkının hayvancılıkla uğraşan konargöçer topluluklardan olması ile açıklanabilir. Köy sakinlerinin aktardığı bilgilere göre köyde ilk ev 1910 yılında inşa edilmiştir. Keçili halkının çoğunluğunun Çakal aşiretinden olduğu ve bunun yanında Kötekli, Saçıkara, Honamlı, Sarıkeçili Yörüklerinden kız alıp verme sonucu kurulan akrabalık bağından dolayı köye diğer aşiretlerden de yerleşen bulunduğu bilinmektedir. Günümüzde Yenice köyünün bir mahallesi olan Kemer damlarında yaşayan insanların 1940 yıllara kadar Keçili Köyü nüfusuna kayıtlı olduğu aktarılmaktadır. Bu köy Keçili'nin bir mahallesi olarak görülürken 1960'lı yıllardan sonra resmen Yenice köyüne mezra olarak bağlanmıştır. Hâlihazır Yenice Köyüne bağlı bir mezra olarak idari yapısını devam ettirmektedir. Gelendost ilçesine bağlı Keçili köyü 2500 nüfusa sahiptir ve köy nüfusunun büyük bir bölümü memur olup sadece köyde yaşayan nüfus 78 kişidir. Eskiden köyde yaşayan insanların genel geçim kaynağı hayvancılıkken Subaşı Barajının hizmete girmesiyle sulu tarıma geçilmiştir. Köyün eski evleri yumuşak yapılı yerel kireç taşından inşa edilmiş olup kırma çatılıdır. Köy sokakları oldukça dar olup yeni binalar betonarmedir.

Bölgede yapılan incelemelerde köyün 2 km güneyinde Esmetepesi eteklerinde Halepoğlu öreni ve köyün hemen güneyinde Halepoğlu örenine giden yol üzerin köy önü yerleşimleri tespit edilmiştir. Ayrıca köy içersinde Halepoğlu öreninden getirilmiş Makedon bir mühendise ait Mezar taşı ve çeşitli yapılara ait blok taşlar bulunmaktadır.(Res.11)

2.9.KÖKE KÖYÜ

Köke köyü Gelendost ilçe merkezinin 9 km kuzeyinde yer almaktadır. Kirişli dağının uzantısı olan Kanlıkaya Tepesi eteklerine güney bakışlı olarak kurulmuştur. Güneyinde Afşar köyü, batısında Akdağ köyü, kuzeyinde ise Çaltı köyü ile çevrilidir.

Köy Afşar ovası içersinden bulunan yol ağlarını Çaltı boğazından Yalvaç ovasına bağlayan yol üzerindedir.

Ortalama 500 nüfusa sahip olan köy isminin kökeni ve yerleşim tarihi ile ilgili detaylı bir bilgi bulunmamaktadır. (Res12)

2.10. MADENLİ KÖYÜ

Madenli köyü Isparta iline bağlı Gelendost ilçesinin 10 km kuzey doğusundadır. Eski ismi “Kötürnek” olan köy ortalama 1000 m rakımda 38.10.54.4404 Kuzey 31.6.5916 doğu gps koordinatlarındadır. Köy kalenin yer aldığı tepenin eteklerinde ve bir tunç çağı höyüğü üzerinde kurulmuştur. İçerisinde geçen eski Yalvaç – Isparta karayoluna paralel olarak kuzey-güney doğrultuda uzanmaktadır. Gelendost ilçesine bağlı olan madenli köyünde Madenli Höyük, Madenli kalesi, Senitli köyü, Madenli-Bağlıllı sınırında yer alan Güdül yerleşimi ve Çukuryer mevkiinde İTÇ başlayarak Osmanlı Dönemine kadar kesintisiz olarak devam eden yerleşimler tespit edilmiştir. (Res13)

2.11.YAKA KÖYÜ

Gelendost ilçe merkezine 2 km uzaklıkta yer alır. İlçe merkezinin güneydoğusunda Anamas Dağları eteklerinde kurulmuş olan köyün doğusunda Balcı köyü, kuzeyinde Bağlıllı köyü bulunmaktadır. 1530 yılı tarihli tahrir defterlerinde yapılan yazıma göre Barla nahiyesine bağlı Afşar kazasına tabi olan köy Gelendost’un ilçe merkezi olması ile birlikte diğer tüm köyler gibi Gelendost ilçesine bağlanmıştır. Köy doğusunda bulunan Keçi kırı ve Ardıçlık tepelerinin arasında oluşan vadi içerisindeki Eğlence deresinin kenarına kurulmuştur.

Vadinin başlangıç noktasında Kadın oluğu çeşmesi, Çomça pınarı ve Hacı Kadir kuyusu gibi akarsu kaynakları bulunur. Yaz aylarında Anamas dağlarında eriyen kar suları bu kaynaklardan çıkan su ile birleşerek köyün yer aldığı vadi içerisindeki dereyi oluşturur. Gelendost ovasını Anamaslar üzerinden geçen göç yoluna bağlayan güzergâhlardan biride bu vadi içerisinde yer almaktadır. Yol hattı köy içerisinden doğuya devam ederek Mallık tepesi kenarından Hacı Kadir kuyusuna doğru uzanır. Hacı Kadir kuyusunda Göç yoluna bağlanan yol doğuda Şarkıkaraağaç ovasına doğru devam eder.

Ortalama nüfusu 1700 olan köyün ana geçim kaynağı elma yetiştiriciliğidir.

Yaka köyü sınırları içerisinde bölgede daha önce çalışmalar yapmış araştırmacılar tarafından Mallık, Mandal kırı, Köşk ve Taşlık mevkiilerinde tespit edilmiş 4 adet yerleşim bulunmaktadır. (Res14)

2.12.YENİCE KÖYÜ

Yenice köyü Gelendost ilçe merkezinin 7 km. batısında Afşar ovası içerisinde yer alır. 1200 rakımlı sivri konik bir forma sahip Yenice sivrisinin doğu eteklerinde kurulmuştur. Bugün Yenice Yörük Mahallesi ve Aşağı Mahalle olarak iki mahalleden oluşmaktadır. Toplamda 300 hane olan bu köyün 38 hanesi Yörük diğer hanelerini ise Türkmen ve abdallar oluşturduğu aktarılmaktadır. 1985 yılında yerleşik hayata geçen Karaçakal aşiretine mensup aileler. Yenice köyünün 13 km batısında Eğirdir gölünün darıldığı noktada yerleşik hayata geçmişlerdir. Kemer boğazı olarak adlandırılan bu alan Yenice köyüne bağlı bir mezradır. Bugün Yenice köyü arazisinde Dalıpbağaltı, Koruburun, Ilgın Mezarlığı, Mazıyazısı ve Hamamkuyu diye adlandırılan mevkilerde beş farklı köyün olduğu yöre halkı tarafından aktarılmaktadır.

1530'lu yıllara ait Osmanlı kayıtları incelendiğinde Ilgın, Maziye gibi köylerin Afşar nahiyesine bağlı köyler olduğu doğrulanmaktadır. Günümüzde bu köylerin bulunduğu mevkiiler yine aynı isimlerle anılmaktadır. Geneli Eğirdir gölü kenarında bulunan bu köylerin suların yükselmesi ile terk edildiği ve yöre halkının Yenice köyünün bulunduğu noktada toplandığı söylenmektedir. 1705 yılında Hamid sancağında Afşar kazasına tabi Yenice Karyesi ahalisi arasında arazi ve yol kullanımında çıkan sıkıntılardan dolayı mahkemelik olduğu bilinmektedir. Davanın detaylıca anlatıldığı vesikadan Maziye köyünün Eğirdir Gölünün taşması sonucu 1614 yılında harap olduğu anlaşılmaktadır²⁹.

Ayrıca yine Osmanlı kayıtlarında “*Nakid 400 (akçe), rubhundan hâsıl olan meremmetine sarf oluna deyümeşrûtdur.*”,(400 akçenin gelirinden elde edilen para ile köprünün küçük onarımlarında kullanılması için bir vakıf kurulmuştur.³⁰)

Yenice köyünün 9 km batısında Eğirdir ve Hoyran göllerinin kesiştiği noktada yer alan bu köprünün vakıf kayıtlarına geçmiş olması, köprünün hem büyük, hem de önemli olduğunu göstermektedir. Günümüzde bu köprüye ait kalıntılar tamamen su altında kalmıştır. Yörede balıkçılıkla uğraşan halk havanın durgun olduğu dönemlerde su altında köprüye ait kalıntıların gözlemlenebildiğini aktarmaktadır. Köprü İzmir Limanı ve Denizli hattından gelen yol ağlarını Uluborlu (Apollonia) ve Senirkent üzerinden

²⁹Neşet Çağatay, a.g.m. s.126

³⁰ Neşet Çağatay, a.g.m. s.126

Yenice ve Afşar ovalarına bağlamaktadır. Afşar ovası içerisinde devam eden yol Köke Köyü ve Çaltı boğazını geçerek Yalvaç'a (Pisidia Antiokheia) ulaşır.

Bu vesika ve kayıtlardan anlaşıldığı kadarı ile 1614 yılında Eğirdir gölünün suları yükselerek taşkınlara neden olmuştur. Yenice ve Afşar ovalarında göl çanağına yakın bulunan birçok köy ve yapı kullanılamaz duruma gelmiştir. Harap olan köylerde yaşayan halk civar köylerde toplanarak yaşamına devam etmiştir.

Yenice köyü halkı günümüzde Gelendost ilçesinin tüm köylerinde olduğu gibi elma üreticiliği yapmaktadır. Yerleşimin göle yakın olmasından dolayı tarım faaliyetleri yanı sıra yörede balıkçılıkta oldukça gelişmiştir. (Res.15)

2.13.YEŞİLKÖY KÖYÜ

Eski adı Mihail olarak bilinen Yeşilköy Gelendost ilçe merkezinin 20 km güneyinde Anamas dağları eteklerinde 1250 m. rakımda yer almaktadır. Batısında Eğirdir Gölü, doğusunda Anamas Dağları, kuzeyinde Esinyurt köyü, güneyinde ise Sarıdris (Mallos) köyü ile çevrilidir. (Res.16)

Modern Isparta- Konya karayolunun kullanılması ile birlikte asıl merkezi Anamas eteklerinde olan köy 6 km batıya kaymış ve göl kenarında karayoluna paralel olarak Hanönü mahallesi oluşmuştur. Yaklaşık 500 haneden ve iki mahalleden oluşan yerleşim 1953 yılında köy tüzel kişiliğinin başvurusu ile Yeşilköy ismini almıştır.

Köyde yerel halk cumhuriyet dönemine kadar Rum vatandaşların yaşadığını ve yapılan mübadele sonucunda bölgede yaşayan Rum vatandaşların kalmadığını aktarmaktadır. Yine yerel halk mübadele sonrasında Dadıl (Dikmen) mevkisinden getirilen Hıdırlar, Yumaklar, Abdullahlar olarak anılan Türkmen kökenli 3 ailenin köye yerleştirildiğini anlatmaktadır.

Köyün içme suyu Akdere yaylasından doğal kaynaklardan sağlanmaktadır.

Köydeki en önemli geçim kaynağını tarım faaliyetleri oluşturmaktadır. Gelendost ilçesinin tüm köylerinde olduğu gibi burada da tarım faaliyetlerinin büyük bir kısmını elma yetiştiriciliği oluşturmaktadır. Elma yetiştiriciliği yanı sıra kiraz, şeftali, kayısı gibi meyvelerin yetiştiriciliği ve kuru tarım uygulamaları da yapılmaktadır. Kuru tarımda en çok buğday, arpa ve nohut üretimi yapılmaktadır.

Köy sınırları içerisinde Avdan mevkiinde bir Hellenistik dönemden başlayarak Bizans dönemine kadar kullanım görmüş bir yerleşim ve Selçuklu dönemine ait bir adet Kervansaray bulunmaktadır.

3.GELENDOST ve ÇEVRESİ ANTİK DÖNEM YOL AĞLARI

Gelendost ilçesinin de içinde yer almış olduğu Pisidia bölgesi yüksek dağlar ve bu dağlar arasında yer alan çöküntü ovaları ile Anadolu Coğrafyasında ulaşımı güç olan noktalardandır. Oldukça çetin bir coğrafyaya sahip bu bölge Akdeniz sahilini ve Ege kıyılarını İç Anadolu'ya bağlayan kavşak nokta olması itibari ile tüm dönemler de oldukça önemli bir konuma sahiptir.

İlk çağlardan itibaren bölgenin kendi içerisinde ve dış dünya ile olan irtibatını sağlayan yol güzergâhları Anadolu'nun tamamında olduğu günümüze kadar çok fazla bir değişikliğe uğramadan kullanılmaya devam edilmiştir. Bölgede bu yol hatlarını denetleyip güvenliğini sağlayacak yeni yerleşimler ve koloniler oluşturulmuştur.

Augustus döneminde Pisidia'lıları, özellikle de Homonadeis'i kontrol altına almak amacı -Pisidia coğrafyasında askeri koloniler kurmuş [Olbasa (Belenli/Asarkale), Komama (Şerefönü), Kremna (Girme), Parlais (Kocapınar/Barla), Antiokheia (Yalvaç)] ve bunları yukarıda Via Sebaste ile birbirine bağlamıştır³¹.(Res.17)

. Via Sebaste'nin Latince Augustus adının Yunanca karşılığı olduğu Burdur ve Konya arasındaki bölgedeki mil taşlarında bulunan aynı tip metinlerden anlaşıldığı kadarı ile, Via Sebaste adının açıkça İmparator Augustus'tan geldiği ve yolun Augustus döneminde yapıldığı aktarılmaktadır³².

Bölge günümüzde bile hayvancılık ile uğraşan konargöçer toplulukların yaşamlarını sürdürdüğü önemli yaylak ve sulak alanlar ile çevrilidir. Yüksek yaylalar ve verimli çöküntü ovaları içerisinde yaşayan bu konargöçer toplulukların kullanmış dağ yolları bize bölgenin ulaşım ağlarını görme ve değerlendirme fırsatı sunmaktadır.

Bugüne kadar yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde Pisidia Bölgesi çevresine ulaşan yol güzergâhlarını üç ana başlık altında incelemek mümkündür.

³¹ Nihal Tüner Önen, *Via Sebaste Anadolu'nun En İyi Korunmuş Roma Yolunun Varsak'tan Geçen Güzergahı*, Varsak Belediyesi Kültür Yayınları, 2007, Antalya, s.7

³² French, David H.-Mitchell, Stephen (1977). "Roma İmparatorluğu'nun ilk devirlerinde Pisidia'da Yollar ve Ulaşım", *Türk Arkeoloji Dergisi*, Sayı XXIV-1, Ankara, Varol Matbaası, s. 213-220.

Bunlar; Antalya Körfezinden gelen, Konya-Beyşehir hattından gelen ve İzmir Bölgesi'nden gelen ya da buralara ulaşan yollar olmaktadır.

3.1.ANTALYA KÖRFEZİNDEN BÖLGE ULAŞAN YOL GÜZERGÂHI

Antalya Bölgesi'nden (Pamphilya) Isparta Bölgesi'ne (Kuzey Pisidia) ulaşan yollar geneli itibari ile bakıldığında Döşemeboğazı ve Aksu vadisinden Eğirdir (Prosttana') hattına oradan da Anamas dağları üzerinden ve göl çanağı içerisinde Gelendost, Yalvaç ve Şarkîkaraağaç ovalarına ulaşmaktadır.

1. Antalya (Attaleia), Döşemealtı, Kestel Gölü'nün kenarını takip ederek, Bucak, Kremna antik kenti üzerinden Kovada Gölü'nün batısından geçip, Eğirdir(Prostanna), Gelendost'tan geçerek Yalvaç'a (Antiocheia) ulaşan yol³³
2. Perge'den çıkan, Aksu Vadisini (Kestros) takip ederek Isparta Sütçüler Çandır'a ulaşan yol, Eğirdir üzerinden Gelendost ovasına bağlanarak Yalvaç'a(Antiocheia) uzanmaktadır³⁴.
3. Antalya'dan çıkan ancak Burdur, Eğirdir Gölü'nün batısından Keçiborlu, Uluborlu hattında Eğirdir gölü çanağının dolaşarak Yalvaç'a uzanan büyük Via Sebaste yolu³⁵.

3.2.İZMİR HATTINDAN GELEN YOL GÜZERGÂHI

İzmir hattından gelen yol Dinar (Apameia Kibotos) hattında geçerek burada yer alan Uluborlu (Apollonia), Senirkent-Yassören (Tymandos) ve Yalvaç (Antiocheia) gibi antik kentlere ulaşır³⁶.

Bölgede özellikle erken dönemlerde araştırma yapmış olan birçok bilim insanı ve gezgin Via Sebastenin bir uzantısı olan bu yol hattının Yalvaç (Antiocheia) ovasına hoyran gölünün kuzeyini dolaşarak ulaştığını söylemektedir. Fakat alanda yapılan yeni araştırmalar neticesinde Eğirdir ve Hoyran göllerinin birleştiği noktada Roma Döneminde inşa edilmiş ve Osmanlı Döneminde de tadilatlar geçirerek kullanılmış olan bir köprünün varlığını ortaya koymuştur. Netice itibari ile bu köprü İzmir limanından

³³ Mitchell, Stephen (1997). "1995 Yılı Pisidia Araştırması", XIV. Araştırma Sonuçları Toplantısı-I, T.C.Kültür Bakanlığı, Ankara, s. 47-62.

³⁴ Özsait, (1980).

³⁵ French, 1977, a.g.e. s. 213-220

³⁶ W.M.Ramsey, çev: Mihri Pektaş, "Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası" Milli Eğitim Basımevi, 1960, İstanbul, s.432

gelen yolu ve Barla (Parlais) üzerinden gelen hattı Afşar ovası içerisinde Yalvaç (Antiokheia) bağlamaktadır.

3.3.KONYA-BEYŞEHİR HATTINDAN GELEN YOL GÜZERGÂHI

Bölgenin coğrafi yapısı ve yerleşimler düşünüldüğünde Konya hattından gelen muhtemel yolun Beyşehir (Caralis) ve Şarkıkaraağaç (Neapolis) üzerinden Yalvaç ve Gelendost ovalarına ulaşması oldukça mantıklı görünmektedir.

Bölgede 1907 yılında araştırma gezileri yapmış olan Gezgin Gertrude Bell günlüğünde; Gelendost'tan ayrıldıktan sonra Şarkıkaraağaç İlçesinde Kireli Kasabası'na doğru uzanan mükemmel bir Roma Yolunun mevcut olduğunu, bu yolun yüzyıllarca kullanılmış olabileceğinden bahsetmektedir.³⁷

---

³⁷ Bell, Gertrude (1907). www.gerty.ncl.ac.uk/diaries, 7.May., (07.02.2006).

4.ARKEOLOJİK VERİLER DOĞRULTUSUNDA GELENDOST İLÇE SINIRLARI İÇERİSİNDE TESPİT EDİLMİŞ OLAN ANTİK DÖNEM YERLEŞİMLERİNİN KRONOLOJİK OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1.PALEOLİTİK DÖNEM YERLEŞİMLERİ

Anadolu' insanoğluna ait bilinen en eski yerleşimler Paleolitik dönemin başlarına kadar görülebilmektedir. Alt, orta ve üst olarak üç ana bölüme ayrılan bu dönem insanları, farklı iklim koşullarının etkisi ile değişik bölgelere yerleşmiş ve bu koşullar neticesinde yerel özellikler kazanarak uzun sürecek gelişimlerini tamamlamıştı³⁸.

Yaşam biçimleri avcılık ve toplayıcılık olan bu çağ insanı değişen iklim koşullarına ayak uydurabilmek amacıyla geniş coğrafyalara seyrek ve dağınık şekilde yayılmıştır.

Avcı ve toplayıcı yaşam biçiminin getirisi olarak insanlar konargöçer bir yaşam tarzının benimsemiş ve buna bağlı olarak mesken olarak mağaraları, kaya altı sığınaklarını ya da ilkel bir biçimde yapılmış barınakları tercih etmişlerdir³⁹.

Pisidia bölgesinde yapılan araştırmalarda bölgenin Tarih öncesi dönemine dair veriler sunan Kapalı in mağarası ve Isparta İli sınırları içerisindeki Üst Paleolitik Döneme dair buluntular barındıran Senirce- Bozanönü mevkiinde yer alan doğal kaya sığınakları tespit edilmiştir⁴⁰.

Gelendost İlçesi çevresinde yapılan incelemelerde ise Balcı Köyü sınırları içerisinde Bögrü delik mevkiinde Orta Paleolitik dönem tarihlenebilecek buluntular içeren doğal kaya altı sığınakları ve mağaralar bulunmuştur. Bögrü delik Mevkiinde, Halepoğlu Ören'in güneybatısında 1420 m. rakımda, bulunan yamaçta prehistorik döneme ait yerleşim izleri barındıran toplamda 5 mağara tespit edilmiştir.

Bölgenin Tarih öncesi dönemine ışık tutması açısından son derece önemli olan bu mağaraları şu şekilde sıralayabiliriz;

³⁸ Süleyman Çiğdem, "Eski Anadolu İnsanınin Geçim Kaynakları ve Yaşam Biçimleri", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Enstitüsü,(Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum, 1996, s.15

³⁹ Çiğdem, 1996, s.15

⁴⁰ Özsait,1980,s.64

4.1.1. Kabız İn Mağarası

Kabız in olarak adlandırılan mağaranın üst kısmı kısmen koparak yıkılmıştır. İki yanı açık olan mağara 3m yüksekliğinde, 14,40m ağız genişliğine sahiptir. Mağarada ele geçen dilgiler ve diğer arkeolojik materyaller, burada prehistorik dönemlerde av hayvanlarının mevsimsel göç hareketleri ile birlikte göçebe olarak yaşamlarını sürdüren grupların varlığını işaret etmektedir. Mağara içerisinde çok sayıda çakmak taşı bulunmuştur. Çakmak taşları işçilik göstermektedir. Ayrıca Tunç Çağına tarihlendirilen çok sayıda seramik parçaları tespit edilmiştir. Bu materyaller mağaranın kuzeybatısında, arkası kapalı olan alanda, akıntı içerisinde bulunmuştur (Res.50-51-52).

1. Mağara

Doğal olarak oluşmuş olan mağaranın giriş yüksekliği 392 cm genişliği 450 cm olup mağara içeriye doğru daralarak 12 m. uzunluğa sahiptir. Mağara yapılan incelemelerde herhangi bir arkeolojik veriye rastlanılmamıştır.

2. Mağara

Giriş yüksekliği 150 cm olan mağara içeriye doğru daralarak 10 m derinliktedir. Mağara önünde bulunan akıntı toprakta az sayıda seramik parçası ele geçmiştir. Mağara içerisinde yapılan araştırmalarda herhangi bir arkeolojik veri elde edilememiştir.

3. Mağara

2 m. giriş yüksekliği 8.30 m. giriş genişliğine sahip mağara doğal oluşum olup içe doğru daralarak 8.90 m. devam etmektedir. Mağarada yapılan incelemelerde herhangi bir arkeolojik veri tespit edilememiştir.

4. Mağara

Doğal yollarla meydana gelmiş olan mağara 6.90 m. derinlikte olup giriş yüksekliği 23.50 m. giriş genişliği 11,50 m. dir. Mağarada gerçekleştirilen incelemelerde herhangi bir arkeolojik materyale ve yaşam izine rastlanılmamıştır.

4.2.NEOLİTİK DÖNEM YERLEŞİMLERİ

Paleolitik Dönem sonrası insanlığın ulaştığı kültür aşaması M.Ö 8500-5400 yılları arasına tarihlenen Neolitik Dönem olarak adlandırılmaktadır. Neolitik dönem Tarih öncesi kültürleri arasında bir inkılap dönemi olarak kabul görmektedir⁴¹.

Bu dönemin temel özelliği, ziraattın keşfi ve hayvanların evcilleştirilmesi ile birlikte üretici toplulukların ortaya çıkmasıdır. Bu süreçte bitkisel ve hayvansal üretim ile birlikte insanların yaşam ve geçim tarzlarında köklü değişiklikler meydana gelmiştir. Avcı- toplayıcı yaşam biçiminin getirisi olan konargöçer yaşam tarzını benimsemiş topluluklar tarımsal ve hayvansal üretim ile birlikte tarım arazilerine yakın noktalarda yerleşik düzene geçmeye başlamış ve böylece günümüz uygarlığının temelleri atılmıştır.

Pisidia bölgesinde yer alan Hacılar, Bademağacı, Kuruçay, Suberde, Höyücek, Erbaba gibi yerleşimler Anadolu Neolitiği açısından önemli merkezlerdendir⁴².

Gelendost sınırları içerisinde ise bu zamana kadar yapılan çalışmalarda bu dönemi temsil eden tek yerleşim noktası Yaka Köyü sınırları içerisinde tespit edilmiştir. Oldukça verimli alüvyon ovalarına ve bol miktarda akarsuya sahip ilçe sınırları içerisinde yapılacak olan kapsamlı çalışmalarla bu çağa ait veriler barındıran yerleşmelerin sayısının sadece tek bir yerleşme ile sınırlı kalmayıp daha da artacağı şüphesizdir. Ayrıca Beyşehir Gölü yakınlarında tespit edilmiş olan obsidyen yatakları dönem teknolojisinin tabii kaynaklarını barındırması açısından oldukça önemlidir⁴³. Gelendost İlçesinin konum itibari ile bu yataklara oldukça yakın olması bölgenin bu dönemde önemli yerleşmelere ev sahipliği yapmış olma ihtimalini de büyük ölçüde kuvvetlendirmektedir. Yaka köyü sınırları içerisinde Son Neolitik Döneme (M.Ö. 5600-5400) ait veriler barındıran Köşk Höyük aşağıdaki bölümde detaylı olarak ele alınmıştır;

4.2.1. KÖŞK HÖYÜK

Köşk höyük, Yaka köyünün 1 km. kuzeyinde Gelendost ilçe merkezinin 3 km. doğusunda Anamas dağlarının alt eteklerinde yer almaktadır. Ortalama yüksekliği 1,5 m. olan höyük fazla bir yüksekliğe sahip olmayıp doğu-batı yönünde 350 m. kuzey güney doğrultuda ise 250 m. boyutlardadır. Höyüğün güneyindeki kanal yolunun hemen

---

⁴¹ Özsait,1980,s.68

⁴² Özsait,1980,s.68

⁴³ Özsait,1980,s.71

altında yer alan ova içerisindeki bahçelerde rastlanan arkeolojik materyalde yerleşmenin geç dönemlerde geniş bir alana yayılmış olabileceğini göstermesi açısından oldukça önemlidir. Köşk yerinin 2 km kadar güneyinde Mallık Tepesi, 2 km güneybatısında Gelendost Höyük, 3 km kuzeyinde ise Kirlık kırı yerleşmesi bulunmaktadır. Höyüğün kuzeyinden doğuya Anamas Dağlarına doğru bir yol mevcuttur. Bu yol Balcı Köyü içerisinde geçerek derbent boğazından Şarkikaraağaç ovasına ulaşmaktadır. Höyüğün konumlanmış olduğu güneybatıya bakan yükselti Gelendost Ovasına hakim noktadadır. Yerleşmenin güney batısında uzanan bu ova sulu ve kuru tarıma oldukça elverişlidir.

Höyüğü M. Özsait 1992 yılında ziyaret etmiştir⁴⁴. 2010 yılında höyüğün güneybatı eteklerinde bir sulama kanalı çalışması yapıldığı öğrenen ekip bölgeye tekrar gelerek tahribatın boyutlarını incelemiş ve Son Neolitik, Kalkolitik ve İTÇ dönemlerine tarihlenen bol miktarda çanak çömlek, sileks ve obsidyenden aletler ve Roma Çağı'na ait çanak-çömlek buluntunun mevcut olduğunu aktarmıştır⁴⁵. (Res.19)

4.3.KALKOLİTİK- TUNÇ ÇAĞI YERLEŞİMLERİ

Madeni aletlerin Taş aletlerle kullanılmaya başlanıldığı M.Ö. 5500-3000 yılları kapsayan bu döneme, araştırmacılar tarafından Taş ve Maden devri anlamına gelen Kalkolitik Çağ adı verilmiştir⁴⁶.

Bu dönemde madenin kullanılması ile birlikte uygarlık için yeni olanaklar ve gelişmeler sağlanmış bulunmaktadır. Dönem insanının büyük ilgisini çeken bakırı elde edilmek için karşılığında başka değerli eşyaları değiştirme isteği ticaretin ortaya çıkması sağlamamış, bu durum ise farklı kültürler arasındaki etkileşim ve iletişimin gelişmesini sağlamıştır⁴⁷.

Göller bölgesinde bu dönemi temsil eden Beycesultan, Hacılar, Kuruçay gibi önemli yerleşim merkezleri bulunmaktadır.

⁴⁴ Mehmet Özsait, "1992 Yılı Isparta-Gelendost Yüzev Araştırmaları" **AST XI**, 1994. S.301-304

⁴⁵ Mehmet Özsait ve Turan Efe " Isparta Gelendost Yakınlarında Yer Alan Yaka-Köşk Höyükten Toplanan Neolitik ve Kalkolitik Dönem Çanak Çömleği, *Arkeoloji Dergisi S.XVII*, 2012, s.31-53

⁴⁶ Ekrem Akurgal, "Anadolu Uygarlıkları" Phoenix yayınevi,2014, Ankara,s24.

⁴⁷ Akurgal,2014,s.24

Kalkolitik Çağın sonunda bakır ve kalayın karıştırılarak elde edilen tuncun görülmesine karşın; bu madenin alet ve kap yapımında kullanılması ve sıkça kullanılması M.Ö. 3000 yılının başlarında olmuştur⁴⁸.

Geç Kalkolitik Çağdan İlk Tunç Çağına geçişin kesin bir tarihi verilmemekle birlikte tuncun günlük hayat da sıkça kullanım görmeye başladığı M.Ö.3000- 1200 yılları arasında bulunan dönem Tunç Çağı adı verilmiştir⁴⁹.

Tunç Çağı Anadolu'da da diğer yerlerde olduğu gibi İlk, Orta ve Son Tunç Çağı olmak üzere üç safhada gelişmiştir⁵⁰.

Geç Kalkolitik Çağda ortaya çıkmaya başlayan Anadolu kültürlerinin bir devamı niteliğinde olan İlk Tunç Çağı kültürlerinden sonra Orta Tunç Çağında bakırla kalayın karışımı olan tunç eserlerin kullanımı oldukça yaygınlaşmış, diğer taraftan ise altın ve gümüşün karışımı olan elektronun eserler günlük hayatta yer almaya başlamıştır. Bu durumun bir sonucu olarak maden ticaretinin önemi artmış ve daha güçlü bir sosyal yapıya ve siyasal denetime gereksinim duyulmuştur⁵¹.

Bu dönemde sanayileşmenin ve endüstriyel üretimin ilk adımları atılmış, buna bağlı olarak da çeşitli iş kollarının ortaya çıkması ile birlikte yerleşim birimleri örgütlenmeye başlayarak köyden kente dönüşen yerleşim birimleri ortaya çıkmaya başlamıştır.

Gelendost ilçesinin de yer aldığı kuzeybatıda Karakuş Dağları, kuzeydoğuda Sultan Dağları, ve güneyden Barla Dağı, Yandağ, Dedegöl Dağı, Eğirdir Gölü, Beyşehir Gölü ile çevrili olan havza da Tunç Çağına tarihlenen yerleşimlerin oldukça yoğun olduğu görülür.

Havza içerisinde Tunç Çağı yerleşimleri Antihos Deresi ve bu derenin kolları etrafında, Senirkent, Gençali, Yalvaç, Şarkikaraağaç ve Gelendost Ovaları içerisinde konumlandırılmıştır. Söz konusu bu yerleşmeler genellikle 70x100m gibi küçük çaplı yerleşimler olsa da Isparta- Burdur çevresindeki büyük boyutlu yerleşimler ile hemen hemen aynı boyutta ortalama 200 m. çapında büyük yerleşmelerde vardır. Gelendost,

---

⁴⁸ Veli Sevin, "Anadolu Arkeolojisi"Der Yayınevi,2002, İstanbul, s.116

⁴⁹ Akurgal,2014,s.24

⁵⁰ Akurgal,2014,s.24-27

⁵¹ Akurgal,2014,s.27

Kuyucak, Ördekçi, Teknepınar, Yakaeymir gibi yerleşimler bölgenin büyük boyutlu yerleşimlerinden sayılabilir⁵².

Bu bölgede araştırma yapmış olan J. Mellart ve bu yerleşimlerden ele geçen çanak çömlek grubunu “Sultan Dağ Çanak Çömlek Grubu” adı altında değerlendirmiştir.

Yüzey araştırmalarında havza içerisinde yerleşimlerden ele geçen buluntular değerlendirildiğinde çanak çömlek geleneğinin kendi içerisinde bir bütünlük gösterdiği anlaşılmıştır⁵³.

Gelendost İlçe sınırlarında günümüze kadar yapılmış olan çalışmalarda Kalkolitik ve Tunç Çağına Tarihlendirilebilen toplam da 8 adet yerleşim birimi tespit edilmiştir. Bu yerleşimler sırası ile Gelendost höyük, İskele Höyük, Akmescit Höyük, Köşk Höyük⁵⁴ Taşlı Höyük, Akçıpa Höyük Madenli Höyük ve Keçili Köyü Köy önu Yerleşimi dir. Bölgede yapılacak kapsamlı çalışmalar ile bu sayının daha da artacağı şüphesizdir.

4.3.1.GELENDOST HÖYÜK

Gelendost ilçe merkezinin 1 km güneyinde Yaka köyünün 2 km batısında Isparta-konya karayolunun hemen kenarında yer almaktadır. (Res.20) Höyüğün hemen karşısında Taşlık höyük ve 3 km. doğusunda Köşk höyük bulunmaktadır.(Res.21)

Höyük ilk defa J. Mellart tarafından tespit edilip bu alandaki Tunç ve Orta Tunç çağı yerleşmelerine işaret edilmiştir. Daha sonra 1985 yıllarında Mehmet Özsait ve ekibi tarafından incelenen höyükte Son Kalkolitik dönemden IT2’ ye kadar değişik form ve özelliklerde bir teknik gösteren keramikler bulunmuştur⁵⁵. 250x350 m. boyutlarında bir yayılım alanına sahip olan höyük üzerinde 1990 yıllarda sanayi bölgesi yapılması amacı ile inşa temelleri oluşturulmuştur. Sanayi inşaatında höyüğün katmanları tamamen tahrip edilmiş ve höyük düzleştirilmiştir. Daha sonraki yıllarda 1. derece sit alanı yapılarak koruma altına alınan höyük çevresinde günümüzde yoğun tarım faaliyetleri yürütülmektedir.

---

⁵² Özsait 1992 a.g.e. s.301

⁵³ S. Lloyd, J. Mellaart, “Beycesultan I. The Chalcolithic and Early Bronze Age Levels”, British Institute of Archaeology at Ankara, London, 1962, s.154

⁵⁴ Yaka köyü sınırlarında yer alan Köşk höyük bir önceki bölümde detaylı olarak ele alınmıştır.

⁵⁵ Mehmet Özsait, “1985 ve 1986 yılı Yalvaç ve Çevresi Tarihöncesi Araştırmaları” Araştırma Sonuçları Toplantısı 5, cilt:2 Ankara, s.257

Höyüğün yayılım alanının genişliği ve höyükte yapılan bilimsel çalışmalarda ele geçen arkeolojik veriler göz önünde bulundurulduğunda bölgenin erken döneminde önemli merkezlerinden bir tanesi olduğu ortadadır.

4.3.2.İSKELE HÖYÜK

Gelendost ilçe merkezinin 10 km güneybatısında modern Isparta- Konya karayolunun 500 m. batısında ve Eğirdir Gölünün kemen kenarında yer almaktadır. (Res22) Günümüzde mesire alanı olarak kullanılan höyük 200x200 m. boyutlarında ve 4-5 m yüksekliği sahiptir. j. Mellart tarafından tespit edilen İskele höyük de 1992 yılında M. Özsait tarafından yürütülen çalışmalarda ilk tunç çağına tarihlenen seramikler bulunmuştur⁵⁶. Höyük üzerinde 1950'li yıllara kadar bir hanın bulunduğu ve Eğirdir gölü üzerinden gerçekleştirilen tüm taşımacılık faaliyetlerinin höyüğün güney eteklerinde günümüzde temelleri halen görülebilen iskele ile sağlandığı bilinmektedir. Ayrıca 1800'lü yıllarda bölgeye gelen bir çok araştırmacı ve gezginde ulaşım ve taşımacılığın Eğirdir Gölü üzerinden gerçekleştirildiğini aktarmaktadır. Motorize taşıtların yaygınlaşması ile birlikte iskele ve han önemini yitirerek yıkılmıştır. 1950 yıllara değin kullanılmış olan bu ulaşım biçimi antik dönemde de büyük olasılıkla aynı şekilde gerçekleştirilmekte idi.2019 kışından göl sularının çekilmesi ile höyüğün hemen batı eteklerinde farklı boyutlarda birçok yapı kalıntısı ortaya çıkmıştır(Res.8). İrili ufaklı moloz taşlarla örülü duvarlara sahip yapı kalıntıları içerisinde yoğun miktarda depolama kapları ve bu kaplara ait seramik parçaları görülebilmektedir. (Res.9) Geniş bir alana yayılmış olan geç döneme ait bu yapı kalıntıları ve arkeolojik materyaller göl seviyesinin ne denli alçak olduğu ve yerleşim alanının tunç çağından itibaren kesintisiz olarak kullanım gördüğünü belgeler niteliktedir. Antik dönemden günümüze değin bölge ticaret ve ulaşım ağında büyük bir öneme sahip olan limana gelen malların bu alandan kuzeye doğru uzanan yol ile iç bölgelere nakli gerçekleştirilmektedir. Kuzeye doğru uzanan yol 4 km sonra ikiye ayrılmakta ve Gelendost ovası boyunca kuzey güney doğrultuda uzanan Ak tepenin doğu ve batısından devam etmektedir. Ak tepenin doğusundan devam eden yol güzergâhı Akmescit höyük ve Gelendost höyük önünden geçerek Yalvaç ve Şarkikaraağaç istikametine doğru devam etmektedir. Batıya doğru uzanan yol ise geç dönem yerleşimleri olan Kiremit Burnu ve Dodas yerleşimlerini

---

⁵⁶ Mehmet Özsait, 1992, s. 302

geçerek Avşar Köyü yakınlarında bulunan Selçuklu köprüsüne ulaşır ve bu noktadan Çaltı boğazı vasıta ile Yalvaç ovasına bağlanır.

4.3.3.AKMESCİT HÖYÜK

İlçe merkezinin 5 km güneybatısında Akmescit mevkiinde yer almaktadır. Mehmet Özsait'in yapmış olduğu çalışmalarda höyükte İlk Tunç Çağından Roma Dönemine kadar tarihlendirilen buluntuların varlığına işaret edilmektedir⁵⁷. Ova yüzeyinden 8 m. kadar yükseklikte ortalama 175 m. çapındaki höyük üzerinde yapılan inşaat ve tarım uygulamaları kültürel katmanlara oldukça büyük hasar vermiştir. Günümüzde höyüğün üzeri tamamen elma ağaçları ile kaplanmış ve çevresi tarım alanı elde edebilmek adına düzleştirilmiştir. (Res23)

4.3.4.TAŞLI HÖYÜK

Taşlı höyük Gelendost- Isparta karayolunun 200 m. doğusunda Yaka köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Anamas dağlarının batı eteklerinde yer alan ova içerisine kurulmuş olan höyük Yaka köyüne yaklaşık olarak 4 km uzaklıktadır. Höyüğün bulunduğu alan 1990'lı yıllarda elma bahçesi oluşturulmak amacı ile tesviye edilerek düz bir tarla haline getirilmiştir. Günümüzde elma ağaçları ile kaplı olan mevkide araştırmalar yapmış olan Özsait höyüğün dolgusu içerisinde ilk tunç çağına ait seramiklerin ve dilgilerin varlığını aktarmaktadır.

Özsait ve ekibi bulunan parçaların çoğunun orta boy çömleklere ait iç ve dış yüzeyleri kahverengi boya astarlı, kahverengi hamurlu, ince taşçık, mika ve bitki katkılı olduğunu yazmıştır⁵⁸. (Res24)

4.3.5. AKÇIPA HÖYÜK

Akçipa Höyük Bağlı köyü süt kuyusu olarak bilinen su kaynağının hemen yanında yer almaktadır. Yaklaşık 90 m. çapında 5 m. yüksekliğinde olan höyüğün çevresi verimli tarım arazileri ile çevrilidir. 1990'lı yıllarda bölgede yüzey araştırması yapmış olan Özsait ve ekibi höyük üzerindeki buluntuların İTÇ ait olduğu aktarmaktadır⁵⁹. Oldukça önemli bir nokta konumlandırılmış olan höyüğün batısından geçen yol Afşar ve Yalvaç

---

⁵⁷ Özsait,1992. S.304

⁵⁸ Özsait,1992. S.304

⁵⁹ Özsait,1992. S.304

ovalarını birbirine bağlamaktadır. Günümüzde tarımsal faaliyetler ve kaçak kazılar ile höyük oldukça büyük bir tahribata maruz kalmıştır.(Res25)

4.3.6. MADENLİ HÖYÜK

Madenli köyü höyüğün hemen kenarına kurulmuştur. 50 m. çapa ortalama 1.5 m. yüksekliğe sahip olan höyük üzerinde genellikle kırmızı boya astarlı, ince taş ve bitki katkılı İlk Tunç Çağına tarihlendirilebilecek az sayıda keramik bulunmaktadır. (Res.26)

4.4.DEMİR ÇAĞI YERLEŞİMLERİ

Demir Çağında (1200-330) Anadolu'da demir madeninin kullanımı giderek yaygınlaşmaya başlamış, M.Ö. 9. Yüzyılın sonlarına gelindiğinde ise günlük hayatta kullanılan birçok aletin ve silahların yapımında demir tercih edilmiştir.

Demir Çağıyla birlikte Anadolu'nun Geç Hitit Kent Devletleri, Urartular, Frigler, Lidyalılar, Likyalılar gibi çeşitli beyliklerin yönetimi altında olduğu görülmektedir⁶⁰.

Gelendost ve yakın çevresinde günümüze kadar yapılmış olan kazı ve yüzey araştırmalarında bölgede Frig yayılımının varlığı kabul edilmiştir⁶¹.

Ayrıca Phrygia Pisidiası olarak ⁶² bilinen bu coğrafyada Antiokheia ve Konane kentlerinde mezar stellerinde görülen Frigce⁶³ isimler bölgedeki Frig kültürünün bir başka kanıtıdır.

Frig kültürünün bölgedeki izlerini yansıtan tüm bu bulgular dışında bu kültür ile ilgili en önemli veri Gelendost İlçesinin de territoriumu içerisinde yer aldığı Antiokheia kentinin 5. Km doğusunda Gemen korusu üzerindeki Frig kökenli Men tapınağıdır⁶⁴.

Frig sonrasında ise bölgedeki Lidya-Pers Kültürü etkisine Isparta Yassıören mevkiinde yer alan Delipınar Tümülüslerinden⁶⁵ ele geçen anthemion başlıklı steller⁶⁶ ve

⁶⁰ Akurgal,2014,s.130-135

⁶¹ B. Hürmüzlü, "Isparta Bölgesi 2009 yılı çalışmaları: Konane (Conana)", AST28, Cilt-2, Ankara, 2011, s.163-172

⁶² Ptolemaios, çev. J. Lennart Bergren, 2002, 5.

⁶³ B.Hürmüzlü, Kohlmeyer, K., Giorgi A. De., Iversen P., Abuagla C. A., İnan A., Hecebil U., "Isparta Arkeolojik Survevi 2010 yılı çalışmaları: Konane (Conana)", AST29, Cilt-1 Ankara, 2012, s.1-10

⁶⁴ Mehmet Özhanlı, "Frig Tanrısı Men'in Pisidia'daki Haç Merkezi", IV. Uluslararası Marsyas Kültür ve Sanat Festivali, Uluslararası Dinar ve Frigya Bölgesi Araştırmaları, Dinar, 2013, s.283-290

Gelendost İlçesi Afşar Köyü yakınlarında ki Çeş Tepe Tümülüsleri somut delil teşkil eder.

4.4.1.MADENLİ KALESİ

Kale madenli köyünün de eteklerinde kuruluş olduğu 1100 m. rakımlı tepe üzerinde yer almaktadır. Kale yaklaşık 9,50 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Kaleye köyün doğusundan ulaşılmaktadır.(Res.28) Kale arazinin eğime uygun olarak inşa edilmiştir.(Res.29) Yerleşimin üzerine kurulduğu tepenin doğusu ve güneydoğusu hariç diğer kısımları doğal ana kayalık ile çevrilidir.(Res.30) Doğal kayalar aynı zamanda sur görevi görmektedir. Doğuda ve güney doğuda ise sur duvarları kuru duvar tekniğinde irili ufaklı moloz taşlarla örülmüştür (Res.31). Sur içerisinde kalan alan topoğrafyaya uygun biçimde iki teras halindedir. Bu teraslar üzerinde çok sayıda yapı kalıntılarına ait irili ufaklı moloz taşlardan oluşan öbekler görülebilmektedir (Res.32).

Tepenin doğal yapısı göz önünde bulundurulduğunda kalenin giriş kapısı doğuda yer almalıdır. Kale batısında bulunan kilise bükü (Erenler) boğazına, (Res.33) güneyinde Gelendost ilçesine (Res.34) doğru, doğusunda ise Bahtiyar köyüne doğru uzanan vadilere hâkim konumdadır (Res.35). Kale batıda Pisidia Antiokheia ya güneyde ise Anamas dağlarına giden yol güzergâhını kontrol altında tutar. Kalenin kuzey doğusunda yer alan vadi içerisinde güçlü bir su kaynağı mevcuttur. Bu vadi içerisinde yol yapımı sırasında açığa çıkmış ve Kilise Bükü (Erenler) boğazı içerisindeki çeşmeye doğru uzanan künk su sistemi bulunmaktadır (Res.36). Kale kuzeyde Men Gözetleme kulesi ve Sağır kalesi, batıda Çaltı kalesi, güneyde ise Anamas Dağları üzerinde yer alan kaleler ve gözetleme kuleleri ile bakışımıdır.

Kale içerisinde ve çevresinde yapılan incelemelerde yoğun miktarda seramik parçalarına rastlanmıştır. Seramik buluntuların çoğunluğunu günlük kullanım kaplarına ait kalın cidarlı astarsız ağız ve gövde parçaları oluşturmaktadır. Ele geçen parçalar orta ve iyi pişirilmiş olup içerisinde hamur katkı maddesi olarak kireç, kum, şamot ve az mika kullanıldığı tespit edilmiştir. Ağız ve gövde parçalarının yanı sıra bir adet eğirtmek (ağırlığı) bulunmuştur (Res.37 -38). Kale içerisinde yapılan çalışmalarda

---

⁶⁵ M. Özsait. “2007 yılı Burdur, Isparta ve Antalya İlleri Yüzey Araştırmaları” 26. Araştırma Sonuçları Toplantısı, II. cilt, Ankara,2009,s.357-373

⁶⁶ Hürmüzlü B. “Isparta Bölgesi 2008 Yılı Arkeolojik Yüzey Araştırması: Tymandos Antik Kenti ve Çevresi, ANMED, 2009, s. 122

bulunan seramik parçaları kalenin Demir Çağından Bizans Dönemine kadar kesintisiz olarak kullanım görmüş olduğunu göstermektedir.

Kale içerisinde yer alan yapı kalıntılarının çokluğu ve seramik buluntularının yoğunluğu dikkate alındığında, kalenin sadece askeri amaçlı olmadığı içerisinde ve çevresinde sivil yaşamında var olduğunu anlaşılmaktadır.

4.4.2.ÇEŞTEPE TÜRÜLÜSLERİ

Çeştepe Türüsleri Gelendost İlçesi, Avşar Köyü'nün 1 km. kuzeydoğusunda, Kirişli Dağı'nın güneydoğusunda, Köke Köyü yolu üzerinde, yer almaktadır.

Türüslerin yer aldığı alan yerel halk tarafından Çeştepe olarak nitelendirilmektedir. Anadolu'da Çeş kelimesi sapından ayrılmadan yığılmış buğday yığımına verilen isimdir. Konik biçimde suni olarak oluşturulmuş toprak yığma tepelerden oluşan Türüsler Anadolu'nun birçok yöresinde bu buğday yığınlarına benzetilmelerinden dolayı Çeştepe olarak isimlendirilmiş olmalıdır.

Türüsler Eğirdir Gölü'nün daralarak Hoyran Gölü ile birleştiği nokta olan kemer boğazından gelen Çaltı da yer alan Katrancı gözetleme kulesi önünden geçer ve Tırtar Pazar yoluna bağlanarak Pisidia Antiokheia'ya ulaşan antik yol güzergâhı üzerinde yer almaktadır.

Türüslerden batıda olanının Çeştepe I (Res.39) çapı 125 m., ovadan yüksekliği 15 m., deniz yüzeyinden yüksekliği de 973 metredir. Çeştepe I'in 300 m. kadar kuzeydoğusunda yer alan Çeştepe II,(Res.40) 50 m. kadar çapında, ovadan yüksekliği 6 m. deniz yüzeyinden yüksekliği de 976 metredir⁶⁷.

Ayrıca Türüslerin yaklaşık 2 km kuzeybatısında Çeştepe Türüslерinden daha küçük ve Türüslерle bakışimli olarak konumlandırılmış bir başka Türüsl daha tespit edilmiştir.

Yörede bulunan bu Türüslер hakkında yapılmış detaylı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu güne değin yapılan çalışmaların tamamı Türüslерin lokalizasyonları hakkındadır. Yapılan bilimsel çalışmaların yetersiz kalmasından dolayı Türüslерin yakın çevresinde bu mezar anıtları ile ilişkilendirilebilecek herhangi bir yerleşim merkezine rastlanılamamıştır.

---

⁶⁷ Özsait,2007,s.357-373

Tümülüslerin üst kısımları kaçak kazıcılar tarafından yoğun şekilde tahrip edilmiştir. Tümülüsler hakkındaki bilgiler dönem dönem kaçak kazılar sonucu açılarak tekrar kapatılmış olan Tümülüs mezarların içerisini gören yöre halkından edinilen veriler ve Çeştepe I' e ait olduğu söylenen fotoğraflar ile sınırlıdır.

Çeştepe I ait olduğu söylenen fotoğraflara bakıldığı takdirde mezar odasının tabanından tavanına değin düzgün bir işçilikle yerel kireç taşı malzemedен yapıldığı görülmektedir.(Res.41) Ayrıca net olmamakla birlikte mezar odası içerisinde sağ, sol ve karşıda üç adet klinenin varlığı yerel halktan edinilen bilgiler arasındadır.(Res.42)

Edinilen bilgiler ile değerlendirilen Çeştepe I tümülüsü mezar odası Burdur Karamanlı İlçesinde bulunan Üç Tümülüsler⁶⁸ ile olan benzerliği ile dikkat çekicidir.

Tümülüslerin Üç Tümülüsler ile olan benzerliği göz önünde bulundurularak ve yine bölgede bulunan Delipınar Tümülüsleri çevresinde ele geçmiş olan ve İ.Ö. 6.yy tarihlenen steller⁶⁹ dikkate alındığı takdirde İ.Ö. 6 ile İ.Ö.4 yy aralığına tarihlendirilmesi hiçte yanlış olmayacaktır.

4.4.3.KİREMİT BURNU (Elmalı Sırt) YERLEŞİMİ

Gelendost ilçe merkezini batısında Eğiridir gölü kenarında Kiremit burnu mevkiinde yer almaktadır. Kiremit burnu mevkiinde 2018 yılı sonbaharında göldeki su seviyesinin düşmesi ile kıyıda moloz taşla örülmüş duvarlara sahip mekânların açığa çıktığı görülmüştür. İskele höyüğün 2 km kuzeyindeki sığ su içerisinde görülen mekânların duvar örgü sistemine bakıldığında Osmanlı Döneminde Afşar nahiyesine bağlı olan köylerden bir tanesi olabileceği akla gelmektedir. Su seviyesi ve göl tabanında oluşan alüvyonlardan dolayı bölgede kapsamlı bir araştırma yapılamamıştır. (Res.43) Ancak Özsait ve ekibi Kiremit Burnu yerleşmesinin 500 m. doğusunda “Elmalı Sırt” olarak adlandırdıkları alanda Demir Çağından başlayıp Roma Dönemine kadar tarihlenebilen seramik parçalarının mevcudiyetinden söz etmektedir⁷⁰. Ancak günümüzde Elmalı sırt

---

⁶⁸ H.A Ekinci, “ Burdur Karamanlı Üç Tümülüsler Kurtarma Kazısı” ANMED-4 Antalya, 2006, s.144-145

⁶⁹ Hürmüzlü,2009,s.122

⁷⁰ Özsait,2007s . 357

olarak adlandırılan bu mevkide yoğun tarım faaliyetlerinden dolayı herhangi bir arkeolojik veriye rastlamak oldukça güçtür.

İskele höyükten başlayarak Afşar'a doğru uzanan yol güzergâhının günümüze yakın bir tarihe kadar faal olarak kullanım görmüş olduğu bilinmektedir. Bu durum göz önünde bulundurulduğu takdirde yerleşmenin Demir Çağ'dan itibaren Osmanlı Dönemine değin yerleşim görmüş olduğu ortadadır.

4.5.HELLENİSTİK –ROMA- BİZANS DÖNEMLERİ YERLEŞİMLERİ

İskender'in 334 yılında "Hellaspon't'u" işgali ile birlikte tüm dünya için oldukça büyük önem taşıyan yeni bir dönem başlamış olmuştur⁷¹. Bu dönemde Hellen uygarlığı Asya ve Afrikaya değin bir yayılım göstermiş böylece doğu ve batı kültürleri arasında bir birleşme eğilimi ortaya çıkarmıştır⁷².

Bu dönemde Göller Bölgesine bakıldığında şehircilik ve kentleşme adına önemli gelişmeler yaşanmış, birçok kentin temelleri bu dönemde atılmış ve imar faaliyetleri başlatılmıştır. Hellenistik krallıkların yayılma politikalarını güçlendirmek ve güdülen Hellenleştirme politikası ile birlikte bölgede, Antiokheia, Neapolis, Apollonia, Seleukia Sidera gibi koloni kentleri kurulmuştur⁷³.

Gelendost'un 25 km güneyinde yer alan ve bölgede ana merkez konumunda olan Pisidia Antiokheia kenti de Seleukoslar tarafından (M.Ö. 281) kurulan kolonilerden bir tanesidir. Ana merkez konumundaki bu kentin yanı sıra, Gelendost İlçesi sınırları içerisinde de Kıllı Kırı, Kilise Ardı, Halepoğlu, Güdül, Çaltı Kalesi, gibi birçok köy ve kent yerleşiminin bu dönemde kurulmuş olduğu görülmektedir.

Bölge asıl önemine İskender sonrası Roma Döneminde kavuşmuş M.Ö. 25 yılında Pisidia Antiokheia kenti Colonia Caesera⁷⁴ sıfatıyla Roma Koloni kentine dönüştürülmüş ve koloniler arasında başkent seçilmiştir.

Pisidia Antiokheia kentinin önemi ve Pax Romana ile birlikte bölgede bulunan temelleri Prehistorik Dönemlerde atılmış olan köy ve kentler bu dönemde iyice gelişmiş ve sayıları daha da artmıştır. Prehistorik Dönemden itibaren var olan yerleşmelerinin

⁷¹ Akurgal,2014,s.199

⁷² Akurgal,2014,s.199

⁷³ Ayça Özcan, "*Pisidia Bölgesinde Roma İmparatorluğu'nun Yapı Propogandası ve Politikası*", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara, 2008: 77

⁷⁴ Mehmet Taşlıalan, "Pisidia Antiokheia", İstanbul, 1991, s.5

yanında Roma Dönemi ve sonrası buluntuları içeren Avdan, Taşoluk, Toprak Tepe gibi yerleşimlerin de bulunduğu görülmektedir.(Res.44)

4.5.1 AVDAN MEVKİİ YERLEŞMESİ

Avdan yerleşimi Isparta ili Gelendost ilçesine bağlı Yeşilköy köyünün 2 km güneyinde, Sarıdris kasabası sınırları içerisinde bulunan Mallos Antik kentinin ise kuş uçuşu 3 Km kuzeyinde bulunmaktadır. (Res.45) Yerleşmeye Yeşilköy köyünün içerisinden geçerek güneyde Mallos antik kentine doğru uzanan Göç Yolundan ulaşılmaktadır. Bu Göç yolu ilk çağlardan beri hem ticaret kervanlarının işlediği hem de ulaşımın sağlandığı önemli yollardandır. Yol güzergahı Akdeniz sahil şeridinden Toros sıradağlarını belirli noktalardan yaran ve çoğu kez iç kesimlerle bağlantıyı sağlayan geçitlerden Aksu çayı havzasından Eğirdir gölü havzasına ve Anamas yaylalarına buradan da Konya ovasına geçit verir⁷⁵. Avdan yerleşmesi de bu yol üzerinde kurulmuş küçük bir kome niteliğindedir.

Yerleşim batıda Barla dağı Güneybatıda Prostanna Antik kentinin bulunduğu Camili yaylası ile bakışımıdır.1390 m. rakımda Anamas dağları eteğinde kurulan yerleşme batı bakışımı ve topografyaya uygun olarak eğimli bir arazide teraslar üzerine kurulmuştur. Yerleşim alanının bulunduğu noktada günümüzde akmakta olan Avdan Çeşmesi yer alır. (Res.46) Çeşmenin batısı yoğun bodur çalılar ile kaplıdır. Çalılık alanın hemen batısında ise arazi tatlı bir eğimle doğuya nazaran daha düzdür. Bu düz kısımda günümüzde yoğun tarım faaliyetleri sürdürülmektedir. Bodur çalılarının bulunduğu alanda moloz taşlar örülmüş mekân duvarlarının kalıntıları izlenilmektedir.(Res.47) Batı da yer alan kısımda tarım arazisi elde edebilmek adına bu duvar kalıntılarında ait moloz taşlar tamamen toplanmıştır. Yerleşim alanının 500 m. kadar güneyinde ince çayır mevkii olarak isimlendirilen alanın doğusundaki Kürt guzu tepesi üzerinde bir adet gözetleme kulesi bulunmaktadır. Çalı dağının batı eteklerindeki bu tepede konumlandırılmış olan kule hemen kenarından geçen Göç yoluna ve doğusundaki vadiye hâkim konumdadır. Gözetleme kulesi 20x20 m. ebatlarındadır.(Res48) Kule duvarları irili ufaklı moloz taşlarla örülmüştür. Duvarların ölçülebilen en yüksek noktası 140 cm olup genişliği 100 cm dir. Kule çevresinde başka herhangi bir yapı kalıntısına veya arkeolojik materyale rastlanılmamıştır.

⁷⁵ Mehmet Ak, “*Teke Yörükleri 1800-1900*” Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara,2015 , s.121

Avdan çeşmesinin çevresinde yapılan araştırmalarda az miktarda günlük kullanım kaplarına ait parçalar, çatı kiremidi kalıntıları ve metal cüruf bulunmuştur. (Res.49)

4.5.2 .KATRANCI KALESİ ve ROMA DÖNEMİ KUYULARI

Çaltı köyünün eteklerinde kurulmuş olduğu tepede Şaşal tepesi ve sivri tepe arasında kalan Katrancı kayası üzerinde yer almaktadır. 1345 m. rakımda 0,29 hektarlık bir alana sahip doğal kaya kaya kütlesi olan katrancı kayasına inşa edilen kaleye ulaşım, Çaltı köyünün konumladığı yamacın eğiminin fazla olmasından dolayı Kuzeydeki Tokmacık köyü tarafından sağlanmaktadır. (Res.50)

Kalenin duvarları kuzeyinde bulunan giriş kısmı hariç tümü ile doğal kaya kütlesi üzerine oturtulmuştur. Kuzey sur duvarında düzgün kesilmiş blok taşlar kullanılır iken ana kayanın yüksek olduğu diğer noktalarda ana kaya doğal su görevi görmekte olup üst kısmın örgüsünde irili ufaklı moloz taşların kullanılmış olduğu görülmektedir. Giriş kapısının yer aldığı noktada koruna gelmiş duvar yüksekliği 186 cm duvar genişliği 100 cm olarak ölçülmüştür.(Res.51)

Kalenin iç kısmında ana kaya sade bir şekilde tıraşlanarak kayanın doğal eğimi bozulmamış ve iç kısmı doğudan batıya doğru eğimli bir şekilde bırakılmıştır.(Res.52) Kuzeyde ki girişin hemen ilerisinde ana kayanın oyulması ile yapılmış dikdörtgen formda ağız bulunan bir su sarnıcı bulunmaktadır. (Res53) Kayanın en yüksek noktası olan güneybatı uçta temeli ana kayaya oyulmuş beden duvarları ise bloklar taşlar ile yükseltilmiş bir gözetleme noktası yer almaktadır. (Res.54) Gözetleme noktası Yalvaç ve Afşar ovalarına tamamen hâkim olup Afşar ovasını geçerek Çaltı boğazından Yalvaç ilçesine bağlı Höyükli beldesi içerisindeki köprülere buradan da Pisidia Antiokheia ulaşan yol güzergâhının güvenliğini ve kontrolünü sağlamaktadır.(Res55)

Kale doğuda Men Tapınağı gözetleme kulesi Madenli kalesi ile Güneyde Afşar ovasında bulunan yerleşim birimle ve Yenice sivri ile bakışlıdır.

Kalenin hemen doğusunda 7x10 m. ebatlarında dikdörtgen formda bir yapı bulunmaktadır. Yapının duvarları irili ufaklı moloz taşlar ile örülmüştür. Mekânın girişi kuzeydoğu köşesindedir. Kaçak kazılar ile son derece tahrip edilmiş olan yapının işlevinin ne olduğu anlaşılamamıştır. (Res.56)

Merkez 1.Kuyu

Köy meydanında yer alan bu kuyu merkez 1. kuyu olarak isimlendirilmiştir. Köy içerisinde bulunan su kuyularının en büyük olanıdır. Kuyunun ağız Çapı 150x150 cm ebatlarında kare formdadır. 6 m. derinliğe sahip kuyunun duvarları düzgün blok taşlar ile örülmüştür. Kuyunun dibinde 2 m. yüksekliğe sahip muhtemelen diğer kuyular ile bağlantıyı sağlayan kapı açıklıkları bulunmaktadır. Kuyu ağızdan tabana doğru daralan bir forma sahiptir. (Res.57)

Merkez 2. Kuyu

Merkez 1. Kuyunun 10 m. kuzeyinde yer almaktadır. 90x80 cm boyutlarında ağız çapı bulunan kuyunun duvarları moloz taşlar örülmüştür. Kuru duvar tekniğinde örülmüş duvarlarda bağlacı olarak harç kullanıldığı görülmüştür. Duvarda kullanılan moloz taşlar beyaz renkte yumuşak bir yapıya sahip olan yerel kireç taşıdır.(Res.58)

Merkez 3. Kuyu

3. kuyu 2. Kuyunun 20 m. ilerisindedir. 80x80 cm ölçülerinde ağız çapına sahip kuyunun duvarları moloz taşlarla kuru duvar tekniğinde örülmüştür. Kuyunun inşa tekniği ve duvar örgü sistemi 2. Kuyu ile çok büyük benzerlik göstermektedir.(Res59)

Cami Şadırvanında bulunan kuyu

Merkezdeki 1. Kuyunun 50 m. kadar güneyinde yer alan kuyunun ağız çapı 90x90 cm boyutlarındadır. Kuyu içerisinde günümüzde hala su bulunmaktadır. Su seviyesine kadar 7 m. derinliğe sahip kuyunun duvarları moloz taşlar ile kuru duvar olarak örülmüştür. Duvarda kullanılan moloz taşlar yumuşak yapılı yerel beyaz kireç taşıdır. (Res.60)

Yukarı kuyu

Köyün üst kısımlarında bulunan kuyu köy halkı tarafından yukarı kuyu olarak isimlendirilmektedir. Kuyunun ağız kısmı 110x90 cm ölçülerinde olup elips formdadır. Kuyunun duvar örgüsü ağızdan itibaren 5 m. moloz taşlar ile oluşturulmuş daha sonra moloz örgünün bitiminde sıra ardıç ağacı kullanılmış ve ardıç sıranın alt kısmı ise düzdün blok taşlar ile devam ettirilmiştir.(Res.61)

Aşağı kuyu

Yukarı kuyunun 100 m. güneyinde bulunan kuyunun ağız çapı 70x70 cm ebatlarındadır. 5 m. derinliğe sahip olan kuyunun duvarları ağız kısmında 2 sıra blok taş, blok taşların bitimi moloz taşlar ile örülüdür.(Res.62)

Akdan kuyusu

Aşağı kuyunun yaklaşık 100 m. doğusunda bulunan kuyu içerisinde günümüzde de su bulunmaktadır. Su seviyesine kadar 4 m. derinliğe sahip olan kuyunun ağız kısmı 80x80 cm boyutlarındadır. Kuyunun duvarları moloz taşlar ile örülmüştür. (Res63)

4.5.3.GÜDÜL MEVKİ YERLEŞİMİ

Madenli köyünün 4 km güneybatısında Isparta – Konya karayolunun 1 km batısında Antihus nehrinin hemen kenarında yer almaktadır.Güdül köyü ismi 1530 tarihli tahrir defteri kayıtlarında Afşar nahiyesine bağlı olarak görülmektedir⁷⁶. Güdül mevkiine Madenli köyü içerisinde güneybatı istikametinde Antihus nehrine paralel uzanan stabilize bir yol ile ulaşılmaktadır. Yerleşimin kurulmuş olduğu tepe kayalık bir yapıya sahip olup tepenin üzerinde bodur çalılar ve meşe ağaçları bulunmaktadır (Res.64). Tepenin doğu eteğinde 320x220 cm bir alanda kaçak kazılar sonucu ortaya çıkmış küçük moloz taşlarla örülmüş ve ölçülebilen 1 m yüksekliğinde duvarları olan bir mekân tespit edilmiştir (Res65). Bu mekândan 20 metre sonra tepenin doğusu boyunca uzanan kuru duvar tekniğinde irili ufaklı moloz taşlarla örülmüş çevre duvarı ile karşılaşmıştır. (Res66)Tepenin batısı ve güneydoğusu boyunca ana kaya düzleştirilerek kullanılmıştır. Tepenin üzerinde 205 cm genişliğinde 290 cm uzunluğunda ana kayanın tıraşlanması ile oluşturulmuş kuzey güney uzantılı bir mekân kaçak kazılar sonucu açığa çıkmıştır (Res67). Tepenin kuzeyinde zirveye doğru ana kayanın tıraşlanması ile oluşturulmuş farklı boyutlarda birçok mekân bulunmaktadır (Res68-69). Teraslar üzerinde inşa edilmiş yapılar arasındaki bağlantıyı sağlayan kuzey-güney uzantılı yol ağları bulunmaktadır (Res70).

Güdül mevkiinde yapılan araştırmalarda Geç Hellenistik ve Roma Dönemine ait seramik parçaları bulunmuştur⁷⁷.

---

⁷⁶ Serkan Sarı,2000

⁷⁷ Özsait,1992

4.5.4.HALEPOĞLU ÖRENİ

Şarkikaraağaç ovasından batıda Anamas dağlarına doğru uzanan yol Yenicekale köyünden geçerek “Böğrü delik” boğazına ulaşmaktadır (Res.71). Boğazı geçtikten hemen sonra Halepoğlu Örenine ulaşan yol tam bu noktada ikiye ayrılır. Yollardan biri kuzeye yönelerek keçili köyü üzerinden antik göç yoluna bağlanır ve Pisidia Antiokheia istikametine devam ederken diğeri Balcı köyü üzerinden Gelendost ilçesi istikametine doğru gitmektedir.

Keçili köyünün yaklaşık olarak 2 km güneyinde Anamas dağlarından başlayıp Madenli köyüne doğru uzanan vadinin doğu yamacında “Esmetepeşi” eteklerinde kurulmuş olan Halepoğlu Öreninin bulunduğu alan sık bitki örtüsü ve makilerle kaplıdır (Res.72).

Yerleşim alanı topoğrafyaya uygun biçimde teraslar halinde düzenlenmiştir. Teraslar üzerinde irili ufaklı moloz ve blok taşlarla örülmüş duvarlara sahip olan işlevleri tam anlaşılamamış birçok yapı kalıntısı bulunmaktadır (Res.73).

1550 m. rakımlı Esmetepeşinin üstünde blok taşlar ve ana kayının tıraşlanması ile oluşturulmuş duvar hatlarına sahip olan bir gözetleme kulesi tespit edilmiştir (Res.74).

Kulenin bulunduğu nokta batıda Yenice sivrisi ve Çaltı kalesi, Kuzeyde Sağır kalesi, kuzey doğuda Men Gözetleme kulesi ve doğuda Cennet karı ve Büyük Ören yerleşimleri ile bakışlıdır (Res75).

Ayrıca yerleşim alanı konumu itibari ile batıda kemer boğazından başlayarak kuzey ve kuzeydoğuda uzanan Gelendost ve Yalvaç ovalarına ve bu ovalar içinde yer alan yol ağı ve yerleşimlerin tamamına hâkim noktadadır.

Keçili köyü camii yanında bulunan mezar kapısı Halepoğlu öreninden getirilmiş olup Makedon bir mühendise ait olduğu tespit edilen mezar kapısı üzerindeki harflerin yazı karakterinden dolayı M.S. 3-4 yy⁷⁸. ait olduğu düşünülmektedir.(Res.76-)

4.5.5.KILLI KIRI ANTİK YERLEŞİM ALANI

İlçe merkezinin 5km güneybatısında yer alan yerleşim alanı yaklaşık 10 hektarlık bir alanı kapsamaktadır. Yerleşimin bulunduğu tepenin hemen alt kısmında Akmescit

---

⁷⁸ Özsait, 2001.

Höyük bulunmaktadır. Höyüğün hemen doğu eteğinde bir kaynak suyu mevcuttur. (Res.77)

Güneyinde ve güney batısındaki göl ovasına hâkim noktada konumlandırılmış olan yerleşim modern Isparta- Konya karayolunun 1 km kuzeybatısındadır. Yerleşim alanının Anamas dağlarına bakan doğusunda ve Eğirdir gölüne bakan güney kısımlarında tepenin eteklerinden başlayarak zirvesine değin yoğun miktarda çati kiremidi ve seramik parçalarına rastlanılmaktadır. Ayrıca tepenin üst kısmında yoğun şekilde kaçak kazı çalışmaları yapıldığı tespit edilmiştir. Kaçak kazıların yapıldığı alanlarda yerel kireç taşından moloz örgü duvar hatlarına ait kalıntılar açığa çıkarıldığı ve duvarların büyük oranda tahrip edildiği görülmüştür. (Res.78)

Kaçak kazılar ile duvarları kısmen açığa çıkarılmış olan bu yapıların işlevleri ve planları tam olarak algılanamamaktadır.

Yerleşim boyutu ve konumu itibari ile oldukça önemli bir noktadadır. İskele höyükten Afşar ovasına oradan da Yalvaç (Antiokheia) ovasına giden yola oldukça hâkimdir. (Res.79) Yolun denetim ve kontrolünü sağlayan bu yerleşim alanı yakınlarında Osmanlı dönemi kayıtlarından anlaşıldığı kadarı ile Akmescit isminde bir köy bulunmaktadır. Kayıtlarda sadece ismi görülen bu köyün tam lokalizasyonu yapılamasa da bu mevkiinin yöredeki insanlar tarafından Akmescit adı ile anılması köyün bu alanda olduğunun en büyük kanıtıdır.

Akdeniz Körfezini İç Anadolu'ya bağlan ana yollardan bir tanesi üzerinde yer alan bu yerleşim yer ilk çağlardan itibaren kesintisiz bir yaşama ev sahipliği yapmıştır.

Kıllı kır yerleşmesinde yapılan incelemelerde bir adet öğütme taşı ve yoğun miktarda günlük kullanım kaplarına ait parçalar ele geçmiştir. Ele geçen seramik parçaları Geç Hellenistik Dönem ve Roma Dönemine aittir.

4.5.6.KİLİSEARDI MEVKİİ YERLEŞİM ALANI

Kiliseardı mevkiinde tespit edilen yerleşim Bağlılı Köyünün hemen kuzeyindeki tepe üzerinde yer almaktadır.(Res80) Yerleşmenin güneyinde Gelendost ovası, batısında Yenice sivrisi ve Eğirdir Gölü, Kuzeybatısında Çaltı Gözetleme Kulesi, Kuzeydoğusunda ise Madenli kalesi yer alır. 1075 m. rakımlı, doğu bakışlı tepe üzerindeki bu yerleşim alanına Gelendost iskele Höyükten başlayarak Pisidia

Antiokeia antik kentine giden Yalvaç Pazar Yolu ile Ulaşılmaktadır. Kiliseardı tepesinin eteklerinden geçen bu yol diğer kolları ile birleşerek bu noktada Öz deresi ismini alan Antihos çayına paralel olarak uzanır. Kiliseardı yerleşmesinin kuzeyinden geçen ve Yalvaç Pazaryolu ile birleşen bir başka yol ise kuzeybatı yönünde devam ederek süt kuyusu mevkiinde Çaltı boğazından geçip Pisidia Antiokeia ya ulaşan yol ağına bağlanmaktadır. Bu yol ağlarını denetim altında tutan yerleşmenin kuzeybatısında bulunan ova kırıklı yapısına rağmen tarım faaliyetleri için oldukça elverişlidir.

Yerleşmenin bulunduğu tepenin doğu yamacı teraslanarak kullanılmış ve topografya ya uygun biçimde yapılar bu teraslar üzerine inşa edilmiştir.(Res.81) Yamaçtaki birinci teras üzerinde herhangi bir yapıya ait kalıntı tespit edilememiştir ancak yüzeyde yoğun miktarda seramik parçaları mevcuttur. Birinci teras ile ikinci teras arasında tepenin doğusu boyunca yer yer kesintiye uğrayarak devam eden bir teras duvarı bulunmaktadır. Teras duvarı yerel kireç taşından bloklar ve irili ufaklı moloz taşlar ile örülmüştür. Duvarın ölçülebilen en geniş noktası 100 cm yüksekliği ise 95 cm. dir. İkinci teras üzerinde ise moloz taşlarla örülmüş farklı boyutlarda yapılara ait duvar hatları izlenilebilmektedir. (Res.82)

Ele geçen seramik parçaları Geç Hellenistik ve Roma Dönemine aittir.

4.5.7.TAŞOLUK YERLEŞİM ALANI

Taşoluk yerleşmesi Esinyurt köyünün kuş uçuşu 5 km doğusunda yer almaktadır. Yerleşme kuzeyde Taşoluk tepesi güneyde Kavurmacı tepeleri arasında akan Kuruçay deresinin kuzey yamaçlarında Taşoluk tepesinin güney eteklerinde yaklaşık 50 hektarlık bir alanı kapsamaktadır.(Res.83) Anamas dağının zirvesinde ortalama 1500 m. rakımda bulunan yerleşim alanının güneyinde Yeşilköy köyü, kuzeyinde Hacılar köyü, doğusunda Altınoluk ve Ayıyalağı yaylaları bulunmaktadır. Yerleşme güneyde Akdeniz sahillerinden kuzeye Anamaslar üzerine uzanan Göç yolu güzergâhında kurulmuştur. Göç yolu bu yerleşmenin içerisinden geçerek kuzeyde bulunan Yalvaç ve Gelendost ovalarına, doğru uzanmaktadır. Taşoluk tepesinin güney batısında kurulmuş olan yerleşim güneyde akan Kuruçay Deresinin oluşturduğu vadiye ve Göç yoluna hâkim noktadadır. Yerleşim alanının bulunduğu noktada günümüzde de faal olan iki adet çeşme vardır. Bu çeşmelerin bulunduğu güney batı bakışlı yamaç topografyaya

uygun olarak teraslar halinde düzenlenmiştir. Bu teraslar üzerinde yer alan yapılara ait duvar taşları geç dönemde tarım arazisi kazanabilmek adına toplanmıştır. Bu sebeplerden dolayı yerleşim alanına dair kalıntılar sadece tepenin zirvesinde ve ya eğimin dik olduğu alanlarda gözlemlenebilmektedir.

Taşoluk yerleşiminde tepenin zirvesinde bir kale ve kalenin hemen kuzeyinde bir adet, güney eteklerinde bir adet ve Kuruçay deresinin güney yamacında Adıgüzel tepesi eteklerinde 1 adet olmak üzere bu vadi içerisinde toplamda 3 tane kilise kalıntısı tespit edilmiştir. Tespit edilen bu kiliselere birbirine karıştırılmaması adına buldukları nokta ve mevkilere göre isimler verilmiştir. . Kiliselerin duvar örgü sistemleri birbiri ile aynı olup yapıların, M.S. 6 yy tarihlendirilebileceğini göstermektedir.

4.5.7.1.Taşoluk Kalesi

Taşoluk tepesi zirvesinde bulunan kalenin duvarları kuzeyde 60 m. batıda 60 m. ve güneyinde 70 m. uzunluğa ortalama 2 m. genişliğe sahiptir. Muska formunda olan kale kuru duvar tekniğinde inşa edilmiş ve duvarlarda farklı boyutlarda yerel kireç taşından moloz taşlar kullanılmıştır. (Res.84) Kalenin duvarlarının temeli güneyde ve batıda ana kaya üzerine oturtulmuştur. Kalenin güneybatı köşesinde yuvarlak formda bir gözetleme noktası mevcuttur. (Res.85) Bu gözetleme noktası göç yolunu denetim altında tutmakla beraber batıda Barla Dağı ve Güneyde Camili yaylası üzerinde yer alan Prostanna Antik kenti ile bakışlıdır. (Res.86) Kule duvarlarının iç kısmında ana kaya tıraşlanarak düz bir zemin elde edilmeye çalışıldığı gözlemlenmektedir. Kalenin beden duvarlarında kullanılan malzeme ve örgü sistemi göz önünde bulundurulduğu takdirde erken Roma Dönemine tarihlendirilmesi hiçte yanlış olmayacaktır.

4.5.7.2Kaledibi Kilisesi

Kalenin konumlanmış olduğu tepenin, 50 m. kuzeyinde bulunan düzlük içerisinde yer almaktadır. Doğu-batı aksta uzanan kilise tek nefli planlıdır. (Res.87) Doğu ucunda dışa taşkın içten ve dıştan oval formda bir apsisi vardır. Dıştan dışa doğu-batı uzunluğu 7,50 m. kuzey-güney genişliği ise 6 m. dir. Kuru duvar tekniğinde yumuşak yapıli yerel kireç taşından örölmüş olan duvarlar 60 cm genişliğindedir. (Res.88) Batıda ise genişliği tam

olarak ölçülememiş giriş kapısı mevcuttur. Girişin kuzey kısmı tamamen hafriyat altında güney kısımda ise sonradan örülmüş olduğu anlaşılan söveden yola çıkarak 3.40 m. genişliğinde kapı aralığının olduğu düşünülmektedir. (Res.89) Templon ile nefi ayıran duvar hattı kaçak kazılar sonucu tahrip edilmiş, kısmen güneyde kalan duvar görülebilmektedir

4.5.7.3Taşoluk Kilisesi

Kilise Taşoluk çeşmesinin 50 m. doğusunda Taş oluk kalesinin güney yamacında bulunmaktadır. Güney bakışlı bir teras üzerinde bulunan kilise tek neflidir. (Res.90) Doğu ucunda dışa taşkın oval formda bir apsisi vardır. Apsisin derinliği 220 cm genişliği ise 280 cm olarak ölçülmüştür.(Res.91) Doğu-batı uzunluğu dıştan dışa 22 m. olan kilisenin kuzey-güney doğrultuda genişliği 10 m. dir. Yumuşak yapı, yerel kireç taşından örülmüş duvarların genişliği 80 cm dir. (Res.92) Kilise içerisinde yapılmış kaçak kazıların oluşturmuş. Batıda bulunan giriş kapısının genişliği 100 cm olarak ölçülmüştür.

İç kısımdaki tahribat kilisenin planının net olarak algılanmasını oldukça güçleştirmektedir.

4.5.7.4.Adıgüzel Kilisesi

Taşoluk kalesinin tam karşısında bulunan Adı güzel Tepesi eteklerinde yer almaktadır. Kuzey bakışlı yamaçta konumlanmış olan kilisenin hemen altından Kuruçay deresi geçmektedir.(Res.93) Kilise doğusundan geçen Göç yolu güzergâhı üzerinde yer almaktadır. Tek nefli planlı olan kilise kaçak kazılar ile yoğun biçimde tahrip edilmiştir. Doğu-batı uzunluğu 9,30 m. kuzey-güney genişliği 5 m. olan kilisenin duvarları 90 cm kalınlığındadır. Batıda bulunan giriş kapısının genişliği 110 cm dir. (Res.94) Yumuşak yapıda yerel kireç taşından kuru duvar tekniğinde örülmüş duvarları olan kilisenin korunagelmüş duvar yüksekliği 170 cm olarak ölçülmüştür. (Res.95)

Kilise de yapılan kaçak kazılar ile kilisenin kuzey duvarı kenarında apsis çevresinde mezarların açığa çıkarıldığı görülmüştür. (Res.96)

4.5.8.TOPRAK TEPE YERLEŞİMİ

Toprak tepe yerleşimi Hacılar köyünün kuş uçuşu 5 km doğusunda yer almaktadır. (Res.97)Yerleşimin bulunduğu toprak tepenin güneyinde Taşoluk yerleşimi kuzeyinde

Yapraklı tepe batısında ise Eğirdir gölü bulunur. Yerleşme göç yolu güzergâhı üzerindedir. Toprak tepeye göç yolunun yanı sıra Hacılar Köyünün de içerisinde kurulmuş olduğu vadiye paralel uzanan ve göl çanağını Anamas dağlarına bağlayan yol ile de ulaşılır. Toprak tepe batısında uzanan vadiye ve içerisinden geçmekte olan Göç yoluna hâkim noktadadır. Yerleşmenin kurulduğu tepenin çevresi kuru tarım yapılan araziler ile çevrilidir. (Res.98) Tepenin 500 m. batısında ve güney eteğinde günümüzde de faal olan çeşmeler bulunur. Toprak tepenin zirvesi 80 cm kalınlığa sahip bir duvar hattı ile çevrilidir.(Res.99) Bu duvar hattının iç kısmında tepenin özellikle vadiye bakan batı ucunda moloz taşlarla örülmüş duvarları bulunan mekânlar yer almaktadır. (Res.100) Zirvede tespit edilen bu duvar hattının dışında tepenin etekleri topografyaya uygun olarak teraslar halinde düzenlenmiştir. Teraslar üzerinde yer alan yapılara ait duvar kalıntıları bazı noktalarda net bir biçimde izlenilebilmektedir. Tepenin güney yamacında diğer yamaçlara göre daha çok yapı kalıntısının var olduğu gözlemlenmiştir. (Res.101) Yerleşim alanında yapılan çalışmalarda Roma Dönemine tarihlendirilebilecek depolama kaplarına ait parçaların yanı sıra ince malzeme ile yapılmış kâse, tabak gibi formlara ait parçalar ve bir adet öğütme taşı bulunmuştur. (Res.102)

4.5.9.KEPENEKLİ KAYA

Kepenekli kaya olarak adlandırılan bir kaya kütlesi Balcı köyünün güneyinde bahçeler arasında bulunmakta yuvarlak formda ve yekparedir. Doğu – Batı doğrultuda 370 cm, Kuzey – Güney doğrultuda 430 cm ve 260 cm yüksekliğe sahip kayanın güney yüzünde bir oda yer alır. Giriş kapısı yüksekliği 135 cm genişliği 84 cm kalınlığı 35 cm olan odanın iç ölçüleri 170x145 dir. Tabanı tamamen toprak dolmuş odanın ölçülebilen yüksekliği 157 cm dir. Duvarlarında herhangi bir sıva veya fresk kalıntısı bulunmamaktadır. Eliptik bir formda kayaya oyulmuş olan mekânın çatısı kubbe biçiminde olup işlevi hakkında tam olarak bir şey söylemek güçtür (Res.103-104-105).

4.6.SELÇUKLU VE OSMANLI DÖNEMİ YERLEŞİMLERİ

Gelendost Malazgirt Savaşıyla Tüm Anadolu’da olduğu gibi Türkleşmeye başlamıştır. Sonrasında Bizanslılar ve Selçuklular arasında yapılan Mirykefelon Savaşıyla Selçuklu hâkimiyetine girer 1301’de Hamitoğulları Beyliği hâkimiyetindedir. 1380 yılı itibari ile de Osmanlı egemenliğini altına alınmıştır.

1415 yılında Konya vilayetine bağlanan ilçenin ismi Fatih Sultan Mehmet döneminde Gelende den Gelendost’ a dönüştürülmüştür⁷⁹. Daha sonraki dönemlerde Afşar Köyünün gelişerek nahiye olması ile birlikte Afşar nahiyesine bağlı bir köy konumuna gelmiştir.

Hamid sancağının ilk kayıtlarına bakıldığında Afşar köyü Eğirdir kazasına bağlı bir nahiye olarak görülmektedir. Eğirdir kazasına bağlı nahiyenin 2 mahalle ve 23 köyden oluştuğu aktarılmıştır.

1478’. Göçet, Göl, Maziye, Yaka ve Yenice köyleri Afşar nahiyesine bağlı olarak kaydedilmiştir. Bu tarihte en kalabalık köy olarak Gelendost Köyü 10.378 akçe hasıl ve 137 hane ile büyük köy konumundadır. Nahiyeye bağlı en küçük köy ise 3 hanelik Dere köyüdür⁸⁰.

1522 yılı kayıtlarında kaza merkezi olan Afşar’ da mahalle sayısı değişmez iken köy sayısı 25 olmuştur. 1568 ve 1570 yılı kayıtlarında ise Afşar kazasına bağlı olan bazı köylerin Barla kazasına tabi olarak yazıldığı görülmüştür⁸¹.

1522 tarihli tahrir defterinde Afşar’ ait Ak Çapa⁸², Akmescid⁸³, Bağlu, Çaltı⁸⁴, DereAğzı, Eskeles⁸⁵, Gelendost, Güdül⁸⁶, Ilgın, İn, İt Burnu, Karzı, Kızık, Kızılkaya, Kozyaka, Kuyucak, Kütrenek⁸⁷, Melengömi, Şarabhane⁸⁸, Tatya, Umdeğen, Yaka⁸⁹,

⁷⁹ Isparta Kültür Envanteri2010., s. 5

⁸⁰ Neset çağatay

⁸¹ Serkan sarı 115

⁸² Bağlılı Köyü sınırları içerisinde yer alan İTÇ yerleşimi olan Akçıpa Höyük

⁸³ İTÇ dan itibaren yerleşim görmüş olan Akmescid Höyük

⁸⁴ Günümüzde de varlığını aynı isimle devam ettirmektedir.

⁸⁵ İTÇ dan itibaren yerleşim görmüş olan İskele Höyük

⁸⁶ Madenli köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Geç Hellenistik Dönemden itibaren yerleşim görmüştür.

⁸⁷ Madenli Köyü

⁸⁸ Esinyurt Köyü

⁸⁹ Günümüzde de varlığını aynı isimle devam ettirmektedir.

Yazır, Yenice köyleri görülmektedir. Bu köylerin nüfusuna bakıldığında Kuyucak köyü 7 hane ile en küçük köy 195 hane ile Yazır Köyü ise en kalabalık köydür⁹⁰.

4.6.1.AFŞAR KÖYÜ CAMİİ

Birçok Araştırmacı tarafından 14. -15. Yy tarihlenen yapı Afşar köyü merkezinde yer almaktadır. Camiinin vakıf kayıtların da adı olmadığı için kesin yapım tarihi ve mimari hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır. Köy merkezinde yer alan caminin hemen güneyinde yine Selçuklu dönemine tarihlenen bir hamam yapısı ve hamamın 500 metre kadar güneyinde bir köprü mevcuttur.

Caminin kareye yakın dikdörtgen planda düz toprak damlı inşa edilmiş olduğu bilinmektedir. 1959- 1961 yıllarında geçirdiği tadilat ile caminin üst örtüsü Marsilya tipi kiremitle örtülerek kırma çatıya dönüştürülmüştür.(Res.106)

Yapının temelinde köşelerde düzgün kesme blok taşların kullanılmış olduğu görülmektedir. Güney cephede iki, diğer cephelerde üçer kemerli penceresi bulunmaktadır. Ahşap tavanlı ve direkli camiler sınıfına giren yapının asıl girişi sağlayan basık kemerli formdaki kapısı kuzey köşededir⁹¹.

Caminin kuzeybatı köşesine yerleştirilen özgün minaresinin kaidesi, düzgün blok taşlarla örülmüştür. Minare kaidesinin güneye bakan cephesinde, minareye çıkışı sağlayan yuvarlak kemerli kapı bulunmaktadır. Sekizgen formdaki kaide üzerine tuğla örgü ile yükseltilmiş olan minarenin dış kısmı 1980 yılında sıva ile kaplanmıştır. Caminin Ana duvarlarında kullanılan taşlar içerisinde çok az sayıda devşirme malzeme bulunmaktadır. Camiinin günümüze kadar çok sayıda tadilat geçirdiği bilinmektedir. Yapılan bu tadilatlarda kısmen de olsa orijinal doku değişmiştir. Bu durum yapının ilk inşa edildiği dönemki kullanılmış olan malzemenin günümüzde görülerek değerlendirilmesini güçleştirmiştir.

Yapının ana duvarlarında bezeme adına önemli bir uygulama yoktur. Sadece dairesel formdaki kemerli giriş kapısı üzerinde yer alan kitabelik panosundaki süslemeler mevcuttur. Etrafı basit profilli silmelerle dikdörtgen bir çerçeve içersine alınan

⁹⁰ BOA, TD, nr. 121 s.443

⁹¹ S. EROĞLU, "Afşar Camii" 11. Uluslararası Akdeniz Gençlik Şenliği Güzel Sanatlar Etkinlikleri Sempozyum Bildirileri(6-10 Mayıs) Antalya, 2008, s. 7.

kitabekte, kabartma rozet süslemeler ve pano üzerinde ise, yatık dikdörtgen çerçeve içerisinde yeşil zemin üzerine beyaz sülüs yazı ile kısa bir Ayet Kitabesi bulunmaktadır. Alttaki kare alanda, ortada tek merkezden ışın biçiminde yapraklara ayrılan yirmi dört yapraklı, dairesel bir çiçek rozeti ve bunun etrafında da köşelerde büyük, aralarda ise, daha küçük çiçek rozetleri sıralanmaktadır. Köşelere denk gelen rozetler, ortadaki rozetin küçük tekrarı şeklinde ve on dilimli yaprağa sahiptir⁹². Kuzey cephede devşirme olarak kullanılmış üzerinde kabartma olarak verilmiş insan portresi bulunan bir taş mevcuttur. (Res.107)

Camiinin iç ibadet mekânı on iki ahşap sütun ile dört bölüme ayrılmıştır. Sütunların bir kısmı başlıklı bir kısmı ise başlıksızdır. Sütunlar yerel kireç taşından yapılmış devşirme bloklar üzerine oturtulmuştur. Giriş kapısının üzerinde ana mekânın kuzey duvarında ahşaptan yapılmış kadınlar mahfili yer alır. U formundaki kadınlar mahfili ana mekândan ahşap kafesler ile ayrılmaktadır. Güney cephenin orta kısmında kemerli bir mihrap, ve mihrabın hemen sağ tarafında ahşaptan yapılmış minber yer almaktadır.

Camiinin inşasında iç kısımda kullanılan ahşaplarda bağlayıcı olarak herhangi bir nesne kullanılmamış yapı tamamen ahşapların birbirine geçirilmesi ile inşa edilmiştir.

Afşar köyünün köklü yerleşimi, camiinin kareye yakın dikdörtgen planda olması, gerek camide gerekse köy içerisinde bulunan diğer Selçuklu dönemi eserlerinde kullanılan devşirme malzemeler gibi unsurlar bir arada değerlendirildiğinde caminin bir kilisenin temelleri üzerine inşa edilmiş olabileceği ihtimali oldukça yüksektir.

4.6.2.AFŞAR KÖYÜ HAMAMI

Afşar köyü meydanın da yer alan yapının inşa kitabesi ve vakıf kaydı bulunmamaktadır⁹³.

Yapı dıştan yaklaşık 7.50x13.70 ölçülerinde kuzey-güney doğrultuda olup düzgün olmayan dikdörtgen bir plana sahiptir. Hamamın duvarlar örgü sisteminde moloz taş, tuğla ve devşirme malzemenin kullanılmış olduğu görülür.

⁹² S. EROĞLU, "a.g.m", s. 7-8.

⁹³ ŞAMAN DOĞAN, Nermin, *Isparta ve Çevresindeki Selçuklu Beylikler Dönemi Yapıları*, Cilt.I, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1993, s.187.

Dış cephelerde sade ve düzenlemeye sahip olan yapının kuzey ve doğusu kör cephe olarak bırakılmıştır. Güney cephesinde külhan açıklığı, 20. yüzyılda temelleri üzerine yeniden inşa edilmiş olan batı cephesinde ise bir kapı ile iki pencere bulunur.

Hamam soyunmalık, ılıklik, sıcaklık, çift halvet ve su deposu bölümlerinden oluşur.

Batı cephedeki girişten 20.yüzyılda temelleri üzerine tekrar inşa edilmiş olan soyunmalık bölümüne geçilir. Soyunmalık bölümünün üst kısmı mahalli imkânlarla beton bir tabliye ile örtülmüştür. Mekânın kuzey duvarına sonradan briket ile dört adet soyunma kabini örülmüştür. Bölümün doğu duvarında bulunan kapıdan ılıklik bölümüne geçilir. Dikdörtgen planlı ılıklik bölümü de soyunmalık bölümünde olduğu gibi sonradan dört ayrı birim oluşturulmuştur. Ilıklık içerisine inşa edilen bu mekânların banyo öncesi beden temizliği yapmak amacı ile oluşturulmuş olduğu tahmin edilmektedir. Ilıklığın güney duvarında yer alan sivri kemerli kapıdan sıcaklık bölümüne geçiş sağlanır. Bu bölüm orta kısmı kubbeli, enine sıcaklıklı ve çift halvetli plan şeması yansıtmaktadır⁹⁴. Batıda bulunan halvetin güney duvarında su deposuna açılan bir pencere yer alır. Güney duvarında külhan açıklığı bulunan su deposunun orta kısmında bir havuz mevcuttur.

Yapının üst örtüsü sisteminde tonoz ve kubbe kullanıldığı görülür. Sıcaklık bölümünün doğusu ve batısı ile su deposunun üst kısmı sivri tonoz ile kapatılmıştır. Sıcaklığın üst kısmı ile halvetlerin üzeri ise pandantiflerle geçilen bir kubbe ile örtülmüştür.

Yapının büyük bölümünün 20. Yy geçirmiş olduğu onarımdan kaynaklı olarak duvarlar ve bölümlerdeki orijinal dokuyu görmek ve yorumlamak oldukça güçtür.

Yapı içerisinde devşirme malzeme olarak sıcaklık bölümünde kuzey duvar önünde oturma sekisi olarak kullanım görmüş olduğu tahmin edilen bir kiliseye ait 52x200 cm ölçülerindeki paye bulunmaktadır. Yapının dış ve iç duvarlarındaki onarımda ve sıvadan dolayı başka bir devşirme malzeme tespit edilememiştir.

Paye üzerinde birbirine düğümlerle bağlanan rozetler içerisinde bitkisel motifler işlenmiştir.

Yapı günümüzde atıl vaziyette olup oldukça bakımsız ve birçok bölümü yıkılmaya yüz tutmuş haldedir. (Res.108

---

⁹⁴ Ş.DOĞAN, 1993, s.187-197

4.6.3.AFŞAR KÖYÜ KÖPRÜSÜ

Afşar köyünün 500 m. güneyinde, köye ait mezarlık alanı kenarında, Afşar çayı üzerinde yer almaktadır. İki kemer üzerine oturan köprü ortada bir ayağı bulunmaktadır. Köprünün ayağında ve yan cephelerinde süslemesiz devşirme blokların kullanılmış olduğu görülür. Köprünün üst kısmı da kemerlerde olduğu gibi sivri formdadır. Antalya körfezinden gelen yol Eğirdir ilçesinden Yeşilköy köyü sınırları içerisinde bulunan Ertokuş (Dadil) hana doğru uzanmaktadır. Handan kuzeye doğru devam eden güzergâh İskele höyük yakınlarından Göl çanağını takip ederek köprüye ulaşmaktadır.

Köprü yakın bir zamana kadar aktif olarak kullanım görmüştür. Köprünün üzerinden geçen araçların ağırlığını kaldıramayacağı düşüncesi ile hemen yan tarafına betonarme bir köprü daha inşa edilmiştir. Son yıllarda yapılan restorasyon çalışması ile köprü koruma altına alınmıştır. (Res.109)

4.6.4.ERTOKUŞ HAN

Kervansaray Gelendost ilçe merkezine 14 km mesafede Yeşilköy köyü sınırları içerisinde Hanönü mevkiinde yer almaktadır. Antalya’ dan Konya’ uzanan kervan yolu üzerinde inşa edilmiş olan han Modern Isparta- Konya karayolunun 200 metre aşağısında Eğirdir gölüne doğru uzanan eğimli bir arazi üzerine inşa edilmiştir. (Res.110)

Yapılan bilimsel yayınlarda yapının ismi “Gelendost Ertokuş hanı” “Dadil hanı” veya “Kudret hanı olarak geçmektedir⁹⁵.

Bölgede araştırma yapan birçok gezgin gezi notlarında ve günlüklerinde Ertokuş handan bahsetmişlerdir.

Bunlardan 1834 yılında bölgeye gelen F.V.J Arundel Eski han olarak tanınan yapının kitabesinin olduğundan ve konumundan kısaca bahsetmiştir⁹⁶.

William J. Hamilton ise 1842 tarihinde kervansaray kalıntısını görmüş ve seyahatnamesinde yine aynı şekilde kervansaray hakkında fazla bir bilgi vermemiştir⁹⁷.

⁹⁵ Ş. DOĞAN, 1993, s.187-197

⁹⁶ ARUNDELL, F.V.J., Discoveries in Asia Minor I, Richard Bentley, New Burlington Street, London 1834, s.324;

Gertrude Bell, 1907 yılındaki gezisinde İzmir, Manisa, Miletus, Isparta üzerinden İç Anadolu'ya geçmiştir. Gezi günlüğünde Sarıdris (Mallos) köyünden göl kıyısındaki ovaya indiklerini ve bir Selçuklu hanı yanında kamp yaptıklarından bahseder⁹⁸.

Ertokuş Kervansarayı Miladi 1223 (H.620) yılında yapılmıştır. Hanın kapalı bölümüne girerken portal üzerinde bulunan inşa kitabesinde yapım tarihi mevcuttur. Yaptıranın adı da Mübarizeddin Ertokuş olarak geçmektedir. Ayrıca Ertokuş Vakfiyesinde bu handan söz edilmektedir⁹⁹.

Selçuklu kervansaraylarının planına uygun olarak yapılmış 21.40x55.00 metre ölçülerinde dikdörtgen planlıdır. Açık avlusu bulunan karma tip kervansaraydır¹⁰⁰. Aynı zamanda diğer bir gruplamaya göre kapalı barınağı bulunan tek yönde simetrik hanlar gurubuna girer. Avlu kısmı kapalı kısımdan daha geniştir. Açık avlunun genişliği içten içe, 6.50x20.70 metredir. Yıkık portalden girilince simetrik olarak avluya açılan iki tonozlu oda, daha ileride iki tarafında dörder revak ile avlu uzanmaktadır. Revak tonozları avluya paraleldir. Üstü kapalı olan bölüm daha dar yapılmıştır. Kervansaray yaklaşık 1200 m² 'lik alana oturur. Bu haliyle orta büyüklükte bir Selçuklu hanıdır. Hanın üst örtüsü tonoz ve kubbe ile kapatılmıştır. Girişte yer alan eyvanın bitişiğindeki mekanlar, yan eyvanlar ve galeriler sivri tonozlarla güney doğu köşede yer alan mekan ise bir kubbeyle örtülüdür.

Giriş de yer alan eyvanın iki yanında bulunan mekânların duvarları, cepheler ve üst örtü moloz taş malzeme ile inşa edilmiştir. Doğu ve batı cephelerde kullanılan moloz taşların birbirine eşit boyutlarda olduğu ve düzenli bir teknikle örüldüğü görülmektedir. Avludaki galerilerin kemer aralarında kullanılan moloz taşlar bir sıra büyük bir sıra küçük olacak şekilde örülmüştür. Kesme taşlar kuzey ve güney cephelerde, doğu cephenin kuzeyinde, payandalarda, avlu ve kapalı bölümün payeleri ile, kemerlerinde kaplama olarak kullanılmıştır. Tuğla örgü ise doğu ve batıdaki sahanların tonozunu destekleyen kemerlerde kullanılmıştır. Tüm yapının örgü sisteminde bağlayıcı olarak

---

⁹⁷ HAMILTON, William J., *Researches Asia Minor I*, John W.Parker, London 1842, s.479'de naklen aktaran ŞAMAN DOĞAN, Nermin, *Isparta ve Çevresindeki Selçuklu Beylikler Dönemi Yapıları*, Cilt.I, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1993, s.189.

⁹⁸ BELL, Gertrude, 1907.

⁹⁹ Şaman Doğan, a.g.e s. 187-188

¹⁰⁰ Şaman Doğan, a.g.e s. 196-197

beyaz kireç harç kullanıldığı görülmektedir. Oldukça dayanıklı ve sert olan bu harcın içerisinde kum ve küçük taş parçacıkları kullanılmıştır¹⁰¹.

4.6.5. SENİTLİ MEVKİ YERLEŞİM ALANI

Senitli mevki Madenli köyünün kuş uçuşu 5 km güneydoğusunda bulunan vadi içerisinde. Madenli köyünden doğuya geçili köyüne doğru uzanan dere içerisinden stabilize bir yol ile ulaşım sağlanmaktadır. Ayrıca Bahtiyar köyünün güneyinden Anamasa doğru uzanan eski göç yolu ile de vadi ye ulaşım sağlanmaktadır. Yerleşim Anamas eteklerinden başlayan ve batıda madenli köyünde Antihus nehri ile birleşen vadi içerisinde bir derenin kenarına kurulmuştur. Kurulmuş olduğu tepenin güneybatısında dere kenarında ve batısında (Res111) iki adet çeşme bulunmaktadır. Güneybatıda bulunan çeşme günümüzde aktif olup batıdaki çeşme yakın tarihte madenli köylülerince tahrip edilmiş ve kullanım dışı bırakılmıştır. Yerleşimin kurulmuş olduğu tepenin kuzeyi günümüzde tarım arazisi olarak kullanılmaktadır. Güney ve batı eteklerinde ise blok ve irili ufaklı moloz taşlarla kuru duvar tekniğinde örülmüş duvarlara sahip birçok yapı kalıntısı tespit edilmiştir (Res112). Mekânlar topoğrafya ya uygun biçimde teraslar üzerine inşa edilmiştir. Yapılar farklı büyüklüklerde olup duvarlarına ait yıkıntılar cadde ve sokak sisteminin tespit edilmesini güçleştirmektedir. Köyün merkezinde 105 cm çapında duvarları harçlı bir su sarnıcı tespit edilmiştir (Res.113). Ayrıca tepenin tam üzerinde yapı kalıntıları arasında 67, 40 m. genişlikte 15,80 m. uzunlukta bir meydan bulunmaktadır. Tepenin güneybatısı mezarlık alanı olarak kullanım görmüştür (Res.114). Burada tespit edilmiş olan mezarlar yassı formda büyük yerel taşlarla çevrelenmiş ve doğu – batı doğrultudadır (Res115). Güneyde dere kenarında yer alan düz alanların ise etrafi çevrilerek küçük bahçeler halinde kullanıldığı görülmüştür. Yöre halkı bu yerleşim alanında Ermenilerin yaşadığını ve daha sonra bu köyün terkedildiğini aktarmaktadır. Tepenin kuzeyinde de güney ve batısında olduğu gibi mekânlar olduğu ancak tarım arazisi açabilmek amacı ile bu kısımdaki yapı kalıntılarının köylüler tarafından tahrip edildiği yöre halkından edinilen bilgiler arasındadır.

---

¹⁰¹ Saman Doğan, a.g.e s. 196-197

5.GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Paleolitik dönemden itibaren avcılık ve toplayıcılık ile yaşamını devam ettiren topluluklar, coğrafi koşulları ağır olan bu bölgede, vahşi hayvan ve iklim koşullarından korunmak için küçük gruplar halinde mağara ya da kaya kovuklarında yaşamaya başlamışlardır.

Tezin özünü oluşturan Gelendost ilçesi ve çevresindeki yerleşimlere bakıldığında, erken dönemden itibaren yerleşimlerin varlığı ve sürekliliği gözlemlenmiştir. Prehistorik dönem buluntuları içeren ilçeye bağlı Balcı köyü sınırları içerisinde, Anamas dağları üzerinde bulunan Kabız inler mağaralarının mevcudiyeti bölgenin Prehistorik dönemlerine ışık tutması açısından oldukça önemlidir. Mağarada ele geçen dilgiler ve diğer arkeolojik materyaller, burada prehistorik dönemlerde av hayvanlarının mevsimsel göç hareketleri ile birlikte göçebe olarak yaşamlarını sürdüren grupların varlığını işaret etmektedir. Aynı havza içerisinde bulunan Yalvaç ilçesi sınırlarındaki Kızıl çarşaf tepesi de konargöçer toplulukların yerleşim odağı ile arkeolojik malzeme açısından benzer özellikler sergilemektedir. Bu durum, havza içerisinde yaşamış olan erken dönem topluluklarının yüksek ve korunaklı alanları tercih ettiğini göstermektedir.

Paleolitik dönem topluluklarının göçer yaşam biçimi, tarımsal faaliyetlerle birlikte yerleşik düzene doğru geçişe evrilmiştir. Tarımsal üretime bağlı olarak verimli göl ovası ve dağ çökeltileri içerisinde yer alan tarım arazilerinde şekillenen köylerin oluşum süreci başlamıştır. Verimli göl ovasının uygun iklim koşullarını sağlaması, coğrafyanın kendi içerisinde ulaşılabilir olan yatkınlığı, çevrede suya erişimin kolaylığı ve tarım alanlarının elverişli olması Neolitik dönemle birlikte bölge içerisindeki yerleşmelerin ovaya doğru yayılmasına vesile olmuştur.

İlçe sınırları içerisinde bu dönemin son evrelerini Yaka (Köşk) höyük, Gelendost höyük gibi yerleşim alanları temsil etmektedir. Höyüklerin boyutları, bölge içerisindeki yerleşmelerin ne denli büyük ve yoğun olduğunu ortaya koymaktadır. Neolitik dönemdeki tarımsal ve hayvansal üretim faaliyetlerinin bir sonucu olarak, yerleşkeler arasında da ekonomik ve sosyo-kültürel ilişkiler kurulmuştur. Bununla birlikte, bölge içerisindeki yerleşmeleri birbirine bağlayan ulaşım ağları da şekillenmeye başlamıştır.

Bu ağın takibi yapıldığında, yerleşmelerin birbirine ortalama 5 km mesafede konumlandırılmış olduğu tespit edilmiştir.

Kültürel ve ekonomik bağların güçlendiği Tunç çağında ise, Neolitik döneme oranla bölgede bu güne kadar tespit edilmiş yerleşmelerin sayısının giderek arttığı gözlemlenmiştir. İskele höyük, Akmescit höyük, Gelendost höyük, Taşlı höyük, Köşk höyük, Madenli Höyük, Akçipa Höyük ve Keçili köyü Köy önü mevkiindeki yerleşim alanı ile birlikte –şimdilik- toplamda sekiz adet olan Tunç çağı yerleşimlerinin sayısının, bölgede yapılacak daha kapsamlı çalışmalar ile artacağı şüphesizdir.

Bölgedeki Tunç çağı yerleşmelerinin kurulduğu alanlar değerlendirildiğinde, Neolitik dönemde tercih edilen yerleşim alanları ile benzer özelliktedirler. Bu bağlamda, neredeyse tamamı verimli göl ovası içerisinde, bir akarsu veya kaynak kenarında yer almaktadır. Ancak, içlerinden sadece Keçili köyünde bulunan, Köy önü yerleşmesi Anamas dağları üzerinde, ortalama 1400 rakımlık bir yükseltidedir. Bu alandaki yerleşimin konumu, verimli çöküntü ovası ve kaynak sularının mevcudiyeti dolayısıyla tercih edilmiş olmalıdır. Köy önü yerleşmesi, gerekli yaşamsal koşullar sağlandığı takdirde dağlık coğrafyalarda da yerleşik kültürlerin şekillenebileceğini göstermesi açısından oldukça önemlidir.

İlçe sınırları içerisinde bulunan Tunç çağı yerleşimleri boyutları itibari ile değerlendirildiğinde, Gelendost höyüğün diğerlerine göre daha fazla ön plana çıktığı düşünülmektedir. Bu dönemde Gelendost höyük, 250x350 m. ölçülerindeki yayılım alanı ile, bölgenin önemli kültür merkezlerinden biri haline gelmiştir. Nitekim tespit edilen diğer yerleşmelerin de Gelendost höyük çevresinde şekillenmiş olduğu görülmüştür.

Demir çağında, Madenli kalesi gibi noktalarda seramik buluntuların varlığı bu dönemdeki yerleşimlere işaret etmektedir. Ancak, bu döneme ait mimari dokunun görülememesi taş dışında, ahşap ve kerpiç malzeme kullanımının yoğun olduğu düşüncesini de akla getirmektedir. Bununla birlikte, yerleşim alanlarındaki süreklilik de mimari malzemenin takibini zorlaştırmaktadır.

Phryglerin, yayılım alanının doğusunda kalan Pisidia Bölgesi'ni egemenlikleri altına alıp alamadıkları günümüzde de tartışma konusudur. Ancak bölgenin kuzeydoğusundaki Beyşehir ve Eğridir Gölleri arasındaki, Phrygia Paroreios'dan bazen

Pisidia Phrygia'sı olarak söz edildiği kaydedilmiştir. Antiokheia'da da ele geçen Phrygce yazıtlar ve Hoyran gölü kenarında yer alan kaya mezarları bu coğrafi yakınlığa kültürel olarak delil teşkil etmektedir.

Siyasal olarak M.Ö. 6 yy itibari ile Lidya yönetiminde kabul edilen bölgede Afşar köyü yakınlarındaki Çeş Tepe Tümülüslerinden başka bu kültürel etkileşimi temsil eden herhangi bir veriye henüz ulaşılamamıştır.

Klasik dönemlerde bölge içerisindeki yerleşmeler önemini kaybetmemiş ve gelişerek mevcudiyetini devam ettirmiş olmalıdır. Ancak, bu döneme ait mimari bulgulara henüz ulaşılamamıştır.

Hellenistik dönemde oldukça büyük kentlere ev sahipliği yapan bölgede bu dönemi temsil eden en önemli merkezlerden biri Gemen korusu üzerindeki Men tapınağıdır. Strabon' un aktarmış olduğu veriler doğrultusunda Tapınak arazilerinin oldukça geniş bir alana yayıldığı bilinmektedir. Gelendost ovasındaki arazilerinde Tapınağı besleyen kaynaklardan biri olduğu öne sürülebilir.

Roma Döneminde bölgenin başkentliğini yapan Antiokheia Territoriumu içerisinde yer alan Gelendost ilçesinde de bu dönemi temsil eden komeler ve çiftlik yerleşimleri bulunmaktadır.

Antiokheia' ya bağlı bu alanda özellikle yol güzergâhları üzerinde erken dönemden itibaren var olan yerleşimlerin yanı sıra yeni yerleşmelerinde oluşmaya başladığı görülmüştür.

Konumu itibari ile Ege ve Akdeniz'i İç Anadolu'ya bağlayan yolların kavşak noktasında yer alması ilçe sınırlarındaki yerleşimlerin konumunun belirlenmesinde oldukça önemlidir.

Bu yerleşmeleri konumlandırılmış oldukları noktalara göre iki ayrı başlık altında inceleyebiliriz;

1. Antalya'dan gelen yol güzergâhı üzerinde bulunanlar
2. İzmir'den gelen yol güzergâhı üzerinde bulunanlar

Antalya'dan gelen yol hattında, Anamas dağları üzerinde Sarıdris (Mallos) kasabasından sonra sırası ile Yeşilköy'de Avdan yerleşimi; Esinyurt'ta Taşoluk

yerleşimi; Hacılar'da Toprak Tepe yerleşimi; Keçili'de Halep oğlu öreni yer almaktadır. Yol güzergâhının ova içerisine indiği Yeşilköy sınırlarından itibaren ise İskele höyük, Kiremit burnu yerleşimi, Kılı kırı yerleşmesi, Bağlı köyü kilise ardı yerleşmesi, Madenli köyü Güdül yerleşmesi ve Madenli kalesi bulunmaktadır.

İzmir'den başlayan yol sırası ile Dinar, Uluborlu ve Senirkent ovalarını geçerek, gölün batısından, Yenice köyü sınırları içerisindeki Kemer Boğazına ulaşmaktadır. Bu hatta ise Antiokheia'ya kadar, Afşar Köyü, Çeş Tepe Tümülüsleri ve Çaltı kalesi sıralanmaktadır.

Bu iki yol güzergâhı birçok noktada Via Sebaste yolu ile kesişmekte ya da bu yollara bağlanan tali yollar ile birbirine bağlanmaktadır.

Birinci güzergâhta yer alan yerleşmelere bakıldığında, Osmanlı dönemine kadar yerleşimlerin varlıklarını hemen hemen aynı nokta devam ettirdikleri anlaşılmıştır. Ancak, 1950'li yıllarda Isparta-Konya karayolunun açılması ile yola paralel olarak yerleşmelerin Anamas dağları üzerinden göl çanağı içerisine indiği görülmüştür.

İkinci güzergâhta bulunan yerleşmeler ise erken dönemden itibaren günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Bu yerleşim yerlerinin kesintisiz olarak aynı noktada ya da hemen yanı başında devam etmesi, yerleşmelerin kültürel katmanları üzerindeki tahribatı artırmış ve kronolojik katmanların izlenmesini güçleştirmiştir.

Osmanlı döneminde, 1614 yılında göl seviyesinin değişmesi ile göl çanağına yakın bazı köylerin harap olduğu bilinmektedir. Bu köylerin halkı, yakın bölgedeki çeşitli merkezlerde toplanarak yaşamlarını devam ettirmiştir.

Günümüz güncelinde, Gelendost sınırları içerisinde 13 köy bulunmaktadır. Yukarıda sıralanan yerleşimlerde yaşayan bölge halkı, binlerce yıldır yaşanan göçler, istilalar ve bölgeye yerleşen birçok farklı etnik kökene mensup gruplar tarafından yapılan kuvvetli baskıya rağmen, coğrafi koşulları ağır olan bu bölgede geleneklerini, kültürlerini ve yaşam alanlarını çok fazla değişikliğe uğratmadan muhafaza etmesini bilmişlerdir.

6.BİBLOĞRAFYA

Ak M, 2015 “Teke Yörükleri 1800-1900” Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, , s.121

Akurgal E., 2014, “Anadolu Uygarlıkları” Phonenix yayınevi, Ankara,s24.

Alparslan M., 1999 “Tarhuntassa’nın Lokalizasyonunda Yeni Adımlar”, Türk Eski Çağ Bilimleri Enstitüsü, Haberler 7, , s. 4

ARUNDELL, F.V.J., 1834, Discoveries in Asia Minor I, Richard Bentley, New Burlington Street, London s.324

Başbakanlık Osmanlı Arşivleri Tahrir Defteri, 438

Bell, Gertrude (1907). www.gerty.ncl.ac.uk, diaries, 7.May., (07.02.2006).

Çağatay N., “Hamid Sancağı Köylerine ait bir vesika” Ün Dergisi, XI, 125-126

Çiğdem S, 1996, “Eski Anadolu İnsanının Geçim Kaynakları ve Yaşam Biçimleri”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Enstitüsü,(Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum, s.15

Ekinci H.A, 2006, “ Burdur Karamanlı Üç Tümlüsler Kurtarma Kazısı” ANMED-4 Antalya, s.144-145

EROĞLU S., 2008, “Afşar Camii” 11. Uluslararası Akdeniz Gençlik Şenliği Güzel Sanatlar Etkinlikleri Sempozyum Bildirileri(6-10 Mayıs) Antalya, s. 7.

French, David H.-Mitchell, Stephen (1977). “Roma İmparatorluğu’nun ilk devirlerinde Pisidia’da Yollar ve Ulaşım”, Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı XXIV-1, Ankara, Varol Matbaası, s. 213-220.

HAMILTON, William J., “Researches Asia Minor I”, John W.Parker, London 1842, s.479

Hürmüzlü B, “Isparta Bölgesi 2008 Yılı Arkeolojik Yüzey Araştırması: Tymandos Antik Kenti ve Çevresi, ANMED, 2009, s. 122

Hürmüzlü B., 2011, “Isparta Bölgesi 2009 yılı çalışmaları: Konane (Conana)”, AST28, Cilt-2, Ankara, s.163-172

Hürmüzlü B., Kohlmeyer, K., Giorgi A. De., Iversen P., Abuagla C. A., İnan A., Hecebil U., 2012 “ Isparta Arkeolojik Surveyi 2010 yılı çalışmaları: Konane (Conana)”, AST29, Cilt-1 Ankara , , s.1-10

Isparta Kültür Envanteri ,Cilt 2, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Isparta, 2010, s.5

Katip Çelebi; Çev. Işık H.2010, “Cihannuma” İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul s.640

Karakaya N, 2007, Hellenistik ve Roma Döneminde Pisidia Tanrıları, Ege Yayınları, İstanbul, s. 1

Lloyd S., Mellaart J., 1962, “ Beycesultan I. The Chalcolithic and Early Bronze Age Levels”, British Institute of Archaeology at Ankara, London, s.154

Mitchell, Stephen (1997). “1995 Yılı Pisidia Araştırması”, XIV. Araştırma Sonuçları Toplantısı-I, T.C.Kültür Bakanlığı, Ankara, s. 47-62.

Önen N. T., 2007, V1a Sebaste Anadolu'nun En İyi Korunmuş Roma Yolunun Varsak'tan Geçen Güzergahı, Varsak Belediyesi Kültür Yayınları, Antalya, s.7

Özcan A, 2008: “Pisidia Bölgesinde Roma İmparatorluğu'nun Yapı Propogandası ve Politikası”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara, 77

Özden S, 2007, “ Pisidia Bölgesi'nde Yunan ve Roma Dönemine Ait Kültür Varlıkları”, TAY 7 (Türkiye Arkeolojik Yerleşimleri), İstanbul, s. 5

Özhanlı M, 2013 “Frig Tanrısı Men'in Pisidia'daki Haç Merkezi”, IV. Uluslararası Marsyas Kültür ve Sanat Festivali, Uluslararası Dinar ve Frigya Bölgesi Araştırmaları, Dinar, , s.283-290

Özsait M., 1980, İlkçağ Tarihinde Pisidia, XII.,İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, s. 56

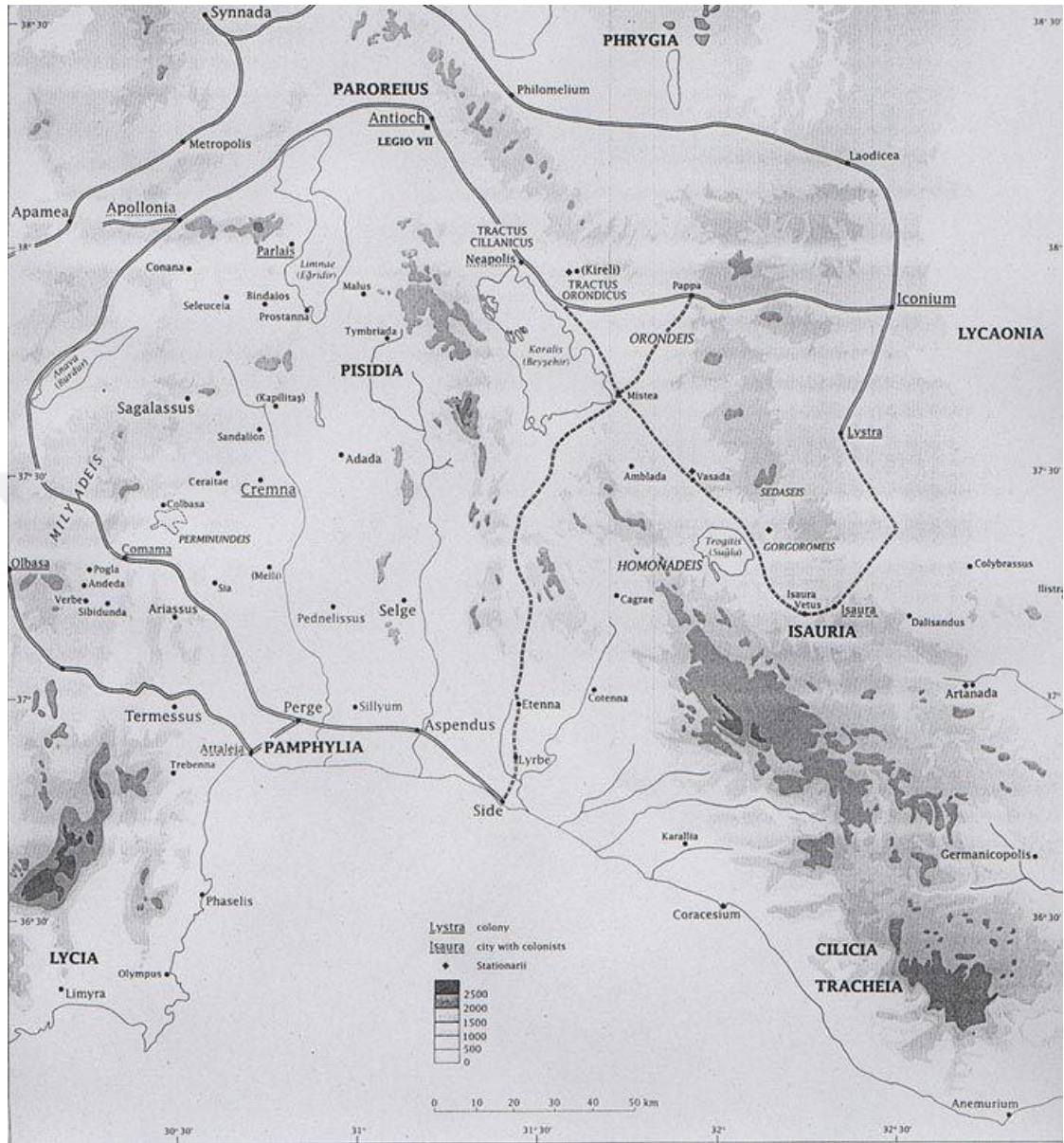
Özsait M, “1985 ve 1986 yılı Yalvaç ve Çevresi Tarihöncesi Araştırmaları” Araştırma Sonuçları Toplantısı 5, cilt:2 Ankara, s.257

Özsait M, 1994. “1992 Yılı Isparta-Gelendost Yüzey Araştırmaları” AST XI, S.301-304

- Özsait M. “2007 yılı Burdur, Isparta ve Antalya İlleri Yüzey Araştırmaları” 26. Araştırma Sonuçları Toplantısı, II. cilt, Ankara,2009,s.357-373
- Özsait M. ve Efe T. 2012, “ Isparta Gelendost Yakınlarında Yer Alan Yaka-Köşk Höyükten Toplanan Neolitik ve Kalkolitik Dönem Çanak Çömleği, Arkeoloji Dergisi S.XVII, s.31-53
- Ptolemaios, Ptolemy’s, “Geographia” Annototatad Translation of the Therotical Chapters, çev. J. Lennart Bergren, Prenceton University Press, 2002, 5.5.5.
- Ramsay W. M., 1923 “Geography and History in a Phrygo-Pisidia Glen”, The Geographical Journal, , s. 292-293
- Ramsey W.M., 1960 çev: Mihri Pektaş, “Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası” Milli Eğitim Basımevi, , İstanbul, s.432
- ŞAMAN DOĞAN, Nermin, Isparta ve Çevresindeki Selçuklu Beylikler Dönemi Yapıları, Cilt.I, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1993, s.187.
- Sarı S, 2000, XVI. Yüzyılda Hamid Sancağı Yer Adları, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 114-118
- Sevin V., “Anadolu Arkeolojisi”Der Yayınevi,2002, İstanbul, s.116
- Strabon, Geographika-Antik Anadolu Coğrafyası, çev. A. Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2012,s. 7-12
- Taşlıalan, M. 1991 “Pisidia Antiokheia”, İstanbul, s.5

7.LEVHALAR

Resim 1.Pisidia Haritasi

Resim 2 Gelendost haritası

Resim 3 Anamaslar Üzerinden Gelendost Ovasının Görüntüsü

Resim 4 Afşar Köyü Uydu Görüntüsü

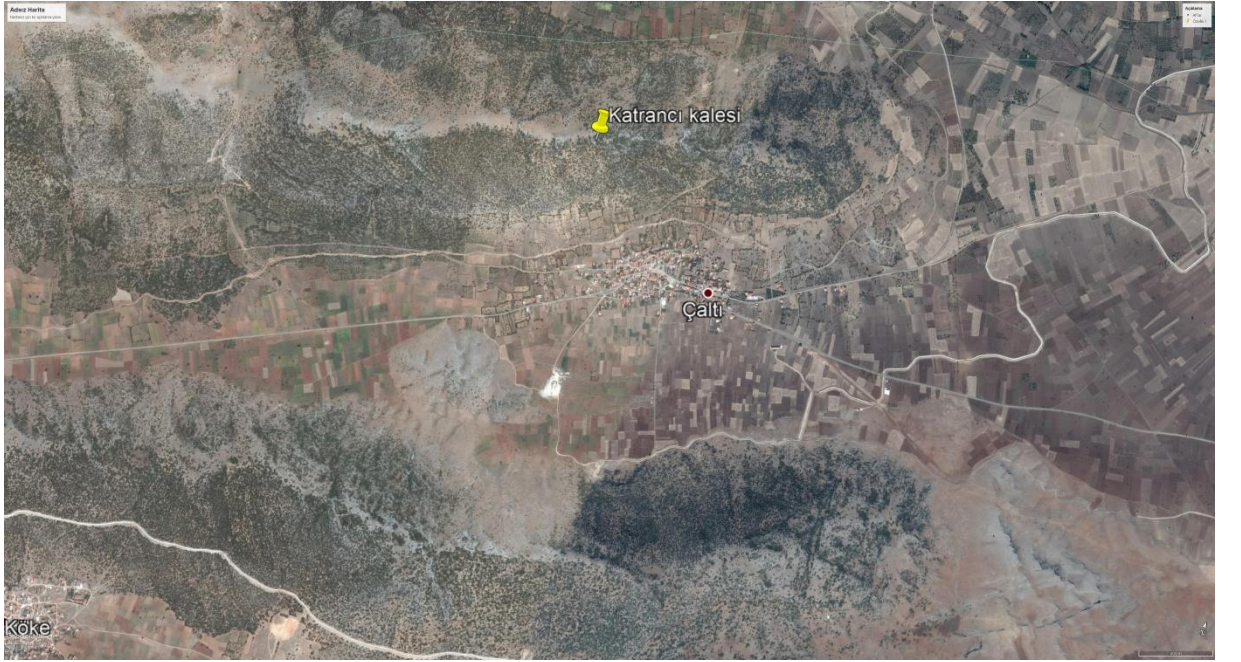
Resim 5 Akdağ Köyü Uydu Görüntüsü

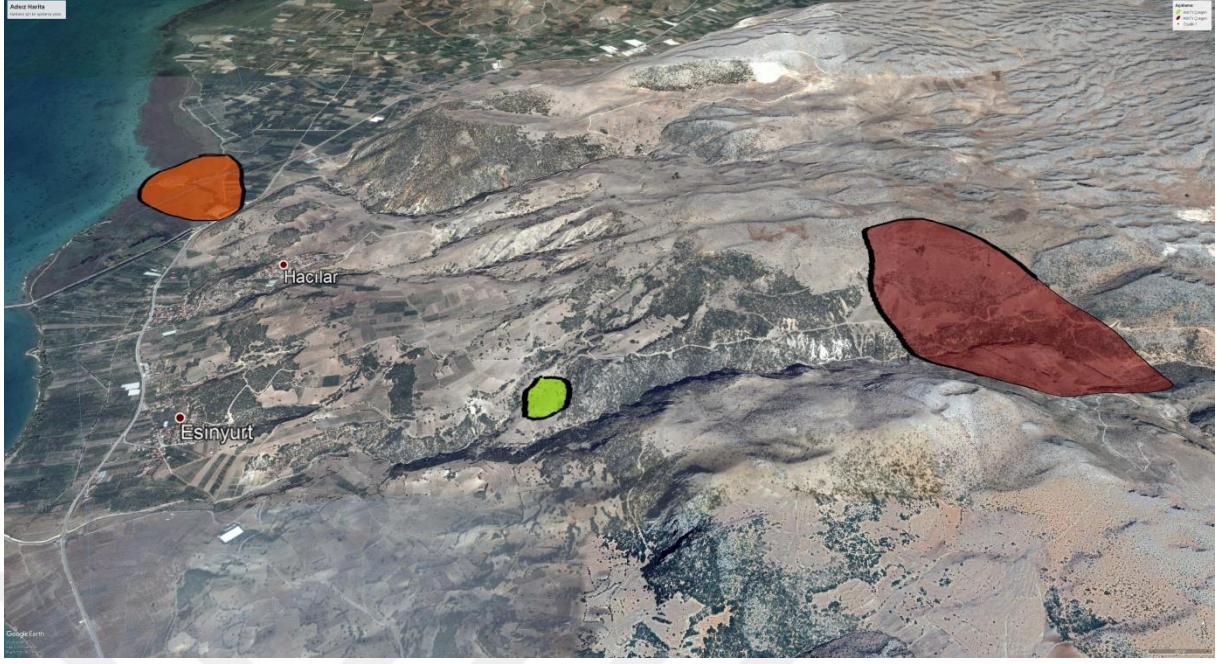
Resim 6 Bağlı Köyü Uydu Görüntüsü

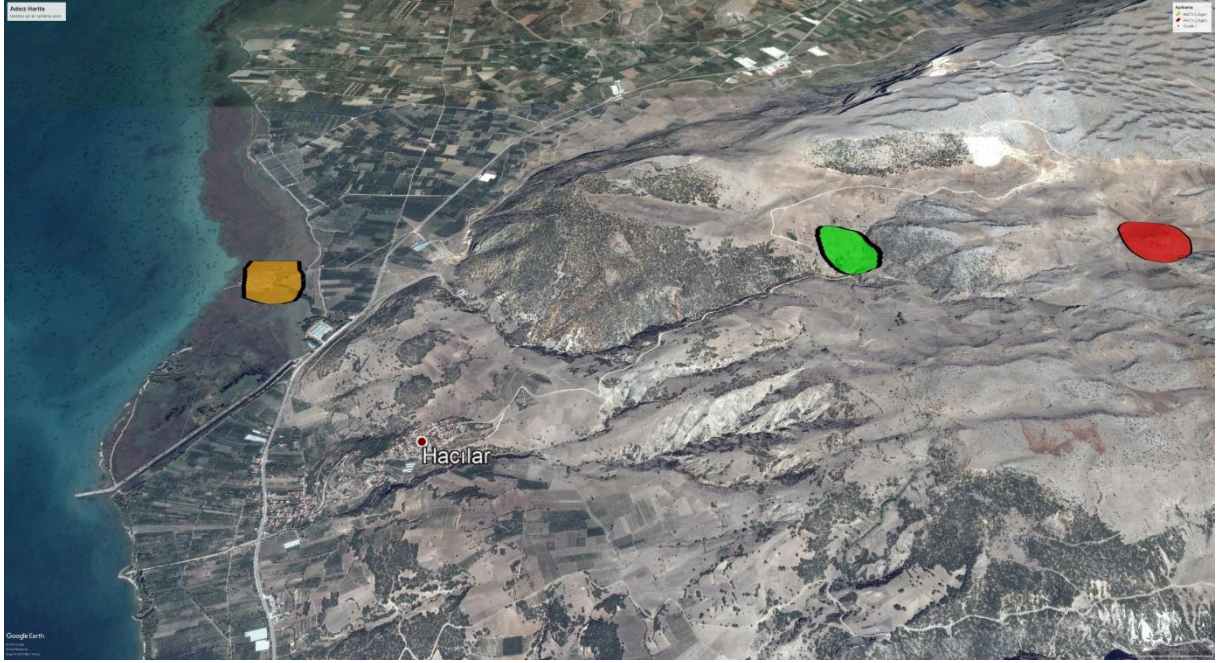
Resim 7 Balcı Köyü Uydu Görüntüsü

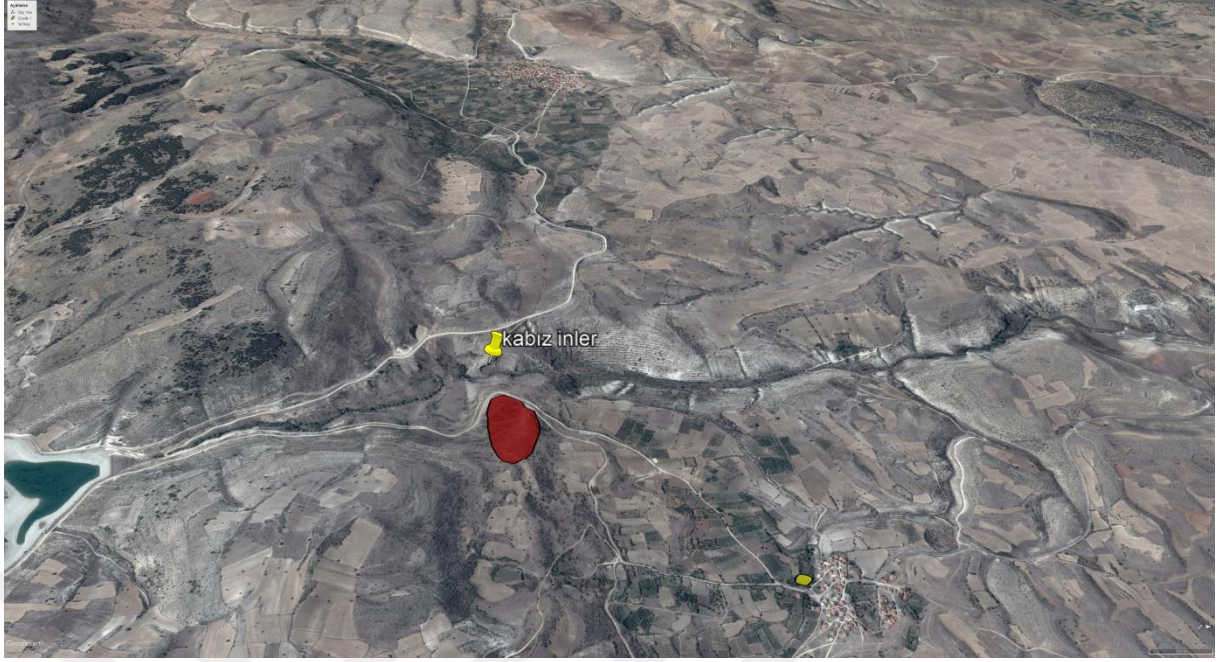
Resim 8 Çaltı Köyü Uydu Görüntüsü

Resim 9 Esinyurt Köyü Uydu Görüntüsü

Resim 10 Hacılar Köyü Uydu Görüntüsü

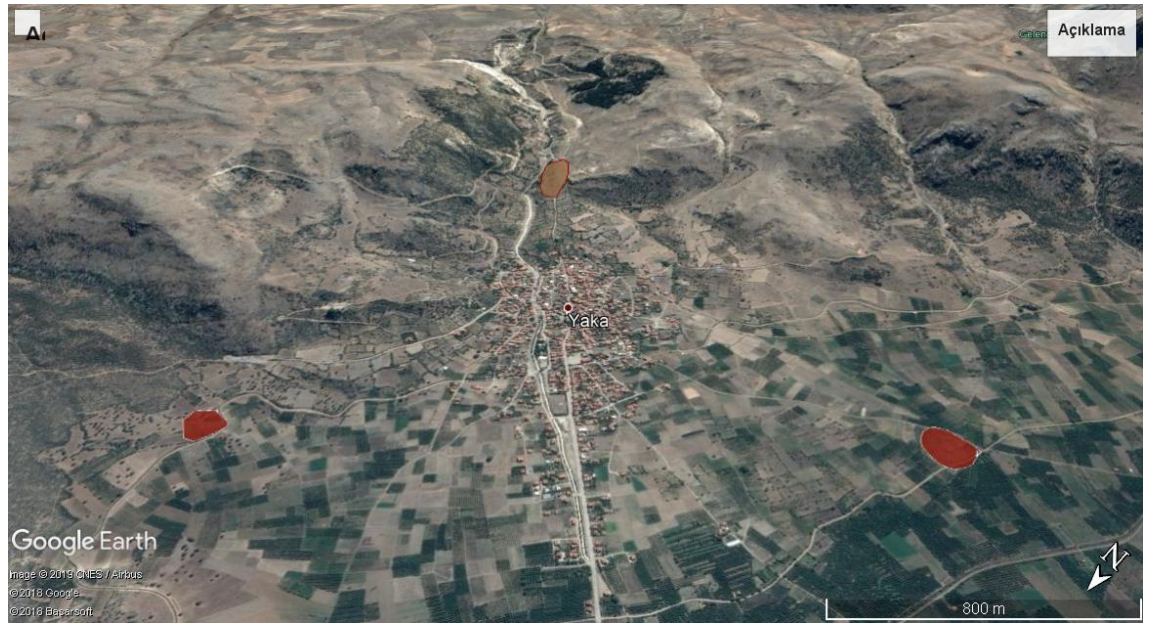
Resim 11 Keçili Köyü Uydu Görüntüsü

Resim 12 Köke Köyü Uydu Görüntüsü

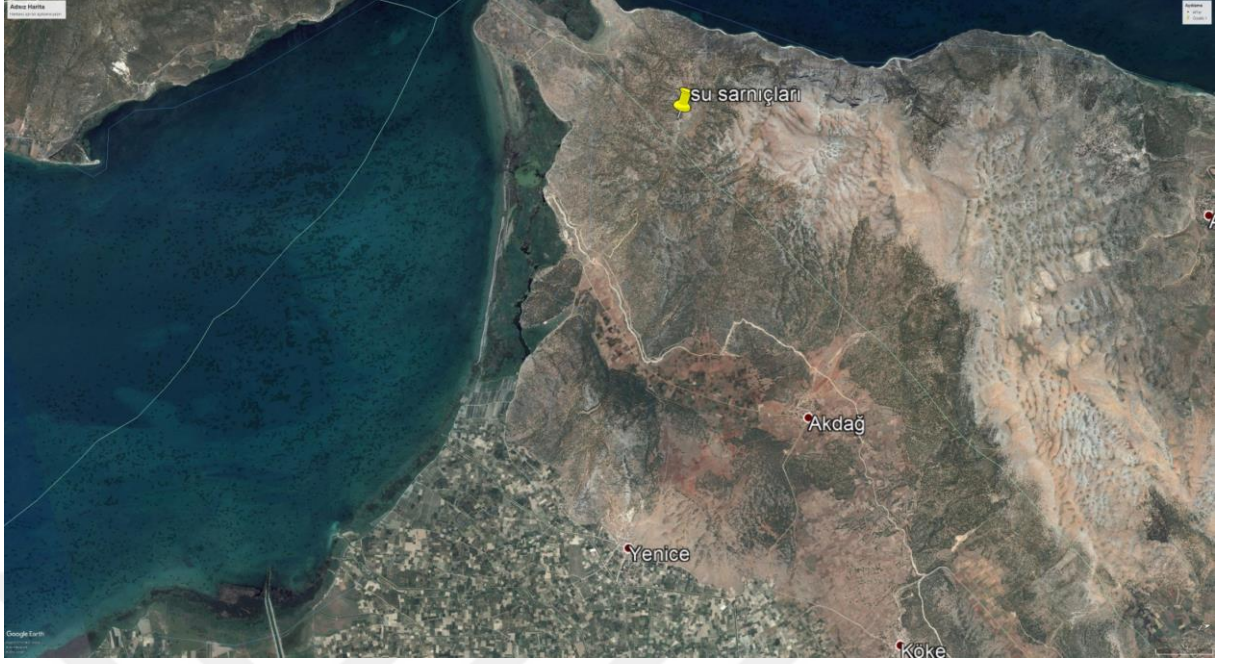

Resim 13 Madenli Köyü ve Yerleşimleri

Resim 14 Yaka Köyü ve Yerleşmeleri

Resim 15 Yenice Köyü ve Çevresi Uydu Görüntüsü

Resim 16 Yeşilköy köyü uydu görüntüsü

Resim 17 Via Sebaste Yol Güzergâhı

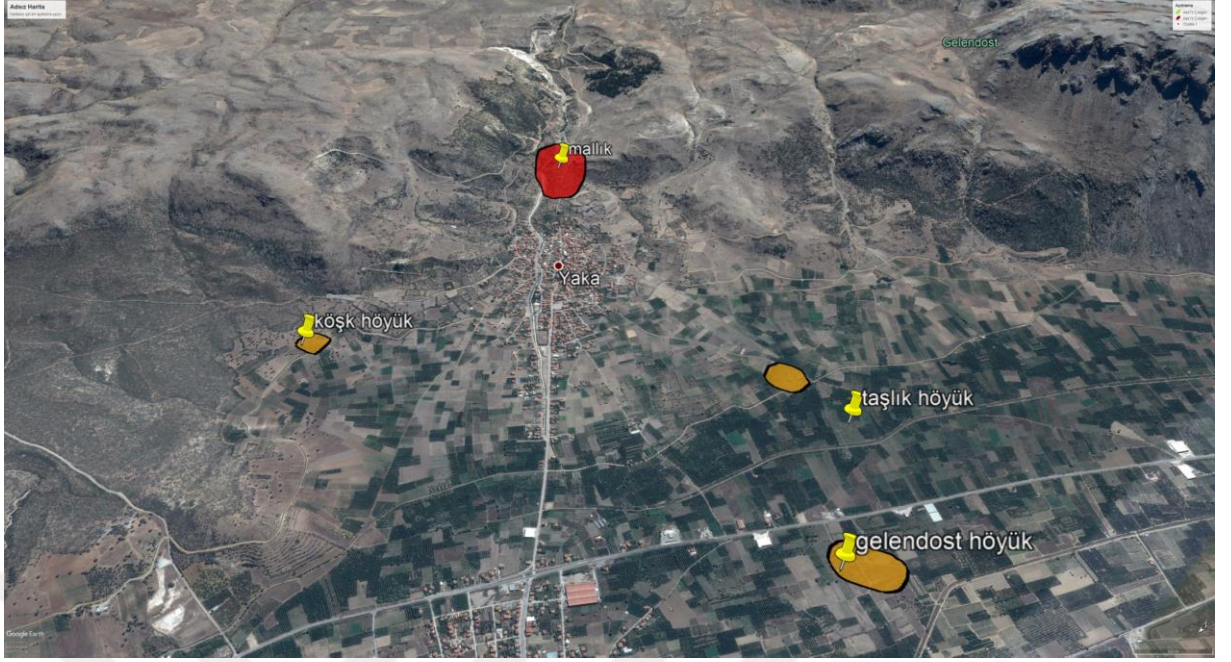
Resim 18. Kabız inler

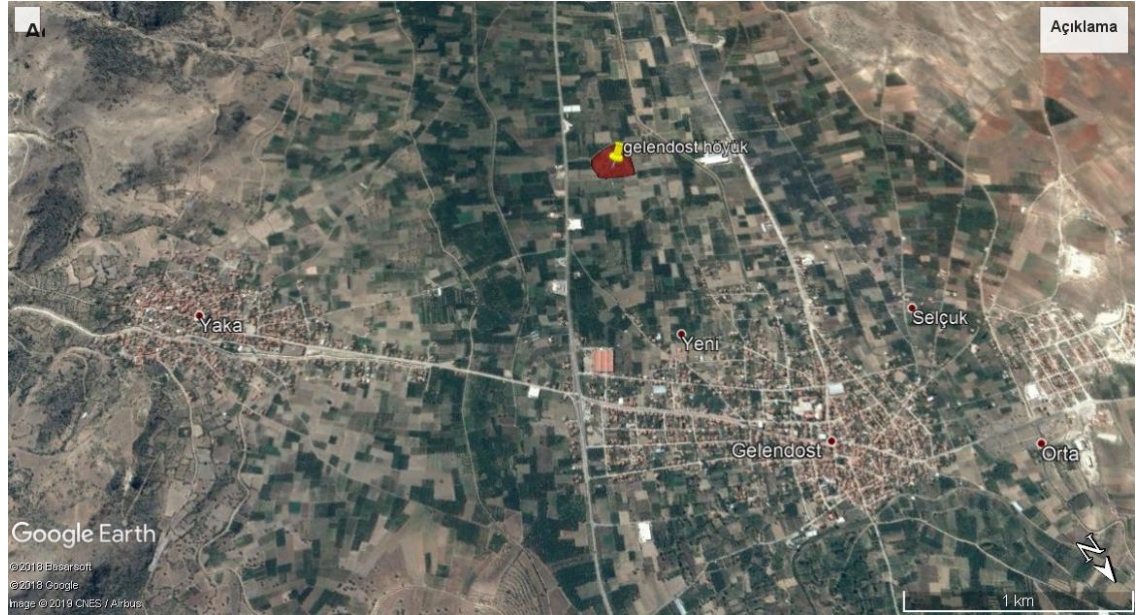
Resim 19. Kabız İnler Seramik Buluntuları

Resim 20. Kabız İnler Dilgi

Resim 21 Köşk Höyük ve Çevresinde Bulunan Yerleşimler

Resim 22 Gelendost Höyük Uydu Görüntüsü

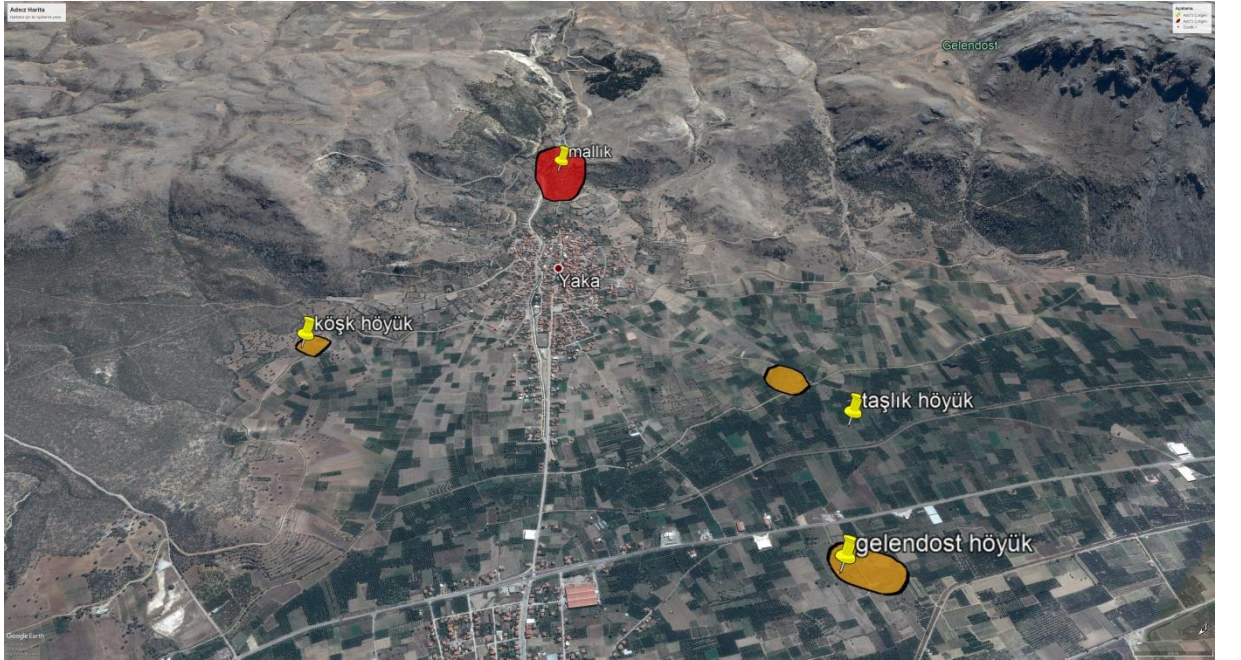
Resim 23 Gelendost Höyük ve Yakınında Bulunan Diğer Höyükler

Resim 24 İskele Höyüğü'nün Güneyden Görüntüsü

Resim 25 Akçipa Höyük Uydu Görüntüsü

Resim 26 Taşlı Höyük ve Yakınında Bulunan Yerleşmeler

Resim 27 Madenli Höyük ve Çevresi Uydu Görüntüsü

Resim 28 Madenli Kalesi Uydu Görüntüsü

Madenli Kalesi

Resim29. Kalede buluna yapıların yer aldığı teraslar

Resim 30. Kalenin güneyinde bulunan doğal kayalık alan

Resim 31. Kalenin doğusunda uzanan sur hattı

Resim 32. Sur içerisinde yer alan yapılara ait yıkıntılar

Resim 33. Kalenin batısında bulunan Erenler Boğazı

Resim 34. Gelendost İlçesine uzanan vadi genel görünüm

Resim 35. Bahtiyar Köyü istikametine açılan vadi genel görünüm

Resim 36. Boğaz içerisinde yer alan çeşmeye giden künk sistemi

Resim37. Kale ve çevresinde ele geçen seramik parçaları

Resim 38. Kale ve çevresinde ele geçen seramik parçaları

Resim. 39 Çeştepe I Genel görünümü

(Resim 40 Çeştepe II Genel Görünümü)

Resim 41Çeştepe I Mezar Odası

Resim 42. Çeştepe I Kline görünümü

Resim 43 Kiremitburnu Yerleşim Alanı

Resim 44 Hellenistik ve Roma Dönemi Yerleşimleri Genel Görünümü

Resim 45 Avdan Yerleşimi

Resim46 Avdan Çeşmesi

Resim 47 Avdan Yerleşiminde bulunan mekanlara ait duvar hatları

Resim 48 Avdan Gözetleme Kulesi

Resim 49. Avdan yerleşiminde ele geçen buluntular

Resim 50 Çaltı Kalesi Genel Görünüm

Resim 51 Çaltı Kalesi Kuzey Sur Duvarı

Resim 52. Çaltı Kalesi İç Kısım

Resim 53 altı Kalesi Ana Kayaya Oyulmuş Su Sarnıcı

Resim 54 altı Kalesi Gözetleme Noktası

Resim 55. Çaltı Kalesinden Gelendost Ovasının Görünümü

Resim 56. Çaltı Kalesinin Doğusunda Yer Alan Yapı

Resim 57: altı Köyü Merkez 1. Kuyu

Resim 58: altı Köyü Merkez 2. Kuyu

Resim 59: altı Köyü Merkez 3. Kuyu

Resim 60: altı Köyü Cami Şadırvanından Bulunan Kuyu

Resim 61 : altı Köyü Yukarı Kuyu

Resim 62 : altı Köyü Aşağı Kuyu

Resim 63: altı Köyü Akdan Kuyusu

Resim 64. Güdül mevki bitki rts

Resim 65. Doğu yamaçta bulunan mekân

Resim 66 Tepenin doğusu boyunca uzanan çevre duvarı

Resim 67. Ana kayanın tıraşlanması ile oluşturulmuş mekân temeli

Resim 68. Ana kayanın tıraşlanması ile oluşturulmuş mekân temeli

Resim 69 Ana kayanın tıraşlanması ile oluşturulmuş mekân temeli

Resim 70. Kuzey-güney uzantılı yol ağı

Resim 71. Böğürdelik Mevkii

Resim 72. Halepoğlu Öreni Genel Görünümü

Resim 73 Halepoğlu Örenindeki Mekanlara Ait Duvar Kalıntıları

Resim74Halepoğlu Öreni Gözetleme Kulesi Temel Kalıntıları

Resim 75 Halepoğlu Öreninden Yalvaç ve Gelendost Ovaları

Resim 76 Halepoğlu Öreninden Getirilmiş olan Mezar Kapısı

Resim 77 Kılı kırı yerleşim alanının Gelendost ovasındaki konumu

Resim 78 Kılı Kırı Yerleşiminde Açığa Çıkış olan duvar hattı

Resim79 Kılı kırından güneydeki ovaya bakış

Resim80 Kiliseardı Tepesi

Resim 81 Kilise Ardı Tepesinin Doğu Eteğindeki Teraslar

Resim 82 Yamaçtaki yapılara Ait Duvar Kalıntıları

Resim 83 Taşoluk yerleşiminin bulunduğu tepenin güneyden görüntüsü

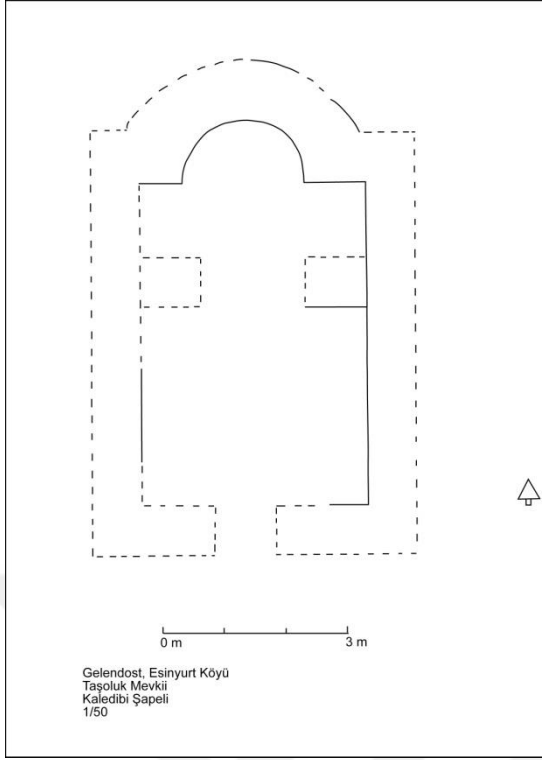
Resim 84 Taşoluk kalesi kuzeyden görünümü

Resim 85 Taşoluk gözetleme kulesi

Resim 86 Taşoluk Gözetleme noktasında Barla ve Camili yaylası

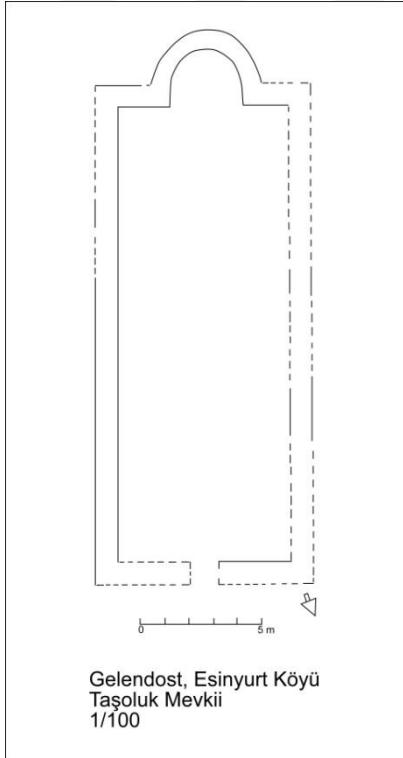
Resim 87 Kaledibi Kilisesi

Resim 88. Kaledibi Kilisesi duvar örgüsü

Resim 89 Kaledibi Kilisesi Giriş Kapısı

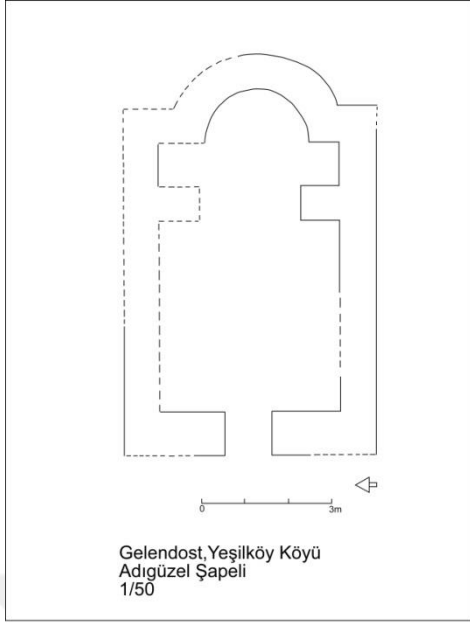
Resim 90 Taşoluk kilisesi planı

Resim 91 Taşoluk Kilisesi Apsis Görünümü

Resim 92 Taşoluk Kilisesi Kuzey Duvarı

Resim 93 Adıgüzel Kilisesi Planı

Resim 94 Adıgüzel Kilisesi Genel Görünümü

Resim 95 Adıgüzel Kilisesi Kuzey Duvarı

Resim 96 Adıgüzel Kilisesinde Açığa Çıkarılmış olan İskelet Kalıntıları

Resim 97 Toprak Tepenin Güneyden Görünümü

Resim 98 Toprak Tepeden Çevresinin deki Tarım Arazilerinin Görünümü

Resim 99 Toprak Tepeyi Çevreleyen Duvar Hattı

Resim 100 Toprak Tepede Tespit Edilen Mekanlar

Resim 101 Toprak Tepe Güney Yamaç Görüntüsü

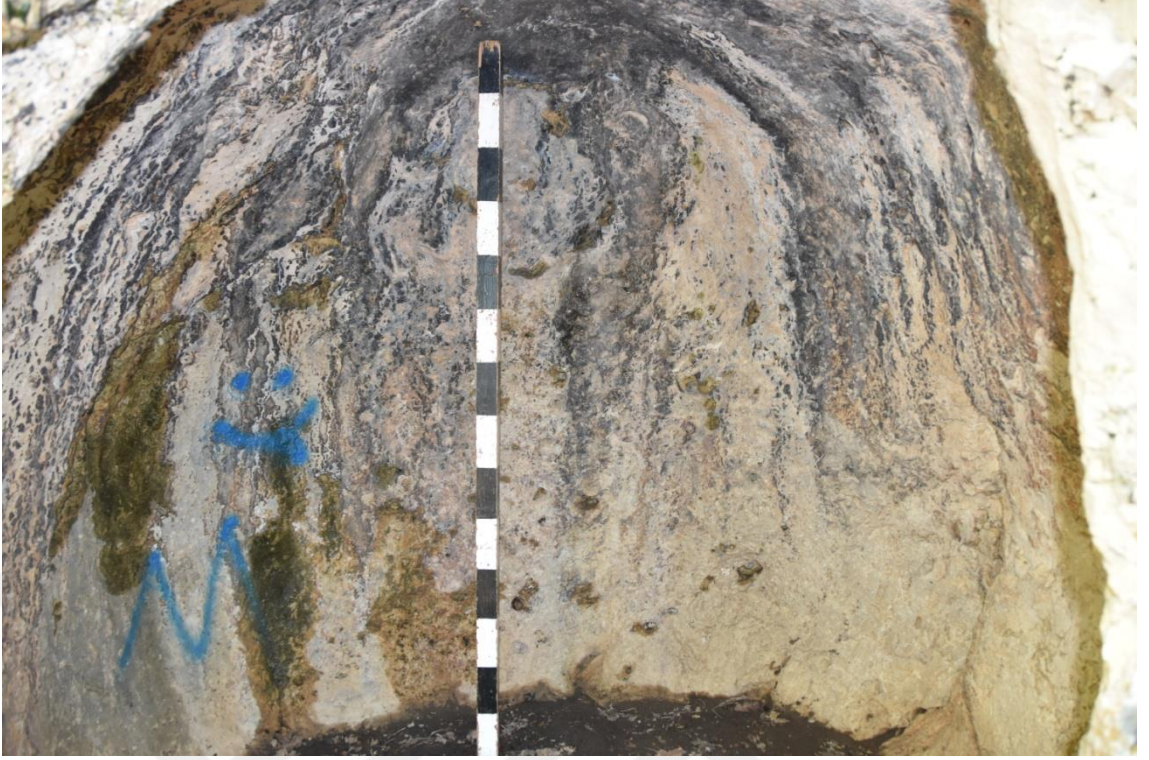
Resim 102 Toprak Tepede Ele Geçen Buluntular

Resim 103 Kepenekli Kaya Giriş kapısı

Resim104 Kepenekli Kaya Arka Cepheden Görüntüsü

Resim 105 Kepenekli Kaya İç Mekan

Resim 106 Afşar Köyü Camii

Resim 107 Afşar Köyü Camii

Resim 108 Afşar Köyü Hamamı

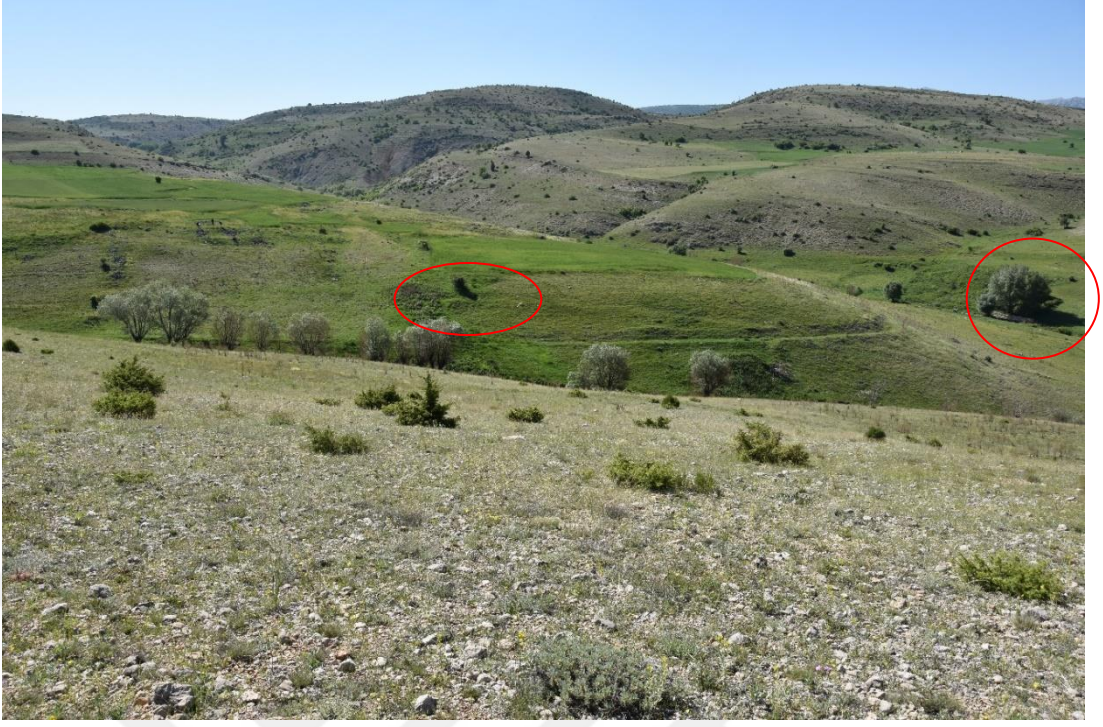

Resim 109 Afşar Köyü Köprüsü

Resim 110 Ertokuş han genel görünümü

Resim 111. Senitli Köyün batısında ve güney batısında bulunan çeşmeler

Resim 112. Senitli yerleşimi güney yamacında bulunan yapılar

Resim 113. Senitli Köy merkezinde bulunan su sarnıcı

Resim 114 Senitli Güneybatı yamaç mezarlık alanı

Resim 115. Senitli Mezar Örneği (?)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Ersin ÖZEN

Doğum Tarihi : 01.01.1993

Doğum Yeri : ISPARTA / GELENDOST

Medeni Hali : Bekar

GSm : 05548535674

Email : ersinozen3@gmail.com

Fakülte : Fen Edebiyat Fakültesi

Bölüm : Arkeoloji

Ana Bilim Dalı : Klasik Arkeoloji

İlgi Alanları : Yunan ve Roma Mimarisi, Antik Dönem Şehir Planlamacılığı, Antik Dönem Ölü Gömme Gelenekleri, Yerleşim Arkeolojisi, Bizans mimarisi

ÖĞRENİM DURUMU :

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Klasik Arkeoloji	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	2011-2015
Yüksek Lisans	Klasik Arkeoloji	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	2016- 2019

YAYINLAR

Özen E, “*İlk Çağdan Günümüze Gelendost’ da ki Yerleşimler ve Kültürel İlişkiler*”
Prof. Dr. Mehmet ÖZHANLI, (Tez Aşamasında)

İŞ DENEYİMİ

Kazı ve Yüzey Araştırmaları

2012- 2019 yılları arası Prof. Dr. Mehmet ÖZHANLI Başkanlığında Pisidia Antiokheia Kazıları

2013 Yalvaç Müze Müdürlüğü Yukarı Kaşıkara Köyü Sarayönü Mevkii Kurtarma Kazısı

2013 Yalvaç Müze Müdürlüğü Görgü- Bayram Mahallesi Nekropol Alanı Kurtarma Kazısı

2016 Yalvaç Müze Müdürlüğü Kızılca Mahallesi Nekropol Alanı Kurtarma Kazısı